

Sodobni vojaški izzivi

Contemporary Military Challenges

Znanstveno-strokovna publikacija Slovenske vojske

ISSN 2463-9575
Maj 2022 – 24/št. 1

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
GENERALŠTAB SLOVENSKE VOJSKE

ER
R
G
A
M
Z

ER
R
U
A
U
Z

Sodobni vojaški izzivi

Contemporary Military Challenges

Znanstveno-strokovna publikacija Slovenske vojske

ISSN 2463-9575
UDK 355.5(479.4)(055)
Maj 2022 – 24/št. 1

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
GENERALŠTAB SLOVENSKE VOJSKE

Izdajatelj Publisher	Generalštab Slovenske vojske General Staff of the Slovenian Armed Forces
Glavni urednik Executive Editor	generalmajor Roman Urbanč (OF 7)
Odgovorna urednica Managing Editor	dr. Liliana Brožič
Uredniški odbor Editorial Board	dr. Andrej Anžič, Evropska pravna fakulteta, Nova Gorica dr. Gorazd Bajc, Narodna in študijska knjižnica, Trst dr. Anton Bebler, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana višja vojaška uslužbenka XIII. razreda dr. Valerija Bernik (OF-4), Višja vojaška strokovna šola, Maribor višji vojaški uslužbenec XIV. razreda dr. Denis Čaleta (OF-5), Knjižnično-informacijski in založniški center, Ljubljana dr. Maja Garb, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana dr. Bastian Giegerich, International Institute for Strategic Studies, London dr. Irina Goldenberg, Military Personnel Research and Analysis, Canada dr. Olivera Injac, Univerzitet Donja Gorica, Podgorica polkovnik dr. Tomaž Kladnik (OF-5), Center vojaških šol, Maribor dr. Sergei Konoplyev, Harvard University, Cambridge dr. Igor Kotnik, Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana dr. Julie T. Manta, US Army War College, Carlise dr. Thomas Mockaitis, DePaul University, Chicago dr. Klaus Olshausen (OF-8, ret.), Clausewitz-Gesellschaft e.V., Hamburg generalpodpolkovnik dr. Iztok Podbregar (OF-8), Fakulteta za organizacijske vede, Kranj dr. Zoltán Rajnai, Doctoral School on Safety and Security Sciences, Budapest dr. Tibor Szvircsev Tresh, Militärakademie an der ETH, Zürich dr. Viljar Veebel, Baltic Defence College, Tartu dr. Thomas Young, Center for Civil-Military Relations, Monterey dr. Yahia H. Zoubir, Kedge Business School, Paris
Sekretarka Secretary	višja praporščakinja Nataša Cankar (OR-9)
Prevajanje Translation	Iris Žnidarič
Lektoriranje Proofreading	Marjetka Brulec, Vesna Vrabčič
Oblikovanje Design & Graphic	Skupina Opus Design
Tisk Print	Silveco, d.o.o.
ISSN	2232-2825 (tiskana različica/print version) 2463-9575 (spletna različica/online version)
Naklada Edition	300 izvodov/copies Izhaja štirikrat na leto/Four issues per year
Revija je dostopna na spletni strani Publication web page	https://dk.mors.si/sodobni-vojaski-izzivi https://dk.mors.si/sodobni-vojaski-izzivi
E-naslov urednice Managing Editor e-mail address	liliana.brozic@mors.si

Prispevki, objavljeni v Sodobnih vojaških izzivih, niso uradno stališče Slovenske vojske niti organov, iz katerih so avtorji prispevkov.

Publikacija je uvrščena v bibliografsko zbirko podatkov COBISS.SI, Crossref, Military and Government Collection EBSCO in Air University Library Index in Military Periodicals..

Articles published in the Contemporary Military Challenges do not reflect the official viewpoint of the Slovenian Armed Forces nor the bodies in which the authors of articles are employed.

The publication is indexed in bibliography databases COBISS.SI, Crossref, Military and Government Collection EBSCO and Air University Library Index in Military Periodicals.

VOJAŠTVO

»Medtem ko uživamo mir, blaginjo in napredek na številnih področjih, ne bi smeli zanemariti razvoja strateške misli, predvidevanja razvoja prihodnjega varnostnega okolja, ocenjevanja verjetnosti ogrožanja vitalnih slovenskih interesov v prihodnosti in priprave ustreznih strategij.«

Branimir Furlan, Vojaška strategija, 2021, str. 440

THE MILITARY

»While we enjoy peace, prosperity and progress in many areas, we should not neglect the development of strategic thought, anticipating the development of the future security environment, assessing the likelihood of endangering vital interests of Slovenia in the future and the preparation of appropriate strategies.«

Branimir Furlan, Vojaška strategija, 2021, p 440

VSEBINA

CONTENTS

Liliana Brožič	7 UVODNIK VOJAŠTVO
Liliana Brožič	11 EDITORIAL THE MILITARY
Miha Šlebir	15 TOČKA OSREDOTOČENJA: OD TEORETSKEGA OKVIRA DO PRAKTIČNE RABE KONCEPTA CENTRE OF GRAVITY: FROM THEORETICAL BASELINE TO THE PRACTICAL APPLICATION OF THE CONCEPT
Bensad Šinikovič	39 ANALIZA PROCESA OBLIKOVANJA PREDLOGA VOJAŠKE STRATEGIJE REPUBLIKE SLOVENIJE ANALYSIS OF THE PROCESS OF DEVISING A DRAFT MILITARY STRATEGY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA
Uroš Krek	55 PREDSEDNIK REPUBLIKE SLOVENIJE KOT VRHOVNI POVELJNIK OBRAMBNIH SIL PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA AS COMMANDER-IN-CHIEF OF THE DEFENCE FORCES
Stanislav Šantelj	69 ODNOS MED CILJI, NAČINI IN SREDSTVI – ŠTUDIJ PRIMERA VOJAŠKE STRATEGIJE REPUBLIKE SLOVENIJE RELATIONSHIP BETWEEN ENDS, WAYS AND MEANS - A CASE STUDY OF THE MILITARY STRATEGY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

Bernard Polanec

81

VIZIJA RAZVOJA GORSKEGA BOJEVANJA V SLOVENSKI VOJSKI
VISION OF MOUNTAIN WARFARE DEVELOPMENT IN THE SLOVENIAN
ARMED FORCES

93

SLIKOVNO GRADIVO
FIGURES

97

AVTORJI
AUTHORS

102

NAVODILA ZA AVTORJE

107

INSTRUCTIONS TO AUTHORS

UVODNIK

VOJAŠTVO

Prvo številko Sodobnih vojaških izzivov v štiriindvajsetem letu izhajanja smo posvetili vojaštvu. Zaradi številnih sprememb v mednarodnem varnostnem okolju, ki pomembno vplivajo na naše primarno okolje v Sloveniji in tudi širše v Evropski uniji, smo se osredotočili na teme, ki bolje pojasnujejo našo sedanost in bodo pomembno vplivale na našo prihodnost na obrambnem in varnostnem področju. Sestavni del obeh sta tudi vojska in vojaštvo. Nekateri te vsebine drugače zaznavajo, ker nas v podzavesti spominjajo na nasilje, strah, smrt in na vse, kar je s temi pojmi povezano. Sodobna družba si prizadeva za vzpostavitev drugih vrednot, kot so obilje, uspešnost, blagostanje in podobno. V obdobjih, ko gre družbi dobro in se uspešno razvija v miru ter izobilju, redki posamezniki poudarjajo pomen varnosti v državi, funkcionalnosti in učinkovitosti nacionalnovarnostnega sistema ter pripravljenosti svojih vojsk. Ob poslabšanju varnostnih razmer se družba navadno intenzivno odzove le na začetku. Medtem pa morajo sistemi in institucije neprekinjeno delovati ter se razvijati. V zadnjih letih smo na področju varnosti doživeli nekaj sprememb, ki so nas presenetile in preverile našo pripravljenost, odzivnost in odpornost. Tri izmed njih so bile evropska migrantska kriza, epidemija covida-19 in ruski vojaški napad na Ukrajino.

Varnostni mehanizmi se morajo na spremenjene varnostne grožnje ustrezno odzivati. Lani sta tako ravnala Evropska unija in zavezništvo. Evropska unija je pripravila Strateški kompas za varnost in obrambo, s čimer želi varovati svoje državljane in državljanke, vrednote ter interese in prispevati k mednarodnemu miru. V zavezništvu nastaja nov strateški koncept Nata. Vzporedno s temi dokumenti, ki urejajo prihodnjo varnostno strukturo širše v mednarodnem okolju, so se v Republiki Sloveniji leta 2022 prenavljali dokumenti in nastajali novi. V prvi polovici leta je Vlada Republike Slovenije sprejela Resolucijo o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2035, Srednjeročni obrambni program Republike Slovenije 2022–2026 in se seznanila z Vojaško strategijo

Republike Slovenije. Ti dokumenti bodo v prihodnjih nekaj letih pomembno vplivali na slovensko varnost in obrambo, predvsem pa na Slovensko vojsko, ki je vojaški instrument moči države. Ta skrbi ne le za nacionalno obrambo, temveč je z moštvom, opremo in s zmogljivostmi tudi slovenski prispevek k skupni varnosti v zavezništvu in Evropski uniji.

Dokumenti, ki jih sprejme Vlada Republike Slovenije, so napisani zato, da se uresničijo. Desetletje obljub o tem, koliko bomo namenili za obrambo na splošno in za varnost, usposabljanje in opremo pripadnic in pripadnikov Slovenske vojske, je, upajmo, mimo. Spremenjeno varnostno okolje v neposredni bližini Evropske unije in zavezništva nakazuje, da bo treba varnost v teoretičnem in praktičnem smislu jemati resneje. Vojaštvo je na srečo skrajni instrument moči države v zoperstavljanju številnim varnostnim grožnjam. Obstajajo tudi drugi instrumenti moči države, ki imajo lahko pomembno vlogo pri odvrčanju groženj, a tudi tisti skrajni mora biti kakovosten in učinkovit. K temu bo v prihodnje gotovo pripomogla tudi Vojaška strategija Republike Slovenije. Osnutek dokumenta je nastal po tehtnem premisleku v vseh strukturah Slovenske vojske in veliko prispeval k razvoju vojaške strateške misli. V povezavi z njim je že lani nastalo nekaj prispevkov. Tokratna številka Sodobnih vojaških izzivov o vojaštvu prinaša nekaj novih in vse kaže na to, da jih bo v prihodnje še veliko.

Točka osredotočenja: od teoretskega okvira do praktične rabe koncepta je naslov prispevka **Mihe Šlebirja**. V njem navaja, da je koncept točke osredotočenja eden osrednjih gradnikov sodobnih vojaških ved. Dolgoletna praksa na področju načrtovanja in izvajanja vojaških operacij odpira tudi nekaj vprašanj. Avtor predstavi teorije tega koncepta, njegove prednosti in pomanjkljivosti ter jih preverja na primeru prve faze ruske invazije na Ukrajino.

Bensad Šiniković v prispevku *Analiza procesa oblikovanja predloga vojaške strategije Republike Slovenije* to gradi skozi Procházkovih dvanajst načel. Poznamo več modelov oblikovanja vojaških strategij. V Republiki Sloveniji že imamo izkušnje iz priprave slovenske strategije nacionalne varnosti iz leta 2019. Nekatere modele poznamo le s teoretičnega vidika, druge pa smo že preverili v praksi, tudi na primeru predloga Vojaške strategije Republike Slovenije.

Kakšna je resnična vloga vrhovnega poveljnika obrambnih sil ter kdo in kako poveljuje Slovenski vojski v pravnem smislu, preučuje **Uroš Krek** v prispevku *Predsednik Republike Slovenije kot vrhovni poveljnik obrambnih sil*. Ustava Republike Slovenije v tem delu zelo jasno opredeljuje njegovo vlogo, njena povezava z Zakonom o obrambi pa je mogoče malo manj razumljiva. Avtor poskrbi za ustrezno obrazložitev in interpretacijo pravnih aktov ter da predloge za morebitne spremembe.

Doslednost normativnih dokumentov je zelo pomembna za urejenost in preglednost posameznega področja delovanja države. O tem piše **Stanislav Šantelj** v prispevku *Odnos med cilji, načini in sredstvi – študija primera vojaške strategije Republike*

Slovenije. Je vse tisto, kar je dogovorjeno na strateški ravni v državi in tudi v mednarodnem okolju, res mogoče uresničiti in kakšen vpliv imajo na to sredstva?

O viziji razvoja gorskega bojevanja v Slovenski vojski razpravlja **Bernard Polanec**. Teorije, koncepti in doktrine na različnih področjih se nenehno spreminjajo. Preden se kar koli spremeni, je treba preučiti več teorij, primerjati naučene lekcije, oblikovati nove predloge in organizirati kakovostne razprave. Celoten proces se lahko večkrat ponovi in tako prispeva k nastajanju novega znanja in literature. Avtor v prispevku izhaja iz slovenskih geografskih značilnosti in dolgoletnih izkušenj, ki so vplivale na drugačen pogled na to področje.

Znanje na področju vojaštva je pomembno, nenehno se razvija in napreduje. Nekatere vsebine je treba ohranjati v tajnosti, za vse tiste, ki niso zaupne narave, pa vabimo bodoče avtorje, da jih delijo z bralci Sodobnih vojaških izzivov.

EDITORIAL

THE MILITARY

The first issue of the twenty-fourth volume of *Contemporary Military Challenges* is dedicated to the military. Due to the many changes in the international security environment, which significantly impact our primary environment in Slovenia and more broadly in the European Union, we have focused on topics that better explain our present and will have a significant impact on our future when it comes to defence and security. The armed forces and the military are an integral part of both. Some people, however, have a different perception of these topics because they are subconsciously reminiscent of violence, fear, death and everything associated with these concepts. Modern society strives for other values such as abundance, success, prosperity and the like. In times when the society is doing well and thriving in peace and abundance, few individuals stress the importance of national security, the functionality and effectiveness of the national security system, and the readiness of their armed forces. When the security situation deteriorates, the society usually intensively reacts only in the beginning. In the meantime, however, systems and institutions need to function and evolve continuously. In the recent years, we have witnessed some surprising changes in the security landscape, which have tested our readiness, responsiveness and resilience. Three of these changes include the European migrant crisis, the COVID-19 epidemic and the Russian military invasion of Ukraine.

Security mechanisms must respond appropriately to the changing security threats. Last year, the European Union and the Alliance have done so. The European Union has produced a Strategic Compass for Security and Defence to protect its citizens, values and interests, and contribute to international peace. In the Alliance, on the other hand, a new NATO's Strategic Concept is being developed. In parallel with these documents, which govern the future security architecture in the broad international environment, new documents are being revised and produced in the Republic of Slovenia in 2022. In the first semester of this year, the Government of the Republic of Slovenia adopted the Resolution on General Long-Term Development and Equipping Programme of the Slovenian Armed Forces up to 2035, the Medium-Term Defence Programme of the Republic of Slovenia 2022-2026, and took note

of the Military Strategy of the Republic of Slovenia. These documents will have a significant impact on Slovenia's security and defence over the next few years, but especially on the Slovenian Armed Forces, which represents the military instrument of national power. The latter contributes not only to national defence, but with its troops, equipment and capabilities also represents Slovenia's contribution to common security in the Alliance and the European Union.

The documents adopted by the Government of the Republic of Slovenia are written to be implemented. A decade of promises about how much we will spend on defence in general and on the security, training and equipment of members of the Slovenian Armed Forces is, hopefully, over. The changed security environment in the immediate vicinity of the European Union and the Alliance suggests that security will have to be taken more seriously in both theoretical and practical terms. Fortunately, the military is the ultimate instrument of national power to counter a number of security threats. There are, however, also other instruments of national power that can play an important role in deterring threats, but even the most extreme of all measures must be effective and of good quality. The Military Strategy of the Republic of Slovenia will certainly contribute to this in the future. The document was drafted after a considerable reflection in all structures of the Slovenian Armed Forces and has made a significant contribution to the development of military strategic thought. Several articles relating to this document have been written throughout last year. This issue of Contemporary Military Challenges on the military brings some new ones, and, apparently, there will be many more in the future.

Centre of gravity: from theoretical baseline to the practical application of the concept is the title of the article by **Miha Šlebir** who argues that the concept of centre of gravity is one of the fundamental pillars of contemporary military science. The long-standing practice in the field of planning and conduct of military operations, however, also brings certain dilemmas. The author presents the theories of this concept, its strengths and weaknesses, and tests them with the example of the first phase of the Russian invasion of Ukraine.

In the article *Analysis of the process of drafting the military strategy of the Republic of Slovenia*, **Bensad Šiniković** builds on Procházko's twelve principles. There are several different models on military strategy formulation processes. In the Republic of Slovenia, we already have experience with the drafting of the National Security Strategy of the Republic of Slovenia of 2019. We know some of the models only from a theoretical point of view, while others we have already tested in practice, also in the case of the draft Military Strategy of the Republic of Slovenia.

The actual role of the Commander-in-Chief of the Defence Forces, and the who and the how of commanding the Slovenian Armed Forces in the legal terms is examined by **Uroš Krek** in his article *President of the republic of Slovenia as commander-in-chief of the defence forces*. His role is very clearly defined by the Constitution of the Republic of Slovenia, whereas its connection with the Defence Act is perhaps a

little less clear. The author provides an adequate explanation and interpretation of the legal acts and offers suggestions for possible amendments.

Consistency in normative documents is essential for the coherence and transparency of a particular area of government activity. **Stanislav Šantelj** writes about this in his article *Relationship between ends, ways and means - a case study of the military strategy of the Republic of Slovenia*. Is everything that is agreed at the strategic level both nationally and internationally, viable, and what influence do the means have on this?

Bernard Polanec discusses the *Vision of mountain warfare development in the Slovenian Armed Forces*. Theories, concepts and doctrines in various fields are constantly changing. Before anything changes, however, it is necessary to study several theories, compare lessons learned, formulate new proposals and organise quality discussions. The whole process can be repeated several times, thus contributing to the generation of new knowledge and literature. The author's contribution draws on Slovenian geographical characteristics and years-long experience, which have resulted in a different perspective of the subject.

Military knowledge is important. It is constantly evolving and advancing. Some of the topics should be kept confidential, but for those that are not, we invite future authors to share them with the readers of *Contemporary Military Challenges*.

TOČKA OSREDOTOČENJA: OD TEORETSKEGA OKVIRA DO PRAKTIČNE RABE KONCEPTA

CENTRE OF GRAVITY: FROM THEORETICAL BASELINE TO THE PRACTICAL APPLICATION OF THE CONCEPT

Povzetek Koncept točke osredotočenja je eden izmed osrednjih, a hkrati zelo spornih gradnikov sodobnih vojaških ved. Čeprav je točka osredotočenja v preteklih desetletjih postala *modus operandi* načrtovanja in izvajanja (večjih) vojaških operacij v številnih oboroženih silah, se zastavljajo vprašanja o uporabnosti koncepta. V tej luči smo poskušali v prvem delu prispevka izboljšati teoretsko razumevanje, v drugem delu pa prikazati pomembnost koncepta v kontekstu nedavnega oboroženega spopada. Pri tem smo obravnavali prvo fazo ruske invazije na Ukrajino, v kateri se je ruska bojna skupina armadne ravni izkazala za točko osredotočenja, logistični (pod)sistem pa za ključno ranljivost ruskih sil.

Ključne besede *Točka osredotočenja, težišče, ključni dejavniki, vojna v Ukrajini.*

Abstract The centre of gravity concept is one of the fundamental, yet highly controversial pillars of contemporary military science. Although over the past decades the centre of gravity has become the *modus operandi* of the planning and conduct of (major) military operations in a number of armed forces, questions arise about the utility of the concept. In this light, we have sought to improve the theoretical understanding and demonstrate the relevance of the concept in the context of a recent armed conflict. We examined the first phase of the Russian invasion of Ukraine, in which the Russian army-sized combat group appeared to be the centre of gravity, and the logistics (sub-) system a critical vulnerability of the Russian forces.

Key words *Centre of gravity, weight of effort, critical factors, war in Ukraine.*

Uvod Le malo je konceptov, ki se jim v sodobni vojaški misli pripisuje tolikšen pomen kot točki osredotočenja (*centre of gravity*). Ideja točke osredotočenja se je v preteklih štirih desetletjih iz Clausewitzevih zapisov razvila v enega izmed osrednjih, a hkrati precej spornih gradnikov t. i. ortodoksnih vojaških ved – pomen koncepta se poudarja v operatiki, pogosto pa je obravnavan tudi v (vojaški) strategiji. Vego o točki osredotočenja piše kot o »nemara najbolj ključnem elementu operativnega in strateškega vojskovanja« (2000, str. 23). Podobno razmišlja Eikmeier, ki trdi, da je »točka osredotočenja preveč pomemben koncept, da bi o njem ugibali« (2004, str. 2). Mattelaer (2009) koncept točke osredotočenja uvršča v doktrinarno jedro oblikovanja, načrtovanja in izvajanja vojaških operacij, Barfoed pa ima točko osredotočenja za osrednji koncept v vojaškem načrtovanju (2018, str. 116). Angstrom in Widen povzemata, da je postala »presoja točke osredotočenja izjemnega pomena za vso vojaško načrtovanje in operativno delovanje«. Ob tem izpostavljata morda najprivlačnejšo lastnost koncepta, saj ta obravnava vprašanje, kako omejene vire v (oboroženem) spopadu razporediti, da bodo uporabljeni čim bolj učinkovito (2015, str. 63).

Čprav številni avtorji točki osredotočenja pripisujejo precejšen pomen, pa na drugi strani mnogi teoretiki prevprašujejo dodelanost in uporabnost koncepta.¹ Nekateri opozarjajo na protislovne opredelitve in prevelik doktrinarni pomen (Melton, 2012, str. 81), druge skrbi praktična uporabnost (Palmgren, 2006, str. 76; Evans, 2012, str. 82; Freedman, 2014; Mavropoulos, 2017), ali pa so zaskrbljeni nad (arhaično) metaforo, ki da implicira mehaničnost in linearnost (Fox in Kopsch, 2017). Pojavljajo se tudi kritike o samoreferenčnosti (Paparone in Davis, 2012, str. 71; Zweibelson, 2015, str. 6), terminološki »onesnaženosti« (Meyer, 2022), omejeni znanstveni relevantnosti in metafizičnosti (VanderSteen, 2012, str. 39; Angstrom in Widen, 2015, str. 63–64). Pri tem seznam kritik ni dokončen.

Kljub že dolgoletni vključenosti v doktrinarne dokumente (gl. FM 100-5 Operations, 1986; COPD, 2013; Pravila za štabno delo, 2019; AJP-5, 2021; JP 5-0 Joint Planning, 2020) se težave pojavljajo tudi pri praktični rabi. Izkušnje namreč kažejo, da se vojaški častniki – zlasti na poveljniških in štabnih dolžnostih – s konceptom točke osredotočenja sicer seznanijo, a ga pogosto razumejo pomanjkljivo in zato s precejšnjim zadržkom (ali pa sploh ne) uporabljajo pri načrtovanju delovanja. K temu verjetno prispeva več dejavnikov, med drugim (1) množica neenotnih, celo protislovnih različic koncepta, (2) njegova pomanjkljiva vsebinska vpeljava v uradne doktrine oboroženih sil, pa tudi okoliščina, (3) da se koncept še vedno utira v »institucionalni spomin« oboroženih sil.

¹ Čprav lahko točko osredotočenja poimenujemo kot orodje, načelo, konstrukt, model, idejo in celo doktrino, pa je najpogosteje obravnavana kot koncept. Ko točko osredotočenja opredelimo kot koncept, poudarimo, da gre za empirično posplošitev, ki se uporablja za opisovanje, klasifikacijo in razlago stvarnosti ter je osnovni gradnik teorij. Točka osredotočenja je torej eden izmed konceptov, ki jih vojaški teoretiki smiselno povezujejo v celovite teorije, kakršna je teorija hibridnega vojskovanja, skupek teorij na posameznem področju pa nato sestavlja vojaško vedo (kot je strategija).

Na podlagi predstavljenih izhodišč želimo prispevati k izboljššanemu razumevanju točke osredotočenja in prikazati relevantnost koncepta v kontekstu sodobnega vojaškega delovanja. V prvem delu prispevka bomo zato izvedli narativni pregled literature (*narrative review*), s čimer bomo splošno predstavili problematiko. Z narativnim pregledom bomo izpostavili različne miselne tokove znotraj raziskovalnega polja, ne moremo pa pričakovati, da bi tako pomembneje posegli v (re)konceptualizacijo oziroma prišli do inovativnih, prebojnih spoznanj (gl. Booth, Sutton in Papaioannou, 2016). V drugem delu prispevka bomo uporabnost koncepta točke osredotočenja ponazorili na študiji primera aktualnega oboroženega spopada. Ker omogoča študija primera (*case study*) poglobljeno proučevanje pojavov znotraj konteksta resničnega sveta, še zlasti kadar meje med pojavom in kontekstom niso jasno razvidne (gl. Yin, 2018, str. 50), lahko metodo ocenimo kot ustrezno za obravnavo analitičnega oziroma pojasnjevalnega pomena točke osredotočenja.

1 GENEZA RAZUMEVANJA

Korenine koncepta točke osredotočenja izhajajo iz Clausewitzeve posthumno izdane knjige *O vojni (Vom Kriege)*, 1832). Clausewitz je namreč na več mestih dinamiko vojskovanja naslovil z mehanično oziroma fizikalno metaforo, zajeto v pojem *Schwerpunkt* (slovenski prevod: težišče; angleški prevod: *centre of gravity*). Dva izmed pogosto citiranih odstavkov sta v slovenski izdaji prevedena takole (2004, str. 232 in 278):

Tako kot je težišče vedno tam, kjer je združene največ mase, in kot je vsak udar najučinkovitejši proti težišču bremena in kot nadalje najmočnejši udar dobimo s težiščem sile, tako je to tudi v vojni. Bojne sile vsakega vojskovalca, bodisi da je to posamezna država ali zveza držav, imajo določeno enotnost in skozi njo določeno povezanost; toda kjer je povezanost, tu se pojavijo analogije težišča. V teh bojnih silah torej obstajajo določena težišča, ki s svojim gibanjem in smerjo odločajo o drugih točkah, in ta težišča so tam, kjer je zbrana večina bojnih sil. Toda tako kot ima v inertnem materialnem svetu učinkovanje na težišče svojo mero in svojo mejo v povezanosti delov, tako je to tudi v vojni in tako tukaj kot tam je lahko udar zlahka večji, kot prenese odpor; s tem pa postane udar v zrak, razmetavanje sil. [...]

Kar lahko tukaj reče teorija, je naslednje: bistveno je, da imamo pred očmi prevladujoča razmerja obeh držav. Iz njih se bo tvorilo določeno težišče, središče sile in gibanja, od katerega je odvisna celota, in na to težišče nasprotnika mora biti usmerjen koncentrirani udar vseh sil.

Clausewitz je ob teoretskemu razmisleku o *Schwerpunktu* poudaril tudi praktični vidik koncepta. Kot je zapisal, je za obvladovanje nasprotnika najpomembnejše (1) razbitje njegove vojske, (2) zavzetje glavnega mesta, (3) učinkovit udar proti najpomembnejšemu zavezniku, (4) enotnost interesov v zavezništvi oziroma (5) voditelj ter javno mnenje v primerih oboroženega vstajništva. Čeprav Clausewitz v

svojih razmišljanjih ni opredelil metodologije za določanje težišča, pa se je metafora izkazala za tako uporabno, zanimivo in vplivno, da se, sicer v rekonceptualizirani obliki, uporablja še danes.

Clausewitzevi zapisi o *Schwerpunktu* so več desetletij ostali razmeroma spregledani. Šele ko je proti koncu 19. stoletja bojno delovanje začelo vse bolj potekati ob široki, neprekinjeni frontni črti, je *Schwerpunkt* pridobil na pomenu. Pri tem se je v zgodovino zapisalo razmišljanje Alfreda von Schlieffna, načelnika generalštaba nemške vojske, ki je iskal rešitev za dosego hitre in odločilne zmage v pričakovani vojni s Francijo. Schlieffen je za prebijanje fronte načrtoval uporabo koncentriranih, v več ešalonov razporejenih sil, a na račun splošne in izrazite slabitve preostale frontne črte. Toda smeli načrt napada na Francijo (z razmerjem sil kar 7 : 1 v korist napadalnega krila) je bil po Schlieffnovi smrti spremenjen in leta 1914 neuspešno uporabljen ob izbruhu prve svetovne vojne (Holmes, 1972; Vego, 2007, str. 102; Vego, 2009, str. VII-37).

V obdobju po prvi svetovni vojni je več oboroženih sil idejo težišča razvijalo naprej,² pri čemer je bila v prakso najučinkoviteje prenesena nemška koncepcija, tokrat povezana z uspešnim napadom na Francijo v drugi svetovni vojni (*Fall Gelb*). *Schwerpunkt* je tako v nemški vojaški misli postal eden izmed temeljnih gradnikov zračno-kopenske bitke (*Blitzkrieg* oziroma bliskovita vojna), ki je predvideval koncentriran preboj oklepnomehaniziranih enot ob močni letalski ter artilerijski podpori na ozkem delu frontne črte, kjer je bil sovražnik posebej šibek. Novost pa ni bila le v učinkovitem združenem bojevanju rodov, temveč tudi v tem, da so Nemci koncept težišča hkrati uporabljali na vseh ravneh vojne, pri čemer so težišča izbirali na različnih ravneh poveljevanja. Tako so nastajali *Schwerpunkti* znotraj *Schwerpunktov* (gl. Schneider in Izzo, 1987, str. 52–56; Vego, 2007, str. 102–109; Vego, 2009, str. VII-38–VII-48).

Koncept težišča najdemo tudi v sodobnih vojaških doktrinah. Težišče tudi tu ostaja močno povezano s prostorskim vidikom vojskovanja – opredeljuje vojskovalni koncept, ki stremi k doseganju disproporcionalnih zelenih učinkov s fokusiranjem bojne moči na ozkem geografskem območju, še zlasti zaradi prebijanja frontne črte in razvijanja bojnega delovanja po sovražnikovi globini. Kot pojasnjuje Vego, koncept težišča ne zahteva podrobnega razumevanja težje dojemljivih elementov, zato je še posebej uporaben za načrtovanje uporabe sil na taktični in operativni ravni. Vendar pa ima, kot dodaja avtor, koncept zelo omejeno uporabnost na strateški ravni, ne daje ustreznega odgovora na vprašanje vključevanja nevojaških virov moči in je, kot vse kaže, bolj kot v obrambi uporaben v napadu (Vego, 2009, str. VII-48). V tem pogledu ni presenetljivo, da je bil koncept *Schwerpunkta* po vietnamski vojni

² Za ponazoritev – v ameriškem doktrinarnem priročniku FM 100-5 Operations iz leta 1939 najdemo koncept težišča poimenovan kot *main effort*, v sovjetskem doktrinarnem priročniku *Vremennyj Polevoj Ustav RSKA (PU-36)* iz leta 1936 pa je soroden koncept poimenovan kot *glavna smer (glavnoe napravlenie)* oziroma *smer glavnega udara (napravlenie glavnogo udara)*. Za uradno nemško koncepcijo *Schwerpunkta* gl. priročnik *Truppenführung (1936)*.

deležen pomembne rekonceptualizacije, ki jo v slovenskem jeziku poznamo pod sintagmo točka osredotočenja (gl. tabelo 1).³

Tabela 1:
Poimenovanje
v nemškem,
angleškem in
slovenskem
jeziku
(Vir: lastna
ponazoritev)

	nemško	angleško	slovensko
izvirni koncept (Clausewitz)	Schwerpunkt	Centre of Gravity, Center of Gravity	težišče
rekonceptualizacija (19.–20. stoletje)	Schwerpunkt	weight of (main) effort, point of (main) effort, main effort	težišče
nova rekonceptualizacija (konec 20. stoletja)	Zentrum der Kraftentfaltung, Center of Gravity	Centre of Gravity, Center of Gravity	točka osredotočenja

2 KONCEPTUALIZACIJA TOČKE OSREDOTOČENJA

Če smo za težišče zapisali, da je močno povezano s prostorskim razumevanjem vojskovanja, je pri rekonceptualizirani obliki – točki osredotočenja – v ospredju sistemski pristop. Medtem ko je temeljna ideja težišča ta, da v konvencionalnem oboroženem boju ni smiselno delovati geografsko razpršeno, temveč je treba delovanje odločilnih sil usmeriti na ozko območje, koncept točke osredotočenja slednje preslikava na sistemsko raven – še vedno spodbuja koncentrirano delovanje, a ne v geografskem smislu, temveč v smislu delovanja proti ključnim sovražnikovim (pod)sistemom. V tej luči gre pri točki osredotočenja za vojskovalni koncept, ki stremlji k doseganju disproporcionalnih zelenih učinkov z degradacijo omejenega, a pomembnega dela sovražnikovega sistema. Pri tem koncept favorizira posredni pristop – idejno spodbuja bojno delovanje, pri katerem se poskuša izogniti najmočnejšemu delu sovražnikovega sistema, da bi ga odločilno degradirali z napadom na z njim povezan(e) bistven(e), a ranljiv(e) podsistem(e).

Na podlagi splošnih, abstraktnih značilnosti koncepta pa si le težko predstavljamo, kako se koncept izvaja v praksi. Poglejmo si torej, kako o točki osredotočenja razmišljajo najvidnejši teoretiki in kako je mogoče njihovo konceptualizacijo prenesti v stvarni svet.

³ Prenovljeno razumevanje koncepta izhaja iz Združenih držav Amerike, kjer so se v obdobju po vietnamski vojni skoraj entuziastično obrnili na Clausewitzovo knjigo *O vojni*. Diskurz o Clausewitzevem težišču je vplivno začel Summers (1981), v naslednjih letih pa ga je v vojaški periodiki nadaljevalo več drugih avtorjev. Leta 1986 je izšel prvi doktrinarni priročnik, ki je pod sintagmo *center of gravity* (točka osredotočenja) vseboval reinterpretacijo Clausewitzovega osnovnega koncepta (gl. *FM 100-5 Operations*, 1986, str. 179–180), konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let preteklega stoletja pa so z lastnimi različicami sledile tudi druge zvrsti ameriških oboroženih sil. Koncept so nato v doktrinarne dokumente prenesle tudi zveza Nato, številne države članice in nekatere druge države na Zahodu.

2.1 Warden in ideja petih obročev

Prvi avtor, ki se je lotil poglobljenega razmisleka o konceptu točke osredotočenja, je bil ameriški polkovnik John A. Warden III. Warden je proučeval uporabo zračnih sil na operativni in strateški ravni ter izhajal iz prepričanja, da je vedno najučinkovitejši in najodločilnejši neposreden napad na sovražnikovo vodstvo (t. i. obglavljenje – *decapitation*). Ob tem se je zavedal, da neposreden napad na vodstveno strukturo ni nujno izvedljiv in da obstajajo še druge koncentracije moči, ki so občutljive za napad. Razvil je idejo, da v vsakem sistemu obstaja več točk osredotočenja – »koncentracij moči [...], a tudi ranljivosti, na enak način, kot so bili Samsonovi lasje hkrati njegova moč in njegova šibkost« (1992, str. 64). Warden je v tej luči predstavil splošen makroanalitični model, ki kaže prepričanje, da so nekatere točke osredotočenja pomembnejše od drugih, kar je ponazoril s pomočjo petih koncentričnih krogov oziroma obročev (*five rings*). Pri tem naj bi bila najpomembnejša točka osredotočenja vedno v središčnem obroču, manj pomembne pa v zunanjih kolobarjih (Warden, 1992; 1994; 1995):

- Pri prvem, najpomembnejšem obroču, gre za strukturo vodenja. Je tisti element, ki usmerja delovanje celotnega sistema. Če se prvega obroča ne da ogroziti neposredno prek zajetja oziroma likvidacije vodje ali pa komunikacijske osamitve, Warden predlaga, da se ga napade posredno prek uničenja enega ali več zunanjih obročev.
- V drugi obroč Warden uvršča temeljne organske oziroma sistemske elemente, to je tiste objekte in procese, brez katerih sistem ne more zagotavljati svojega obstoja. Ker noben sistem ne more obstajati brez predelave energije, gre v drugem obroču predvsem za tovrstne (pod)sisteme. Na ravni države so poleg vojaške industrije to civilne zmogljivosti, ki skrbijo za proizvodnjo elektrike in predelavo surove nafte.
- Tretji je infrastrukturni obroč, ki skrbi za prenos dobrin, storitev in informacij v sistemu. V strateškem pogledu spadajo sem železniške, cestne, zračne in pomorske povezave ter objekti, pa tudi (nebistvena) industrija. Tretji obroč je zaradi številnejših elementov praviloma precej odpornejši od drugega obroča.
- Četrty obroč vsebuje populacijo in je zaradi izjemno številnih elementov težaven, poleg tega pa tudi moralno sporen za neposredni napad.
- Peti, zadnji obroč, vsebuje bojni mehanizem sistema oziroma v strateškem pogledu razpoložljive vojaške sile. Njegovi edini funkciji sta zaščita lastnih in ogrožanje sovražnikovih obročev. Z uničenjem petega obroča ostanejo notranji štirje brez zaščite.

Warden je poudaril, da mora biti delovanje vselej usmerjeno proti sovražnikovi strukturi vodenja. Čeprav se napada drugi, tretji ali četrti obroč, se tega ne počne zaradi potencialnega vpliva na vojaške sile (peti obroč), temveč zaradi vpliva na notranji, prvi obroč (1992, str. 67–69). Pri tem naj bi delovanje vedno usmerili v uničevanje sovražnikovih fizičnih zmogljivosti, ker da je moralni dejavnik v spopadih težko dojemljiv. Model petih obročev najpogosteje povezujemo s strateškim vidikom vojskovanja, vendar je Warden izpostavil, da je model uporaben tudi na nižjih ravneh (1992, str. 67–69; 1994, str. 361; 1995, str. 53).

Idejo petih obročev lahko ponazorimo na primeru hipotetičnega spopada s sovražnikovo oklepno brigado. Po Wardnovem razumevanju moramo biti najprej usmerjeni v to, da delujemo proti sovražnikovemu poveljniku brigade (prvi obroč), če to ni izvedljivo, pa po logističnih zmogljivostih enote (drugi obroč). Kot terciarni cilj (tretji obroč) sledi infrastruktura, tej pa moštvo, ki popolnjuje brigado (četrti obroč). Šele če res nimamo druge možnosti, se spustimo v neposreden boj s sovražnikovimi bojnimi sistemi (peti obroč).

Wardnova koncepcija petih obročev je pritegnila precej pozornosti tako med teoretiki kot praktiki, a je kljub temu ostala razmeroma spregledana pri piscih (uradnih) doktrinarnih dokumentov. Morda so k temu pripomogle tudi kritike, med drugimi glede domnevno pretiranega poudarka na delovanje iz zraka.

2.2 Strange, Eikmeier in Barfoed ter ideja ključnih dejavnikov

Če je Warden moči in ranljivosti obravnaval kot inherentni in hkrati nasprotni lastnosti točke osredotočenja, so njegovi sodobniki to razmerje razčlenili. Tako je dr. Joe Strange opredelil povezavo med točko osredotočenja na eni in (ključnimi) ranljivostmi na drugi strani. Vpeljal je dva dodatna gradnika, in sicer ključne zmogljivosti in ključne zahteve. Nadgrajena koncepcija je bila prepoznana kot inovativna in je postala široko zastopana v različnih doktrinarnih dokumentih.

Strangeovo osnovno izhodišče je, da lahko, glede na kontekst oziroma poslanstvo, vselej razmeroma enostavno izluščimo eno ali največ nekaj entitet – »primarnih virov moralne ali fizične moči, sile in odpora« –, ki so še posebej pomembne na posamezni ravni poveljevanja (Strange, 2005, str. ix). Gre za točko osredotočenja (*centre of gravity*), ki zagotavlja bistvene, t. i. ključne zmogljivosti (*critical capabilities*). Kot nadaljuje avtor, je polna funkcionalnost ključne zmogljivosti in posledično točke osredotočenja mogoča le, če so zagotovljene ključne zahteve oziroma potrebe (*critical requirements*). Če je katera izmed teh zahtev pomanjkljiva oziroma ranljiva za napad, gre za ključno ranljivost (*critical vulnerabilities*), ki jo lahko izrabimo za doseganje odločilnih rezultatov (Strange, 1996; Strange, 2005; Strange in Iron, b. d.).⁴ Strangeova osnovna logika je torej naslednja: vsaka točka osredotočenja ima eno ali več ključnih zmogljivosti, vsaka ključna zmogljivost eno ali več ključnih zahtev, tiste ključne zahteve, ki so izrazito ranljive za napad, pa pomenijo ključne ranljivosti. Ključne ranljivosti je mogoče izkoristiti za posredni napad na točko osredotočenja.

Navedeno lahko ponazorimo na prej obravnavanem primeru – če bi bila oklepna brigada ocenjena kot najpomembnejša sovražnikova entiteta, bi šlo za točko osredotočenja sovražnikovih sil. Najpomembnejša sposobnost oklepne brigade je, da je sposobna manevra, torej (hitrega) premika v kombinaciji z ognjem – gre za ključno zmogljivost. Vendar pa oklepna brigada, da bi lahko učinkovito izvajala

⁴ Ključne zmogljivosti, ključne zahteve in ključne ranljivosti so v doktrinarnih dokumentih in literaturi pogosto poimenovani z nadpomenko ključni dejavniki (*critical factors*).

manever, potrebuje izpolnjene nekatere pogoje (ključne zahteve). Tako mora imeti zagotovljeno logistično podporo, obveščevalne podatke, zaščito pred napadi iz zraka ipd. Med vsem naštetim pa je pogosto vsaj katera izmed komponent zelo ranljiva za napad – to je ključna ranljivost. Ključno ranljivost je mogoče izkoristiti za posredni napad na točko osredotočenja – tako se lahko z učinkovitim napadom na sovražnikovo logistično podenoto (logistični bataljon) oslabi ključna zmogljivost celotne oklepne brigade, s čimer se z majhnimi sredstvi in ob čim nižjem tveganju posredno nevtralizira točka osredotočenja, ki je nato izpostavljena neposrednemu napadu.

Strangeovo koncepcijo je prevzel in nadgradil ameriški polkovnik Dale C. Eikmeier. Eikmeier je poudaril, da gre pri ugotavljanju točke osredotočenja za sistemsko analizo, vendar se hitro izgubimo v gozdu vozlišč in povezav. Da bi analizo usmeril, poenostavil in objektiviziral, je točko osredotočenja povezal s konceptom ciljev, načinov in sredstev Arthurja F. Lykkeja, Jr. (*ends, ways, means*). Kot je izpostavil Eikmeier, je osnovna zamisel, da sovražniku vsilimo spremembe, ki se jim ne more prilagoditi (cilj). To storimo tako, da vplivamo na ključno zmogljivost (načini) v sovražnikovi točki osredotočenja (sredstva) (Eikmeier, 2012, str. 147–154). Ob tem pa je treba omeniti še nekoliko bolj subtilno, a pomembno spremembo glede na Strangeov osnovni model – za Eikmeierja je bistveno ugotavljanje ključne oziroma ključnih zmogljivosti, saj meni, da lahko točko osredotočenja določimo šele na njihovi podlagi (in ne obratno) (Eikmeier, 2007; 2012; 2015). V obravnavanem primeru bi se morali torej najprej vprašati, kaj želi sovražnik sploh doseči (na primer zasesti območje) in katere so njegove ključne zmogljivosti za doseg cilja (napasti, manevrirati, zavzeti), da bi nato lahko določili, katera sovražnikova entiteta k temu najbolj doprinaša (oklepna brigada). Nato bi uporabili opisano ugotavljanje ključnih zahtev in ključnih ranljivosti.

Strangeovo in Eikmeierjevo koncepcijo je dopolnil Barfoed. Njegova največja noviteta je nadgrajen metodološki model, ki obsega kar 25 osnovnih korakov (16 za strateško in 9 za operativno raven). Med drugim daje precejšen poudarek prepoznavanju in analizi različic delovanja, na strateški ravni pa tudi različnih instrumentov (nacionalne) moči. Poleg tega Barfoed svojstveno pristopa k politično-strateški ravni, na kateri naj bi hkrati obstajali dve točki osredotočenja – prva, za katero je značilna moralna moč, na primer politična elita, in druga, za katero je značilna fizična moč, kot je koalicijska bojna skupina (Barfoed, 2018).

Strange, Eikmeier in Barfoed soglašajo, da je v praksi potreben kontinuiran proces analize tako sovražnikovih kot lastnih točk osredotočenja. Ob nekaterih razhajanjih v posameznih opredelitvah se še največja razlika med avtorji kaže v tem, da Strange točko osredotočenja ugotavlja tako med snovnimi (vodja, vojaške sile, industrija, populacija) kot nesnovnimi elementi (javna podpora), medtem ko Eikmeier in Barfoed dopuščata le obstoj snovnih točk osredotočenja.

2.3 Vego in dodelava ideje ključnih dejavnikov

Ameriški profesor dr. Milan Vego, sicer nekdanji častnik Jugoslovanske vojne mornarice, je prevzel idejo ključnih dejavnikov, a je konceptualizacijo nekoliko prilagodil. Vego je v izhodišče svojega modela postavil analizo vojaške situacije, ki naj bi bila sestavljena iz množice fizičnih (oprijemljivih) in abstraktnih (neoprijemljivih) dejavnikov. Glede na zastavljeni cilj vojaškega delovanja naj bi bili nekateri od teh dejavnikov pomembnejši kot drugi – gre za t. i. ključne dejavnike, ki jih Vego deli na ključne moči (*critical strength*) in ključne šibkosti (*critical weakness*). Pri tem tvori najpomembnejša med ključnimi močmi točko osredotočenja. Tiste ključne šibkosti ali redkeje ključne moči, ki jih je mogoče izkoristiti, pa Vego obravnava kot ključne ranljivosti (*critical vulnerabilities*) (Vego, 2000, str. 23; 2009, str. VII-14–VII-20; 2017, str. 140–144).

Osnovna logika je torej naslednja: za doseganje cilja se uporabljajo ključne moči in najpomembnejša med temi je točka osredotočenja. Ker pa ni mogoče biti hkrati močan na prav vseh področjih, obstajajo v vsaki situaciji tudi ključne šibkosti. Če so ključne šibkosti (ali redkeje ključne moči) izrazito izpostavljene napadu, govorimo o ključnih ranljivostih, ki jih je mogoče izkoristiti za posredni napad na točko osredotočenja.

Ponazorimo na zdaj že dobro znanem primeru. Podobno kot Eikmeier tudi Vego priporoča, da izhajamo iz ugotavljanja lastnega in (domnevnega) sovražnikovega cilja. Nato naj bi – na podlagi analize situacije – razmislili o ključnih dejavnikih in izluščili ključne moči ter ključne šibkosti za posameznega akterja. Če namerava sovražnik zasesti območje, kot njegove ključne moči pa ocenjujemo zmogljivost, moramo entiteto točke osredotočenja poiskati v tem naboru. V obravnavanem primeru jo določimo kot oklepno brigado, saj zagotavlja manever. Vendar pa ima sovražnik nekatera področja delovanja najverjetneje tudi pomanjkljiva, na primer logistiko, zračno obrambo, poveljevanje in kontrolo ipd. Če za katero izmed teh kategorij ocenimo, da je tudi zelo izpostavljena napadu (npr. sovražnikovo poveljniško mesto), smo ugotovili ključno ranljivost, prek katere lahko oslabimo celotno točko osredotočenja (oklepno brigado).

Vego je poudaril, da obstajajo točke osredotočenja – »viri grupirane moči – fizične ali moralne – ali viri vzvoda [moči]« – na vseh ravneh vojskovanja, a naj bi bil doprinos koncepta večji na strateški in operativni kot na taktični ravni (2000, str. 26–27; 2009, str. VII-25–VII-26; 2017, str. 63). Podobno kot Strange tudi Vego prepozna pomen fizičnih in abstraktnih elementov – avtor trdi, da višja kot je raven vojne, večji je vpliv slednjih (Vego, 2000, str. 25). Tako naj bi bila na taktični in operativni ravni točka osredotočenja skoraj vedno koncentracija sil z največjo mobilnostjo in ognjeno močjo, k temu pa Vego dodaja v zadnjih desetletjih naraščajoč pomen računalniških omrežij. Na nižjih ravneh vojskovanja Vego abstraktne elemente poudarja zlasti v spopadih nizke intenzivnosti oziroma v nevojnih (vojaških) operacijah (Vego, 2009, VII-18–VII-19; 2017, str. 61).

2.4 Echevarria in vrnitev h Clausewitzu

Morda najbolj kontroverzna koncepcijo točke osredotočenja je oblikoval ameriški podpolkovnik in pozneje profesor dr. Antulio J. Echevarria II. Echevarria je izhajal iz prepričanja, da se sodobne različice koncepta vse preveč odmikajo od Clausewitzeve prvotne ideje. Da bi koncept spravil »nazaj pod kontrolo« (Echevarria, 2004, str. 12), se je lotil podrobnega proučevanja zapisov iz knjige O vojni in prišel do sklepa, da pri točki osredotočenja ne gre za moč, vir moči ali šibkost, temveč »žariščno točko, v kateri se združijo fizične (in psihološke) sile« (Echevarria, 2002, str. v).

Po Echevarrijevem prepričanju pri Clausewitzevi koncepciji *Schwerpunkta* ne gre za ohlapno metaforo, temveč mnogo tesnejšo analogijo s fizikalno idejo težišča. Pri tem je Echevarria ponazoril, da če v stvarnem svetu delujemo z ustrezno silo proti težišču nekega telesa, povzročimo njegov padec – težišče torej ni moč, vir moči ali šibkost, temveč dejavnik ravnotežja (2002, str. 5–16). Avtor je nadaljeval, da je iz Clausewitzevih teoretskih zapisov in podanih primerov razvidno, da je tudi v vojni bistvena »centripetalna ali centralizacijska funkcija, ki drži skupaj sisteme moči« (2002, str. 12). Gre torej za »žariščno točko, ki priteguje in organizira moč iz različnih virov« (prav tam) oziroma »zagotavlja surovo moč, namen in smer« (2004, str. 12), ki pa jo najdemo le, če je dovolj povezanosti med različnimi deli sovražnikove strukture, da se tvori vseobsegajoč sistem. Povezanost je lahko politična, ideološka, geografska, elektronska ali kako drugačna. Če je sovražnik razdrobljen ali decentraliziran, po oceni Echevarrie koncept ni uporaben (2012, str. 6–7).

Echevarria je nadaljeval, da če na žariščno točko delujemo z ustrezno silo, povzročimo zlom sistema. Koncept točke osredotočenja zato po mnenju avtorja uporabljamo le takrat, ko stremimo k popolnemu porazu sovražnika. Echevarria je opozarjal, da Clausewitz ni razlikoval med taktičnim, operativnim in strateškim *Schwerpunktom*, temveč ga je opredeljeval za celoten sovražnikov sistem. Avtor je zato predlagal, da koncepta ni dobro uporabljati po posameznih ravneh (taktični/operativni/strateški), temveč holistično, to je le na strateški ravni (Echevarria, 2002, str. 12–16; 2004, str. 16). Če se vrnemo k že večkrat ponazorjenemu primeru oklepne brigade – Echevarria bi koncept točke osredotočenja v taki situaciji najverjetneje označil kot nepomembnega.

Echevarria je predlagal tri korake za uporabo koncepta (2002, str. 16–19; 2004, str. 16–17):

1. Ugotavljanje, ali sta iskanje in napad na točko osredotočenja primerna za tip vojne, v katero smo oziroma bomo vpleteni.
2. Ugotavljanje, ali je sovražnikova struktura oziroma sistem dovolj povezan, da ga lahko obravnavamo kot eno telo.
3. Ugotavljanje, kateri element ima potrebno centripetalno silo, da drži skupaj celoten sistem.

Echevarrievemu razumevanju točke osredotočenja nasprotuje več različnih teoretikov, češ da je koncepcija polna pridrzkov in (pre)ozko usmerjena na en tip vojne in na eno raven spopada, da je metoda uporabe premalo dodelana ter da avtor koncept razume preveč mehanicistično (gl. Vego 2009, str. VII-32–VII-33; Eikmeier, 2012, str. 163). V tej luči ni presenetljivo, da koncept ni bil deležen navdušenja med pisci uradnih doktrin.

Tabela 2:
Primerjava
ključnih
teoretskih
različic
koncepta točke
osredotočenja
(Vir: lastna
ponazoritev)

	J. A. Warden III	J. L. Strange	D. C. Eikmeier	A. J. Echevarria II	M. N. Vego
Strnjena opredelitev koncepta	»Koncentracije moči [...], a tudi ranljivosti«	»Primarni vir moralne ali fizične moči, sile in odpora«	»Primarna entiteta, ki neločljivo vsebuje ključne zmogljivosti za dosego cilja«	»Žariščna točka, v kateri se združijo fizične (in psihološke) sile«	»Vir grupirane moči – fizične ali moralne – ali vir izvoda [moči]«
Členitev ravni vojskovanja	(Grandstrateška) strateška operativna taktična	(Grandstrateška) strateška operativna taktična	Strateška operativna taktična	(Nacionalno strateška) strateška operativna taktična	(Nacionalno strateška) strateška operativna taktična
Število točk osredotočenja	Ena ali več točk osredotočenja na vsaki ravni v spopadu	Ena do največ nekaj točk osredotočenja na vsaki ravni poveljevanja	Ena točka osredotočenja (le izjemoma več) za vsak zastavljen cilj	Le ena točka osredotočenja na strateški oz. holistični ravni, izjemoma več lokalnih	Ena točka osredotočenja za vsak zastavljen cilj
Konceptualna izhodišča (avtorji; teorije)	Clausewitz; sistemska teorija	Clausewitz; doktrinarni dokumenti	Strange, Lykke; sistemska teorija	Clausewitz; sistemska teorija	Clausewitz; teorija operatike
Ontološki vidik	Obstajajo le fizične točke osredotočenja, saj so moralni dejavniki v vojni nedojemljivi.	Obstajajo tako moralne/ politične kot tudi fizične točke osredotočenja.	Obstajajo le fizične točke osredotočenja, saj moralni elementi nimajo zmogljivosti za delovanje.	Točka osredotočenja je lahko fizična ali psihološka in obstaja le v primeru zadostne povezanosti sistema.	Točka osredotočenja je lahko fizična ali moralna, a v nekaterih primerih (zlasti ob razpršenosti sil) ne obstaja.
Bistveni elementi modela	Pet obročev: 1. vodstvena struktura, 2. sistemski temelji, 3. infrastruktura, 4. populacija, 5. bojni mehanizem	– Kontekst, – točka osredotočenja, – ključne zmogljivosti, – ključne zahteve, – ključne ranljivosti	– Cilj, – ključne zmogljivosti, – točka osredotočenja, – ključne zahteve, – ključne ranljivosti	Če obstaja ... – neomejenost cilja, – povezanost sistema, – dosegljivost točke o., ... je mogoče doseči zrušitev sistema.	– Cilj, – ključne moči, – ključne šibkosti, – ključne ranljivosti, – točka osredotočenja

3 ŠTUDIJA PRIMERA: RUSKA INVAZIJA NA UKRAJINO LETA 2022

V preglednem delu prispevka smo dobili vpogled v najpomembnejše konceptualizacije točke osredotočenja, v nadaljevanju pa bomo teorijo poskušali povezati s prakso. Pri tem bomo obravnavali aktualni primer oboroženega spopada, in sicer prvo fazo ruske invazije na Ukrajino, ki se je začela 24. februarja 2022. Upamo, da bomo kljub pomanjkanju zanesljivih informacij o dogajanju na vojskovališču poustvarili dovolj kakovosten kontekst, da bo primer lahko deloval kot zgled analitične rabe koncepta točke osredotočenja.⁵ V študiji primera se bomo osredotočili na vojaškostrateški vidik spopada, pri analizi pa si bomo pomagali s koncepcijo točke osredotočenja, predstavljeno v poglavju 2.2.⁶

3.1 (Grand)strateški kontekst

Leta 2021 se je začel zaostroovati dolgoletni konflikt med Rusko federacijo in Ukrajino. Potem ko je Rusija v začetku leta 2022 pod pretvezo izvajanja vojaških vaj v bližini ukrajinske meje nakopičila več kot 150.000 vojakov, so zahodne obveščevalne službe vse bolj opozarjale, da bi lahko ruski predsednik Putin sprožil vojaški napad na Ukrajino. Pretnja ruskega napada je postala še posebej pereča sredi februarja, ko so ruske in beloruske sile začele izvajati skupne vojaške vaje na ozemlju Belorusije. V istem obdobju je ponovno eskaliralo tudi oboroženo nasilje v Donecku in Lugansku, deklarativno samostojnih, a mednarodno nepriznanih separatističnih proruskih republikah na vzhodu Ukrajine. 21. februarja 2022 je Rusija priznala neodvisnost obeh separatističnih republik in tja napotila vojaške enote (Interfax, 2022; MMC RTV, 2022; The International Institute for Strategic Studies, 2022, str. 166–167).

S skoraj milijonom pripadnikov mirnodobne sestave in obsežnim tehnološkim zaledjem je bila Rusija kadrovsko in oborožitveno bistveno močnejša stran v konfliktu (gl. The International Institute for Strategic Studies, 2022, 5. poglavje). Tako je za spopad z Ukrajino lahko namenila obsežne oklepnomehanizirane sile (zlasti iz

⁵ *Vojskovanje ne poteka le v fizični razsežnosti, temveč je vsak (oboroženi) spopad tudi spopad naracij. Tako imajo udeležene strani tendenco pristranskega prikazovanja dogodkov: poudarjajo lastne uspehe in podcenjujejo rezultate sovražnikovega delovanja. Tako poskušajo (so)oblikovati miselno predstavo o konfliktu, da bi izboljšali kohezivnost, motivacijo in disciplino na lastni strani, hkrati pa poskušajo v sovražnikove vrste vnesti nemir. V tej luči je mogoče prek manipulacije informacij lastno delovanje prikazati kot zmagovito ne glede na doseganje prvotnih ciljev ali pa dejansko razmerje izgub, saj se ustvarja družbeni konstrukt zmage (gl. Angstrom in Widen, 2015, str. 43–45; Furlan, 2021, poglavje 2.7). Pristransko in enostransko prikazovanje dogodkov pomeni za raziskovalce precejšnjo oviro, po drugi strani pa lahko v našem primeru deluje tudi kot opomnik, da določanje točke osredotočenja ni odvisno le od dodelanosti koncepta, temveč tudi od kakovosti informacij, ki so analitiku in/ali načrtovalcu na voljo.*

⁶ *Bralcem, ki bi želeli konflikt v Ukrajini proučiti prek uradnega Natovega modela točke osredotočenja, priporočamo, da izhajajo iz doktrine AJP-5 (2019, aneks B). Doktrinarni dokument sicer v uradno rabo prenaša Barfoedovo koncepcijo (gl. poglavje 2.2).*

zahodnega in južnega vojaškega okrožja),⁷ podprte z letalstvom in specialnimi silami, ob pomorski prevladi v Črnem morju pa bi lahko izvedla tudi amfibijski desant. Ob tem pa tudi ne moremo izključiti, da se Rusija v izrazito neugodnem položaju ne bi zatekla k uporabi taktičnega jedrskega orožja (gl. Holloway, 2022). Ruske oborožene sile niso bile brez težav – med drugim so bili problematični znaten delež nabornikov (do 30 odstotkov mirnodobne sestave), neučinkovita logistika, rigiden sistem poveljevanja in kontrole, pa tudi zastoj v tehnični modernizaciji (gl. Fiore, 2017; The International Institute for Strategic Studies, 2022, str. 166–177; Vershinin, 2022). Ker je Rusija več mesecev kopičila sile ob ukrajinski meji, je nasprotno stran držala v negotovosti, konflikt pa (de)eskalirala tudi s pomočjo proruskih sil v Donecku in Lugansku. Nejasna pripravljenost Belorusije, da aktivno sodeluje v napadu, je dodatno zapletala ukrajinske obrambne priprave.

Ukrajina je bila v nedvomno neugodnem geostrateškem položaju. Prozahodno usmerjena država ni bila članica nobenega vojaškega zaveznitva, poleg tega je imel predsednik Zelenski razmeroma šibko podporo med domačim prebivalstvom (Kyiv International Institute of Sociology, 2021; Kyiv International Institute of Sociology, 2022). Ukrajini je vojaška grožnja pretila v večtisočkilometerskem loku, ki je segal od Belorusije na severozahodu, prek Rusije, separatističnih Luganska in Donecka na vzhodu, do rusko okupiranega Krima in obal Črnega morja na jugu.⁸ V tem pogledu je bila kljub precejšnji velikosti (efektivna oblast na približno 560.000 km² ozemlja) in kompaktni obliki (gl. Vego, 2009, str. III-10) problematična strateška globina Ukrajine, saj bi jo učinkovit kopensko-zračno-pomorski napad v osi sever-jug lahko presekalo na pol, še zlasti, ker je bil del ukrajinskih sil vnaprej vezan na kontaktni črti s separatističnima republikama. Ukrajina je invazijo pričakala z okoli 200.000 pripadniki mirnodobne sestave in le delno mobiliziranimi rezervisti. Pred izbruhom sovražnosti so se v javnosti sicer pojavljale precej različne ocene o tem, kakšna je verjetnost, da Ukrajina zaustavi množični napad (pro)ruskih sil (gl. Kagan in sod., 2021; Jones in Wasielewski, 2022; BBC, 2022; RadioFreeEurope/RadioLiberty, 2022). Če bi odbila začetni napad, bi bila nadaljnja krepitev ukrajinskega položaja precej odvisna od reakcije zahodnih držav. Te so, kot se je izkazalo po izbruhu sovražnosti, proti Rusiji sprejele ostre sankcije in Ukrajino podprle z obsežnimi pošiljkami vojaške opreme in oborožitve, pa tudi humanitarnih sredstev.

⁷ Po besedah ruskega obrambnega ministra Šojguja (v *The International Institute for Strategic Studies*, 2022, str. 167) je imela avgusta 2021 Rusija skupno na voljo 168 bataljonskih bojnih skupin (batalonmaja taktičeskaja grupa). Po eni izmed ocen (senior U.S. defense official, v Stewart in Ali, 2022) je nato Rusija invazijo začela z več kot 120 bataljonskimi bojnimi skupinami. To je bila najverjetneje še vedno manj kot polovica celotne kadrovske sestave ruske kopenske vojske (Kofman, v *War on The Rocks*, 2022).

⁸ Ukrajina je imela skoraj 2000 kilometrov dolgo kopensko mejo z Rusijo ter separatističnima republikama Doneckom in Luganskom, potencialnemu amfibijskemu izkrcaju pa je bila izpostavljena tudi celotna ukrajinska črnomoška obala. Z razmestitvijo ruskih enot v Belorusiji in ob nejasnih namelih predsednika Lukašenka je grožnja pretila tudi vzdolž skoraj tisočkilometerske meje z Belorusijo. K temu je treba dodati še zamrznjen konflikt v Pridnestrski republici na ukrajinski zahodni meji in prisotnost manjših ruskih sil v tej samooklicani državi.

3.2 Razvoj dogodkov

24. februarja 2022 v zgodnjih jutranjih urah je ruski predsednik Vladimir Putin v televizijskem prenosu oznanil začetek invazije, to evfemistično označil kot »posebno vojaško operacijo« in opredelil cilj »zaščite ljudi [...], demilitarizacije in denacifikacije Ukrajine ter sojenja tistim, ki so zagrešili številne krvave zločine nad miroljubnimi ljudmi« (TASS, 2022). Ob tem je izpostavil, da njegov namen ni okupacija Ukrajine. Kmalu po koncu Putinovega nagovora se je začel raketni udar po ukrajinski strateški infrastrukturi. Že v nekaj urah je sledila tudi ofenziva kopenskih sil na treh glavnih smereh – severni (iz Belorusije vzdolž reke Dneper proti prestolnici Kijev), severovzhodni (iz Rusije proti mestoma Harkov in Sumi ter naprej proti Kijevu) in južni (iz anektiranega Krima proti mestu Heršon in morebiti Odesi).⁹ Pri tem je bilo odločilno zlasti delovanje na severni, težiščni smeri, saj bi obkolitev in potencialni padec Kijeva za Ukrajino pomenil hud udarec na vojaški, politični in simbolni ravni.

Ruski napad se je začel skladno z napovedmi analitikov (gl. Kagan, Bugayova, Barros, Stepanenko in Clark, 2021, str. 10–13). Že v prvih urah je bilo zaslediti poročila o številnih detonacijah izstrelkov na ukrajinskih letališčih, položajih zračne obrambe in v oporiščih. Tudi napredujočim kopenskim enotam je kazalo dobro: na južni smeri je ruskim silam že prvi dan uspelo prodreti do Heršona in tam v naslednjih dneh vzpostaviti mostišče čez reko Dneper. Na severni smeri so ruske sile drugi dan dosegle okolico Kijeva, na severovzhodni smeri pa predmestja drugega največjega mesta Harkov. Pa vendar so se začele kazati tudi težave. Uvodni zračno-raketni napad po ukrajinskih položajih je bil razmeroma omejen in, morda namenoma, ni bistveno prizadel ukrajinskega sistema poveljevanja in kontrole. Prav tako Rusiji z raketnimi in letalskimi napadi ni uspelo nevtralizirati ukrajinskega letalstva, niti ji po helikopterskem desantu ni uspelo zavarovati pomembnega letališča pri Hostomelu. V tej luči so vojaški analitiki že kmalu prepoznali znamenja, da je rusko delovanje »slabo načrtovano, koordinirano in izvajano«, da imajo napadalci »vse večje težave z moralo in logistiko« in da se, zlasti na težiščni severni smeri, enote mimo formalnih poveljstev združujejo v »ad hoc bojne skupine« (Clark, Barros in Stepanenko, 2022). Ukrajinski branilci so že tretji dan spopadov pretežno zaustavili napredovanje na severni in severovzhodni smeri. Nekoliko uspešnejši je bil ruski prodor na jugu, kjer je bilo težišče sicer preneseno proti Zaporožju in pristaniškemu Mariupolju – ta je po obkolitvi v naslednjih tednih postal prizorišče srditega urbanega bojevanja.

Prve dni marca so začela z bojišč prihajati poročila, da se ruske sile vse bolj odločajo za okrepljeno artilerijsko obstreljevanje (nemalokrat usmerjeno proti civilnim ciljem), manevrske enote pa še vedno držijo položaje ali v divergentnih smereh in brez medsebojne podpore le počasi napredujejo. Napadalcem tudi v naslednjih dveh tednih

⁹ V nasprotju z nekaterimi pričakovanji (pro)ruske sile niso sprožile večje ofenzive iz Donecka in Luganska. Čeprav so postopoma osvajale ozemlje, so v začetni fazi (pro)ruske sile na tem območju predvsem vezale sile in tako ustvarjale pogoje za odločilno delovanje na drugih smereh.

kljub dodatnim vojaškim in paravojaškim¹⁰ okrepitvam ni uspelo razviti manevra in boja po globini, niti jim ni uspelo obkoliti in uničiti nobene pomembnejše ukrajinske kopenske enote. V tretjem tednu spopadov so počasen, a razmeroma kontinuiran napredek zaznale le (pro)ruske sile v Donecku in Lugansku. Ukrajinski protinapadi in zasede so pomembno slabili bojno moč (pro)ruskih sil. Ruske oborožene sile so imele težave z delovanjem v zračnem prostoru; prav tako ni bilo zaznanih znakov, da bi bila ruska ofenziva posebej uspešna v kibernetnem prostoru (Gibney, 2022; Clark, Barros in Stepanenko, 2022; Kagan, Barros in Stepanenko, 2022; Kofman, v War on the Rocks, 2022). Bolje je Rusiji kazalo le na morju, saj je pomorsko šibka Ukrajina izgubila več plovil in med drugim celo sama potopila svojo največjo vojno ladjo, fregato Hetman Sahajdačni.

Z izgubo iniciative se je končala prva faza invazije na Ukrajino. V nadaljevanju bomo podrobneje razčlenili, kako bi lahko v vojaškostrateškem smislu dinamiko bojnega delovanja v začetni fazi invazije pojasnili s konceptom točke osredotočenja. Zaradi omejenega prostora bomo analizirali le točko osredotočenja in ključne dejavnike za ruske sile.¹¹ Pri tem bomo izhajali iz Eikmeierjeve koncepcije, predstavljene v poglavju 2.2.

3.3 O prepoznavanju točke osredotočenja in ranljivosti ruskih sil

Kot predlaga Eikmeier (2007, str. 64; 2010, str. 158; 2012, str. 147), se je treba najprej vprašati, kaj je bil cilj oziroma želeno končno stanje ruskih sil. Več analitikov je na podlagi uradno izraženih ciljev, dogajanja na vojskovališču, pa tudi dinamike pogajanj med spopadenima stranema ocenilo, da je bil dejanski cilj menjava politične oblasti, k čemur naj bi pripeljala zasedba strateških točk. Tako so Kagan, Barros in Stepanenko (2022) zapisali, da so ruske sile nameravale »zavzeti Kijev, Harkov, Odeso in druga večja ukrajinska mesta ter izsiliti spremembo vlade v Ukrajini«. Podobno je Gorenburg (v Independent, 2022) ocenil, da je želela Rusija »nastaviti nekakšno proruskó vlado, končati z delovanjem in razglasiti zmago«. Kofman (v War on the Rocks, 2022) pa je razčlenil, da je bil uvodni cilj menjava režima, a so napadalcem spodleteli vsi trije vojaškostrateški cilji – obkolitev in zavzetje Kijeva, (globoki) obhod ukrajinskih sil, vezanih na Donbas, pa tudi prodor proti Odesi. Kot je nadaljeval Kofman (prav tam), napadalci niso ustrezno koncentrirali bojnega delovanja – točka osredotočenja bi lahko bil Kijev,¹² a so na koncu svoje delovanje preveč razpršili. Podobno je že po dveh tednih bojev ocenil tudi Božič, nekdanji načelnik Generalštaba Slovenske vojske, ki je dejal, da na ruski strani ni bilo zaslediti »osredotočenega delovanja«, temveč »tri čisto samostojna bojevališča«, ki

¹⁰ V medijih in na družbenih omrežjih je bilo zaslediti poročila, da so se v boje v Ukrajini vključili Kadirovi (borci čečenskega voditelja Ramzana Kadirova), rusko zasebno vojaško podjetje Wagner (v nekaterih virih poimenovano Liga) in pripadniki Rosgvardije (ruske nacionalne garde).

¹¹ Za popolnejšo analizo bi, kot uči teorija, morali analizirati obe strani v spopadu.

¹² Podobno kot Kofman je tudi Qackebush (v McKinney, 2022) ocenil, da je bil Kijev ukrajinska točka osredotočenja – če bi mesto padlo, bi bilo to odločilno za nadaljnji razvoj konflikta v smeri ruske zmage. Friedman (2022) se s tem ni strinjal in je menil, da na ukrajinski strani zaradi razpršenosti sil (in pripravljenosti za hiter prehod na gverilsko vojskovanje) o klasični točki osredotočenja niti ne moremo govoriti.

niso podpirala drug drugega (Božič, 2022). V luči navedenega se lahko strinjamo z oceno, da so ukrajinske sile spodnesle začetno rusko kampanjo. Ne le za pretežno neuspešno, začetna faza ruske invazije se je izkazala tudi za izjemno potratno tako v moštvu kot v tehniki.¹³

Eikmeier nadaljuje, da je treba ugotoviti mogoče načine delovanja za doseg ciljev, pri čemer najbolj bistveno delovanje pomeni ključno zmogljivost (oziroma ključne zmogljivosti, če je bistvenih oblik delovanja več). V nabor mogočih načinov delovanja bi v tem pogledu lahko uvrstili zmogljivosti, kot so: napasti, prodreti, obkoliti, uničiti, zavzeti, zavarovati, obdržati. Če na podlagi do zdaj znanih informacij domnevamo, da je bil glavni vojaškostrateški cilj ruskih sil nasilno vzpostaviti fizično prisotnost v Kijevu in pridobiti nadzor nad prestolnico, je bila torej ključna zmogljivost »zavzeti«.¹⁴ Na podlagi prepoznane ključne zmogljivosti lahko – tako Eikmeier – določimo tisto materialno entiteto, ki je neločljivo vsebovala ključno zmogljivost za doseg cilja. Gre za točko osredotočenja. Čeprav je zaradi pomanjkanja informacij ocena nezanesljiva, pa je najverjetneje, da je Rusija za delovanje na težiščni severni smeri (iz Belorusije proti Kijevu) namenila bojno skupino armadne ravni,¹⁵ sestavljeno iz različnih kopenskih (elementi 35., 36. in 41. armade) in zračnodesantnih sil (elementi 76. divizije, 11. in 31. brigade) z močno helikoptersko in letalsko podporo. Ta bojna skupina je torej s perspektive Ukrajine pomenila sovražnikovo točko osredotočenja (*enemy's centre of gravity*).

Eikmeier nas nato usmerja k ugotavljanju sredstev, ki so nujna za izvajanje ključne zmogljivosti. Gre za ključne zahteve oziroma potrebe. Vprašajmo se torej, kaj vse je potrebovala ruska armadna bojna skupina, da bi zavzela Kijev. Zagotovo je potrebovala učinkovito poveljevanje in kontrolo, logistično podporo, obveščevalne informacije, zaščito pred napadi iz zraka in še bi lahko razmišljali naprej (gl. Fiore, 2017). Kot kažejo informacije, je ukrajinski strani uspelo svoje bojno delovanje prilagoditi tako, da je učinkovito prizadela vsaj eno izmed (ranljivih) ključnih zahtev, in sicer logistično podporo. Z uspešnim delovanjem proti ključni ranljivosti so torej ukrajinske sile posredno nevtralizirale sovražnikove ključne zmogljivosti v točki

¹³ Poročila o izgubah so v času zaključevanja tega prispevka še zelo nezanesljiva. Po prvem mesecu spopadov se ocenjeno število mrtvih pripadnikov oboroženih sil giblje med 7000 in 15.000 na ruski ter med 4000 in 6000 na ukrajinski strani. Hkrati je bilo uničene, poškodovane ali zajete ogromno vojaške tehnike. Na enem izmed portalov, ki na podlagi prosto dostopnih virov spremlja izgube pomembnejše oborožitve in opreme (zlasti vozil, zrakoplovov in plovil), je bilo do 24. marca 2022 dokumentiranih 1794 izgub na ruski strani (med drugim 280 tankov, 268 bojnih vozil pehote, 15 letal in 35 helikopterjev) in 536 izgub na ukrajinski strani (med drugim 74 tankov, 58 bojnih vozil pehote in 13 plovil) (Oryx, 2022). Resnične številke so bile najverjetneje še precej višje.

¹⁴ Zavzeti (seize) – s silo prisvojiti določeno območje, lokacijo ali objekt (NATOTerm, 2020).

¹⁵ Enote ruske kopenske vojske brigadne in višjih ravni bremenijo nezadostna popolnitev, neuskkljenost bojnih funkcij in posledično nizka pripravljenost za delovanje, zato je organiziranost ruskega (še zlasti ofenzivnega) bojnega delovanja precej odvisno od ad hoc poveljstev, katerim so podrejeni elementi različnih vojaških in paravojaških formacij (gl. Fiore, 2017). Ruska bojna skupina, ki je delovala na težiščni severni smeri proti Kijevu, torej najverjetneje ni bila oblikovana okoli ene (nosilne) enote. Ker pa je bojna skupina po začetnih ocenah obsegala od 15.000 do 30.000 pripadnikov, kar okvirno ustreza velikosti sodobne ruske armade (gl. The International Institute for Strategic Studies, 2022, str. 194), lahko, glede na obseg, govorimo o bojni skupini armadne ravni.

osredotočenja, tj. zmogljivost bojne skupine, da zavzame Kijev.¹⁶ Tako so Ukrajinci zaustavili napredovanje sovražnika na najnevarnejši smeri in dosegli kulminacijo ruskega napada, s čimer se je vojna prevesila v novo fazo. Poglejmo podrobneje.

Nekateri vojaški analitiki so že pred izbruhom sovražnosti predvideli, da bi lahko imela ruska stran precejšnje težave z logistiko. Vershinin je tako ocenil, da so ruske sile sposobne razviti ustrezno bojno moč, da dosežejo obsežno napredovanje, vendar so zaradi logističnih omejitev ofenzivno delovanje hitro primorane prekiniti z operativnim premorom. Kot je v nadaljevanju utemeljil Vershinin, so ruske sile pri izvajanju večjih operacij zelo odvisne od prevozov po železnici, saj so logistične (pod)enote ruskih regularnih formacij praviloma za eno raven manjše kot v oboroženih silah na Zahodu. Vershinin je tako prepoznal ozko grlo – prevoz streliva, goriva in drugega materiala od železniških depojev do enot na bojišču. Ker ruske ofenzivne zmogljivosti večinoma temeljijo na oklepnomehaniziranih in artilerijskih enotah, te pa imajo velik logistični odtis, intenzivno bojno delovanje dodatno obremeni že sicer premajhne logistične zmogljivosti (Vershinin, 2021). Do podobnega sklepa je prišel tudi Fiore, ki je zapisal, da ruska zagotovitev delovanja hitro postane preobremenjena in je pogosto organizirana *ad hoc*. Ruske sile zato »ne morejo hitro obnavljati bojne moči, ne da bi pri tem kanibalizirale druge enote na vojskovališču« (2017, str. 9).

V podjetju SCM Globe, ki se ukvarja z modeliranjem dobavnih verig, so ocenili, da je bil glavni (železniški) depo, ki je podpiral rusko delovanje na severni smeri (tj. proti Kijevu), pri beloruskem mestu Gomel, tiste sile, ki so proti Kijevu prodirale z vzhoda, pa bi lahko bile oskrbovane iz ruskega Voroneža (SCM Globe, 2022). Ker ruskim silam v uvodni fazi invazije ni uspelo zasesti pomembnejših ukrajinskih železniških vozlišč in objektov (gl. Ukrzaliznytsia, 2022), je oskrba od osrednjih depojev do enot na bojišču ostala odvisna od transporta po cestah.¹⁷ Poleg tega so napadalci v uvodnem prodoru zaobšli številna naselja (npr. Černigov), zato so postali cestni konvoji zelo ranljivi za napade. Vse kaže, da so do enakega sklepa prišli tudi ukrajinski odločevalci: tako je ukrajinsko obrambno ministrstvo že v prvem tednu spopadov državljane pozvalo, naj poskušajo ruske sile odrezati od logistične podpore. »Ne napadajte tankov, uničujte kolone za njimi. Če bo sovražnik ostal brez goriva, streliva, hrane, inženirske podpore in vzdrževanja, bo postal nemočen« (Ukrainian Defence Ministry, v Sandford in Brezar, 2022). Ukrajinske sile so to začele s pridom izkoriščati, kar bi v predstavljenem besednjaku poimenovali kot ključno ranljivost ruskih sil – zasedami, pa tudi nestičnimi udari (brezpilotnimi letalniki in artilerijskim obstreljevanjem) so povzročile hude izgube sovražnikovim

¹⁶ Glede na podatke z vojskovališča bi bila druga ključna ranljivost ruskih sil lahko sistem poveljevanja in kontrole.

¹⁷ Pri SCM Globe so ocenili, da lahko ruski oskrbovalni konvoji potujejo s povprečno hitrostjo 35 kilometrov na uro. To pomeni, da je potreboval vsak tovornjak za pot med Gomlom in obronki Kijeva deset ur v eno smer. Precejšen zastoj ruskih vozil severno od Kijeva (gl. Wall, 2022) je potovalne čase zagotovo še znatno podaljšal. Pri SCM Globe so sklenili, da bodo obeti za Ukrajinsko obrambo ostajali dobri, vse dokler bodo branilci obdržali nadzor nad pomembnimi železniškimi vozlišči, kot so Kijev, Harkov, Zaporožje, Korosten in Lvov, saj ruski cestni logistiki ne bo uspelo podpreti bojnega delovanja v globini ukrajinskega ozemlja (SCM Globe, 2022).

logističnim zmogljivostim.¹⁸ Eden izmed ameriških analitikov (v Kaufman, 2022) je v tem pogledu ocenil, da so bile ukrajinske sile »precej kreativne«, saj so »načrtno ovirale in onemogočale rusko zagotovitev delovanja«. Podobno so britanski obveščevalci opazili, da so bile zaradi uspešnih napadov na oskrbovalne konvoje, skladišča in pristanišča v zaledje napotene dodatne ruske sile, ki bi bile sicer lahko uporabljene drugje (UK Ministry of Defence, 2022). V praksi so se prvi znaki, da imajo ruske sile precejšnje težave z oskrbo bojnih enot, pojavili že kmalu po začetku invazije na Ukrajino,¹⁹ dokončna potrditev pa je prišla z opažanji o več zaporednih operativnih premorih, ki so se iztekli v kulminacijo ruskega napada. Napadalci so bili prisiljeni zaustaviti napredovanje proti obkrožitvi Kijeva, saj po ocenah analitikov ruska logistika ni (več) imela dovolj zmogljivosti, da bi podpirala hkratno ofenzivno delovanje več bojnih skupin (Clark, Barros in Stepanenko, 2022; Kagan, Barros in Stepanenko, 2022). Nevarno napredovanje armadne bojne skupine na težiščni severni smeri je bilo zaustavljeno, kar bi lahko označili kot uspeh za ukrajinske sile. Spopad je tako prešel v novo fazo.

Sklep Koncept točke osredotočenja izhaja iz obujenega zanimanja za Clausewitzovo knjigo O vojni, ki je v drugi polovici sedemdesetih let 20. stoletja (vnovič) pritegnila pozornost vojaških teoretikov, najprej v Združenih državah Amerike, pozneje pa tudi drugod po svetu. Koncept točke osredotočenja ima dvojno funkcijo. Po eni strani se v številnih oboroženih silah uporablja kot osrednje orodje za načrtovanje bojnega delovanja, še zlasti večjih operacij (normativna funkcija), po drugi strani pa naj bi ga bilo mogoče interpretirati tudi kot spremenljivko, ki pojasnjuje hitre in odločilne vojaške zmage (analitična/pojasnjevalna funkcija). Razpravo o konceptu točke osredotočenja spremlja burna debata o njegovi ustreznosti, pri čemer nekateri kritiki predlagajo le prilagoditev metodologije, ostrejši pa naslavlajo tudi epistemološko in ontološko podlago koncepta.

Kot je razvidno iz preglednega dela prispevka, večina avtorjev točke osredotočenja ne dojema kot žariščne točke, nevralgične točke oziroma ultimativnega vozlišča, od katerega je odvisna funkcionalnost celotnega sistema. Glede spoznanja systemske teorije je morda najbolje točko osredotočenja razumeti kot širši podsistem oziroma območje v sistemu, ki je izpostavljeno izraziti degradaciji, da bi se posledično zmanjšala funkcionalnost celotnega sistema.

V drugem delu prispevka smo poskušali s konceptom točke osredotočenja osmisлити prvo fazo ruske invazije na Ukrajino. Čeprav za zdaj (še) ni jasno, ali so ukrajinska poveljstva koncept uporabila pri načrtovanju bojnega delovanja (normativna

¹⁸ Na že omenjenem portalu Oryx (2022) so v prvem mesecu spopadov ruski strani pripisali izgubo vsaj 580 tovornih, terenskih in drugih podobnih vozil, 49 inženirskih vozil, pa tudi dveh vlakovnih kompozicij z gorivom (podatek je za celotno vojskovališče in ne le za težiščno severno smer). K temu je treba pripisati še nedokumentirane izgube.

¹⁹ Tako so se na primer v prvih dneh marca po družbenih omrežjih (gl. Reddit, 2022) razširile vsebine, ki so prikazovale številna civilna vozila, označena s črko 'Z' (enim od simbolov, ki so jih Rusi uporabili za dekonflikcijo sil). Kmalu zatem so tovrstna civilna vozila opazili tudi v Ukrajini (Axe, 2022).

funkcija), pa to ne preprečuje, da ne bi dinamike bojnega delovanja poskusili razložiti prek analitične funkcije koncepta. V tej luči smo poskušali z eno od različnih koncepta pojasniti uvodno fazo ruske ofenzive, ki se je iztekla v popolno nasprotje (izvorno sovjetske) teorije globokih operacij (gl. Isserson, 2013). Kot smo prikazali, so ukrajinske sile uspešno delovale proti (vsaj) eni od ključnih ranljivosti sovražnika (logističnemu podsistemu), tako kulminirale ofenzivo ruske armadne bojne skupine (tj. točke osredotočenja) na severni smeri in se posledično izognile porazu v uvodnih tednih vojne.

Literatura

1. *AJP-5 – Allied Joint Doctrine for the Planning of Operations*, 2019. https://www.coemed.org/files/stanags/01_AJP/AJP-5_EDA_V2_E_2526.pdf, 25. 3. 2022.
2. Angstrom, J., in Widen, J. J., 2015. *Contemporary Military Theory: The Dynamics of War*. London; New York: Routledge.
3. Axe, D., 2022. *The Russian Army Is Running Out Of Trucks For Its War In Ukraine*. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/03/18/as-predicted-the-russian-army-is-running-out-of-trucks-for-its-war-in-ukraine/?sh=5d8be8c2577c>, 24. 3. 2022.
4. Barfoed, J., 2018. *A COG Concept for Winning More Than Just Battles*. *Joint Force Quarterly*. Issue 88, str. 116–123. <https://ndupress.ndu.edu/Publications/Article/1413045/a-cog-concept-for-winning-more-than-just-battles/>, 9. 3. 2022.
5. BBC, 2022. *How hard will it be to defend Ukraine from Russian invasion?* <https://www.bbc.com/news/world-europe-60492860>, 11. 3. 2022.
6. Booth, A., Sutton, A., Papaioannou, D., 2016. *Systematic Approaches to a Successful Literature Review*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, Melbourne: SAGE.
7. Božič, D., 2022. *Gostovanje v oddaji Odmevi* 10. 3. 2022. <https://www.rtv slo.si/rtv365/arhiv/174855251?s=tv>, 21. 3. 2022.
8. Clark, M., Barros, G., in Stepanenko, K., 2022. *Russia-Ukraine Warning Update: Russian Offensive Campaign Assessment* [poročila za 24., 25., 26., 27. in 28. februar ter 2., 3., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17. in 18. marec]. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/ukraine-conflict-updates>, 20. 3. 2022.
9. Clausewitz, C., 1832. *Vom Kriege* [e-izdaja]. https://www.clausewitz.com/readings/VomKriege1832/_VKwholetext.htm, 9. 3. 2022.
10. Clausewitz, C., 2004. *O vojni*. Ljubljana: Studia humanitatis.
11. *COPD – Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive COPD Interim v 2.0*, 2013. https://www.act.nato.int/images/stories/events/2016/sfpdpe/copd_v20.pdf, 9. 3. 2022.
12. Echevarria II, A. J., 2002. *Clausewitz's Center of Gravity: Changing Our Warfighting Doctrine--Again!* Carlisle: Strategic Studies Institute. <https://www.clausewitz.com/readings/Echevarria/gravity.pdf>, 28. 6. 2019.
13. Echevarria II, A. J., 2004. *Center of Gravity: Recommendations for Joint Doctrine*. *Joint Force Quarterly*. Issue 35, str. 10–17. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a520978.pdf>, 9. 3. 2022.
14. Echevarria II, A. J., 2012. *Clausewitz's Center of Gravity Legacy*. *Infinity Journal*. Special Edition, str. 4–7. https://www.infinityjournal.com/article/45/Clausewitzs_Center_of_Gravity_Legacy/, 9. 3. 2022.
15. Eikmeier, D. C., 2004. *Center of Gravity Analysis*. *Military Review*. 84-4, str. 2–5. https://pdfs.semanticscholar.org/87ac/bf7de2fa3c8f63f462bc4_a9da4b104afd01e.pdf, 7. 3. 2022.
16. Eikmeier, D. C., 2007. *A Logical Method for Center-of-Gravity Analysis*. *Military Review*. 87-5, str. 62–66.

17. Eikmeier, D. C., 2012. *Modernizing the Center of Gravity Concept – So It Works*. C. Perez, Jr., ur. *Addressing the Fog of COG: Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press, str. 133–168.
18. Eikmeier, D. C., 2015. *Operational Art, Design and the Center of Gravity, Pt. 4 of 4* [video predavanje]. <https://www.youtube.com/watch?v=-RYbtyzfb1w>, 9. 3. 2022.
19. Evans, M., 2012. *Centre of Gravity Analysis in Joint Military Planning and Design: Implications and Recommendations for the Australian Defence Force*. *Security Challenges*. 8-2, str. 81–104. <https://www.jstor.org/stable/26468953>, 7. 3. 2022.
20. Fiore, N., 2017. *Defeating the Battalion Tactical Group*. *Armor*. 128-2, str. 917. <https://www.benning.army.mil/Armor/eARMOR/content/issues/2017/Spring/ARMOR%20Spring%202017%20edition.pdf>, 23. 3. 2022.
21. Fox, A., in Kopsch, T., 2017. *Moving Beyond Mechanical Metaphors: Debunking the Applicability of Centers of Gravity in 21st Century Warfare*. <https://thestrategybridge.org/the-bridge/2017/6/2/moving-beyond-mechanical-metaphors-debunking-the-applicability-of-centers-of-gravity-in-21st-century-warfare>, 7. 3. 2022.
22. Freedman, L., 2014. *Stop looking for the Center of Gravity*. <https://warontherocks.com/2014/06/stop-looking-for-the-center-of-gravity/>, 7. 3. 2022.
23. Friedman, G., 2022. *Evaluating Russia's Performance in Ukraine*. <https://geopoliticalfutures.com/evaluating-russias-performance-in-ukraine/>, 23. 3. 2022.
24. *FM 100-5 Tentative Field Service Regulations Operations, 1939*. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll9/id/975/>, 9. 3. 2022.
25. *FM 100-5 Operations, 1986*. <http://cgsc.cdmhost.com/cdm/ref/collection/p4013coll9/id/893>, 27. 6. 2019.
26. Furlan, B., 2021. *Vojaška strategija: teorija in praksa strategije*. Ljubljana: Center vojaških šol.
27. Gibney, E., 2022. *Where is Russia's cyberwar? Researchers decipher its strategy?* <https://www.nature.com/articles/d41586-022-00753-9>, 20. 3. 2022.
28. Holloway, D., 2022. *Read the fine print: Russia's nuclear weapon use policy*. <https://thebulletin.org/2022/03/read-the-fine-print-russias-nuclear-weapon-use-policy/>, 15. 3. 2022.
29. Holmes, Jr., F. S., 1972. *The Schlieffen Plan: Case History of the Relation of Military Strategy to National Security Policy*. <https://apps.dtic.mil/sti/citations/AD0760506>, 9. 3. 2022.
30. *Independent*, 2022. *Denied easy victory, Russia presses reduced goals in Ukraine*. <https://www.independent.co.uk/news/russia-ap-vladimir-putin-michael-clarke-royal-united-services-institute-b2039476.html>, 22. 3. 2022.
31. *Interfax*, 2022. *Na territorii DNR zamečeny kolonny bronetehniki*. <https://www.interfax.ru/world/823559>, 13. 3. 2022.
32. Isserson, G. S., 2013. *The evolution of operational art*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press.
33. Jones, S. G., in Wasielewski, P. G., 2022. *Russia's Possible Invasion of Ukraine*. <https://www.csis.org/analysis/russias-possible-invasion-ukraine>, 12. 3. 2022.
34. *JP 5-0 Joint Planning, 2020*. https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp5_0.pdf, 9. 3. 2022.
35. Kagan, F. W., Bugayova, N., Barros, G., Stepanenko, K., Clark, M., 2021. *Putin's Likely Course of Action in Ukraine*. <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Ukraine%20Invasion%20Forecast%20Series%20Part%202%20ISW%20CT%20December%202021.pdf>, 12. 3. 2022.
36. Kagan, F. W., Barros, G., Stepanenko, K., 2022. *Russia-Ukraine Warning Update: Russian Offensive Campaign Assessment* [poročila za 1., 4., 5., 6., 7., 8. in 19. marec]. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-march-1>, 16. 3. 2022.

37. Kaufman, E., 2022. US defense official: Ukrainian forces have „effectively struck“ Russian logistics and sustainment capabilities. https://edition.cnn.com/europe/live-news/ukraine-russia-putin-news-03-14-22/h_0fbddb9157f8805297268c5c4587dcf9, 27. 3. 2022.
38. Kyiv International Institute of Sociology, 2021. Socio-political moods of the population of Ukraine: the results of a survey conducted on October 25–29, 2021 by the method of personal (»face-to-face«) interviews. <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1069&page=1, 12. 3. 2022>.
39. Kyiv International Institute of Sociology, 2022. Socio-political moods of the population of Ukraine: perception of the threat of military invasion by Russia and the case against P. Poroshenko according to data of a telephone survey conducted on January 20–21, 2022. <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1091&page=1, 12. 3. 2022>.
40. Mattelaer, A., 2009. The Crisis in Operational Art. https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/International%20Security/1109esdf_mattelaer.pdf, 7. 3. 2022.
41. Mavropoulos, P., 2017. Can the Clausewitzian paradoxical trinity help us understand better the center of gravity concept? <http://www.warandstrategy.gr/2-uncategorised/63-the-clausewitzian-concepts-of-paradoxical-trinity-and-center-of-gravity-interdependence>, 7. 3. 2022.
42. McKinney, R., 2022. Vladimir Putin made ‚terrible mistake‘ invading Ukraine, University of Missouri prof says. <https://eu.columbiatribune.com/story/news/education/campus/2022/03/04/vladimir-putin-russia-ukraine-war-unifies-nato-sanctions-oligarchs-missouri-professor/9345090002/>, 23. 3. 2022.
43. Melton, S. L., 2012. Center of Gravity Analysis—the Black Hole of Army Doctrine. C. Perez, Jr., ur. *Addressing the Fog of COG: Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press, str. 81–100.
44. Meyer, E. L., 2022. The centre of gravity concept: contemporary theories, comparison, and implications. *Defence Studies*. <https://doi.org/10.1080/14702436.2022.2030715>, 25. 3. 2022.
45. MMC RTV, 2022. Doneck in Lugansk zaprosila Rusijo za pomoč pri spopadu z ukrajinsko vojsko. <https://www.rtvsl.si/svet/s-in-j-amerika/doneck-in-lugansk-zaprosila-rusijo-za-pomoc-pri-spopadu-z-ukrajinsko-vojsko/613403>, 11. 3. 2022.
46. NATOterm, 2020. <https://nso.nato.int/natoterm/Web.mvc>, 23. 3. 2022.
47. Oryx, 2022. Attack On Europe: Documenting Equipment Losses During The 2022 Russian Invasion Of Ukraine. <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html>, 24. 3. 2022.
48. Palmgren, A., 2006. Centre of Gravity: Application and Utility of the Concept in the Modern Art of War. *Tiede ja ase*. Nro 64, str. 63–83. <https://journal.fi/ta/article/view/47917/13791>, 7. 3. 2022.
49. Paparone, C. R., in Davis, Jr., W. J., 2012. Exploring Outside the Tropics of Clausewitz: Our Slavish Anchoring to an Archaic Metaphor. C. Perez, Jr., ur. *Addressing the Fog of COG: Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press, str. 65–80.
50. Pravila za štabno delo, 2019. <http://dk.mors.si/Dokument.php?id=1358&lang=slv>, 2. 7. 2019.
51. RadioFreeEurope/RadioLiberty, 2022. How Long Could Ukraine Hold Out Against A New Russian Invasion? <https://www.rferl.org/a/russia-ukraine-invasion-scenarios/31614428.html>, 11. 3. 2022.
52. Reddit, 2022. https://www.reddit.com/r/Damnthatsinteresting/comments/t7zdoe/it_appears_the_invading_russian_force_in_ukraine/?sort=new, 24. 3. 2022.
53. Sandford, A., in Brezar, A., 2022. Ukraine war: UN overwhelmingly condemns invasion as Russia and Ukraine dispute who controls Kherson. <https://www.euronews.com/2022/03/02/ukraine-war-biden-vows-putin-will-pay-a-price-as-russia-targets-urban-areas>, 24. 3. 2022.

54. SCM Globe, 2022. *Russian Logistics for the Invasion of Ukraine*. <https://www.scmglobe.com/russian-logistics-for-the-invasion-of-ukraine/>, 26. 3. 2022.
55. Stewart, P., in Ali, I., 2022. *80 % of Russia 's forces around Ukraine in attack positions, U.S. official says*. <https://www.reuters.com/world/europe/80-russias-forces-around-ukraine-attack-positions-us-official-says-2022-02-23/>, 18. 3. 2022.
56. Schneider, J. J., in Izzo, L. J., 1987. *Clausewitz's Elusive Center of Gravity. Parameters*. 17-september; str. 46–57. <https://pdfs.semanticscholar.org/9383/fd2a8abd0d614b3a52dd1038a1f7db86fb77.pdf>, 9. 3. 2022.
57. Strange, J., 1996. *Centers of Gravity & Critical Vulnerabilities: Building on the Clausewitzian Foundation So That We Can All Speak the Same Language*. Quantico: Marine Corps University.
58. Strange, J., 2005. *Centers of Gravity & Critical Vulnerabilities: Building on the Clausewitzian Foundation So That We Can All Speak the Same Language*. Quantico: Marine Corps University.
59. Strange, J., in Iron, R., b. d. *Understanding Centers of Gravity and Critical Vulnerabilities: Part 2*. https://theforge.defence.gov.au/sites/default/files/adfwtc04_centres_of_gravity_and_critical_vulnerabilities_by_strange_and_iron.pdf, 9. 3. 2022.
60. Summers, H. G., 1981. *On Strategy: The Vietnam War in Context*. Carlisle Barracks: Strategic Studies Institute.
61. TASS, 2022. *Decision taken on denazification, demilitarization of Ukraine — Putin*. <https://tass.com/politics/1409189>, 11. 3. 2022.
62. The International Institute for Strategic Studies, 2022. *The Military Balance 2022*. <https://www.tandfonline.com/toc/tmib20/122/1?nav=tocList>, 14. 3. 2022.
63. *Truppenführung*, 1936. Berlin: Verlag E.S. Mittler & Sohn.
64. UK Ministry of Defence, 2022. *Intelligence Update (24. marec 2022)*. <https://tinyurl.com/34ps4k3z>, 27. 3. 2022.
65. Ukrzaliznytsia, 2022. *Aktual'na informacija ščodo zaliznyčnogo spolučennja ta funkcionuvannja vokzaliv*. <https://www.facebook.com/Ukrzaliznytsia/photos/a.1090644594302661/5298386753528403/>, 23. 3. 2022.
66. Vandersteen, K. P., 2012. *Center of Gravity: A Quest for Certainty or Tilting at Windmills?* C. Perez, Jr., ur. *Addressing the Fog of COG: Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press, str. 33–64.
67. Vego, M., 2000. *Center of Gravity*. *Military Review*. 80-2, str. 23–29. <https://www.questia.com/library/journal/1P3-51912017/center-of-gravity>, 28. 6. 2019.
68. Vego, M., 2007. *Clausewitz's Schwerpunkt: Mistranslated from German – Misunderstood in English*. *Military Review*. 87-1, str. 101–109. <https://www.questia.com/library/journal/1P3-51912017/center-of-gravity>, 28. 6. 2019. https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20070228_art014.pdf, 9. 3. 2022.
69. Vego, M., 2009. *Joint Operational Warfare: Theory and Practice*. Newport: Naval War College.
70. Vego, M., 2017. *Operational Warfare at Sea: Theory and Practice*. Abingdon; New York: Routledge.
71. Vershinin, A., 2021. *Feeding the Bear: A Closer Look at Russian Army Logistics and the Fait Accompli*. <https://warontherocks.com/2021/11/feeding-the-bear-a-closer-look-at-russian-army-logistics/>, 15. 3. 2022.
72. *Vremennyj Polevoj Ustav RKKa (PU-36)*, 1936. <http://modelfan.ru/17966-vremennyj-polevoj-ustav-rkka-pu-36.html>, 9. 3. 2022.

73. Wall, M., 2022. *40-mile-long Russian invasion convoy visible from space in new 3D satellite view (video)*. <https://www.space.com/russia-ukraine-invasion-convoy-3d-satellite-video>, 24. 3. 2022.
74. *War on the Rocks*, 2022. *In the Fourth Week, is Russia Revising its War Aims Amidst Attrition?* <https://warontherocks.com/2022/03/in-the-fourth-week-is-russia-revising-its-war-aims-amidst-attrition/>, 22. 3. 2022.
75. Warden III, J. A., 1992. *Employing Air Power in the Twenty-first Century*. R. H. Shultz, Jr. in R. L. Pfaltzgraff, Jr., ur. *The Future of Air Power in the Aftermath of the Gulf War*. Maxwell Air Force Base: Air University Press, str. 57–82.
76. Warden III, J. A., 1994. *Air Theory for the Twenty-first Century*. K. P. Magyar, ur. *Challenge and Response: Anticipating US Military Security Concerns*. Maxwell Air Force Base: Air University Press, str. 351–376.
77. Warden III, J. A., 1995. *The Enemy as a System*. *Airpower Journal*. IX-1, str. 40–55. https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ASPJ/journals/Volume-09_Issue-1-Se/1995_Vol9_No1.pdf, 28. 6. 2019.
78. Yin, R. K., 2018. *Case Study Research and Applications: Design and Methods*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, Melbourne: SAGE.
79. Zweibelson, B., 2015. *Gravity-free Decision-making: Avoiding Clausewitz's Strategic Pull*. Canberra: Directorate of Future Land Warfare. https://researchcentre.army.gov.au/sites/default/files/160427_msp_arp_zweibelson_web_final_b5.pdf, 7. 3. 2022.

email: miha.slebir@mors.si

ANALIZA PROCESA OBLIKOVANJA PREDLOGA VOJAŠKE STRATEGIJE REPUBLIKE SLOVENIJE

ANALYSIS OF THE PROCESS OF DEVISING A DRAFT MILITARY STRATEGY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

Povzetek Prenova in priprava strateških dokumentov je posledica in odraz sprememb v mednarodnem varnostnem okolju, odnos neke države ali nadnacionalne entitete do teh dokumentov pa je najboljši pokazatelj stanja »strateške kulture« v tej državi oziroma entiteti. Nato, EU in tudi številne druge zaveznice so v preteklem obdobju temeljito prenovile ali pa sprejele popolnoma nove strateške dokumente na obrambnem in vojaškem področju. Tudi Slovenska vojska je v preteklem obdobju izvedla proces oblikovanja predloga Vojaške strategije Republike Slovenije. V prispevku je predstavljena analiza tega procesa kot prispevek k nadaljnji izmenjavi stališč in sistematizaciji vojaške misli v Slovenski vojski.

Ključne besede *Strategija, vojaška strategija Republike Slovenije, strateška kultura.*

Abstract The revision or drafting of strategic documents is a consequence of and a reflection of changes in the international security environment. The attitude of a state or a supranational entity towards these documents is the best indicator of the state of »strategic culture« in that state or entity. NATO, the EU and many other Allies have over the past period overhauled or adopted completely new strategic documents in the defence and military fields. The Slovenian Armed Forces have also carried out the process of devising the draft Military Strategy of the Republic of Slovenia. The article presents an analysis of this process as a contribution to further exchange of views and systematization of military thought in the Slovenian Armed Forces.

Key words *Strategy, Military Strategy of the Republic of Slovenia, strategic culture.*

Uvod Republika Slovenija (RS) v času od osamosvojitve do zdaj ni imela samostojnega vojaškostrateškega dokumenta v obliki vojaške strategije¹. Zaradi prepleta številnih dejavnikov in okoliščin na nacionalni in nadnacionalni ravni je načelnik GŠSV v svoji viziji za leto 2021 (Vizija načelnika Generalštaba Slovenske vojske, 2020) dal usmeritev, da se na podlagi poglobljenih vojaškokostrokovnih analiz in presoje mednarodnih varnostnih trendov, tveganj in groženj, lastnih in ustreznih tujih zgodovinskih izkušenj ter obrambno-vojaških razvojnih trendov začne pripravljati vojaška strategija. Z ukazom načelnika GŠSV (Ukaz za izvedbo procesa izdelave predloga Vojaške strategije Republike Slovenije, 2020) je bila Začasni skupini za izdelavo predloga Vojaške strategije Republike Slovenije (VS RS) dodeljena naloga načrtovati, organizirati in izvesti proces vojaškega strateškega premisleka, ki naj dosledno upošteva strateške dokumente s področja nacionalne varnosti Republike Slovenije ter sledi Natovi vojaški strategiji (NMS), konceptom, načrtom in smernicam zaveznitva ter EU in na tej podlagi do 31. julija 2021 pripravi celovit predlog Vojaške strategije Republike Slovenije, ki ga spremlja vojaški nasvet ministru za obrambo RS.

Glavni namen prispevka je analizirati proces oblikovanja predloga Vojaške strategije Republike Slovenije (VS RS) ter tako prispevati k širjenju pogledov in nadaljnji izmenjavi stališč v strokovni javnosti, MO in SV v kontekstu prihodnjih razprav o morebitnih potrebah po nadgradnji in sistematizaciji vojaške misli ter nadaljevanju kontinuiranega dela na področju razvoja vojaške strategije v SV.

Proces oblikovanja predloga Vojaške strategije Republike Slovenije (VS RS) sta dva avtorja v preteklosti že veliko podrobneje predstavila (Humar in Raduha, 2021), zato bo opisan le, kolikor je to nujno za ta prispevek. Prispevek prav tako nima namena in kakršnih koli ambicij analizirati ali ocenjevati vsebino predloga VS RS in se bo glede na namen in razpoložljivi prostor pri obravnavi problematike poskušal omejiti predvsem na analizo procesa oblikovanja (predloga) VS RS. Vsebinsko omenjenega dokumenta obravnava le minimalno in le tam, kjer je to potrebno z vidika predstavitev in analize procesa oblikovanja (predloga) VS RS.

Hkrati ob tem želim poudariti, da v prispevku neposredno ne izpostavljam nekaterih pomembnih strateških dejavnikov, ki sicer bistveno vplivajo na oblikovanje strateškega koncepta in proces oblikovanja strategije, kot sta na primer politika ali tehnologija. Kot ugotavlja že Furlan, »politika je najpomembnejši strateški dejavnik pri oblikovanju vojaške strategije, saj je brez političnih odločitev in usmeritev sploh ne bi bilo. Politika, ali bolje rečeno, politiki opredeljujejo ali prepoznavajo okoliščine in določajo cilje, ki narekujejo uporabo vojaške sile« (Furlan, 2021, str. 14).

Tehnologija je drugi izjemno pomemben strateški dejavnik, ki ga je treba omeniti, saj bistveno vpliva na oblikovanje strateškega koncepta. Razvoj tehnologije je neločljivo

¹ V tem kontekstu velja izpostaviti, da je bila Strategija vojaške obrambe Republike Slovenije izdana leta 1998 (Grizold, 2004) vendar že samo poimenovanje pove, da je bil ta dokument osredotočen zgolj na vojaško obrambo in obravnava veliko ožjo problematiko od vojaške strategije.

povezan s strategijo in ga je treba nujno upoštevati pri oblikovanju strateškega koncepta. Furlan izpostavlja, da je tehnologija eden najpomembnejših strateških dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje strateškega koncepta. Pri tem pa hkrati opozarja na morebitne pasti pri premišljanjih o vplivu tehnologije na oblikovanje strategije. »Pozornost vojaških strategov je usmerjena predvsem v prepoznavanje vpliva tehnologije na vojskovanje v prihodnosti s stališča lastne sposobnosti za bojevanje in delovanje v različnih okoliščinah ter s stališča vojaške moči morebitnega nasprotnika. Pri tem se naslanjajo na preteklo strateško prakso in tehnološke napovedi. Za stratege je zato lahko izziv, kako ustrezno uvrstiti razvoj tehnologije v strateški koncept. Zgodovina nas uči, da to ni preprosto in da lahko ima preveliko poudarjanje pomena tehnologije tudi negativne učinke na kakovost strategije« (Furlan, 2021, str. 304). Podrobnejša obravnava vpliva omenjenih strateških dejavnikov ali nekaterih strateških dejavnikov na teorijo in prakso strategije bistveno presega ambicije tega prispevka, jih pa velja vsaj omeniti.

Glede na dejstvo, da je bil skozi proces oblikovanja VS RS v SV pripravljen »le« »predlog« VS RS, so v sklepnem delu prispevka, mogoče malo preambiciozno, predstavljeni predlogi in razmišljanja glede morebitnega nadaljevanja procesa oblikovanja ter dokončne priprave in sprejetja Vojaške strategije RS.

1 STRATEŠKO OKOLJE IN STRATEŠKA KULTURA

Furlan izpostavlja, da »oblikovanje vojaške strategije ne more biti uspešno, če ne razumemo okolja, v katerem bo uporabljena, oziroma ne razumemo razlogov za nastanek teh okoliščin in njegovih glavnih značilnosti« (2021, str. 42). S tem stališčem se avtor prispevka zelo strinja in v tem kontekstu meni, da je treba v prispevku z vidika analize procesa oblikovanja (predloga) VS RS nekaj prostora nameniti zelo kratkemu orisu pomembnih sprememb v mednarodnem varnostnem okolju v zadnjem desetletju, zlasti v evro-atlantskem prostoru in njegovi bližnji soseščini. Poleg tega velja nekaj časa in prostora nameniti tudi konceptu »strateške kulture«, skozi katero posamezne entitete zaznavajo in obravnavajo varnostne grožnje in zunanje-politično delovanje drugih akterjev ter se skladno s svojo specifično zaznavo nanje tudi odzivajo.

V primerjavi s prvim desetletjem 21. stoletja so se v zadnjih desetih letih varnostne razmere v evro-atlantski regiji bistveno poslabšale. Mednarodno varnostno okolje je postalo bolj nestabilno in manj predvidljivo. Naj pri tem omenim le najbolj izrazite dogodke in procese, ki so vplivali na poslabšane varnostne razmere.

V tem pogledu velja najprej izpostaviti konec leta 2010 z arabsko pomladjo, ki se je postopno prevesila v »arabsko jesen«, pri tem pa kot najbolj nazorna primera nestabilnosti in nasilja zapustila popolnoma razdejano in razdeljeno Libijo ter vzpon Islamske države Iraka in Levanta (ISIL), ki je na vrhuncu moči obsegala ogromno ozemlje v Siriji in Iraku ter konec junija 2014 celo razglasila ustanovitev islamske države (kalifata), v katerem bo vladalo šeriatsko pravo in vahabistična verzija islama.

Varnostna »presenečenja« za Nato in EU, ki so v nadaljevanju še bolj zamajala stabilnost regije in korenito spremenila varnostno okolje, so bili tudi agresija Rusije v Ukrajini, aneksija Krima in destabilizacija vzhodne Ukrajine leta 2014, migrantska kriza v Evropi konec leta 2015 in v začetku leta 2016 ter časovno sovpadajoči val terorističnih napadov v EU v obdobju med letoma 2014 in 2017. V luči vojne, ki trenutno divja v Ukrajini, in tragičnega razvoja dogodkov, ki smo mu priča, pa velja izpostaviti dejstvo, da je bila Rusija v Strateškem konceptu zavezništva iz leta 2010 (Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation, 2010) opredeljena kot partnerica, sodelovanje z njo pa strateškega pomena za Nato, saj naj bi prispevalo k ustvarjanju skupnega prostora miru, stabilnosti in varnosti.

Spremembe v varnostnem okolju, ki smo jim bili priča skozi stopnjevanje vojaških groženj na obrobju evro-atlantskega območja in zdaj tudi vrhunec v oboroženi agresiji na Ukrajino, vedno bolj intenzivno in kompleksno hibridno delovanje pod pragom vojne ter druge sodobne varnostne grožnje, ki so vedno bolj raznovrstne, večdimenzionalne ter vzročno-posledično medsebojno prepletene, zahtevajo hitro, prilagodljivo in učinkovito delovanje nacionalnovarnostnega sistema (NVS). V ta okvir spadata tudi pregled in prenavljanje sedanjih in, če je treba, priprava novih strateških dokumentov, kar je odvisno od dojemanja sprememb v varnostnem okolju in od prevladujoče »strateške kulture« neke entitete.

»Pojem strateške kulture se prvič pojavi v 70. letih prejšnjega stoletja kot produkt številnih raziskav in študij o sovjetskih jedrskih zmogljivostih, ko je Jack Snyder v svojem poročilu za think-tank organizacijo RAND o sovjetski jedrski doktrini prvi izpostavil povezavo med kulturo in strateškim vedenjem. Sovjeti naj bi namreč v primeru jedrskega spopada z ZDA »odreagirali drugače«, kot bi Američani od njih racionalno pričakovali. Vzrok za drugačno vedenje je v kulturnih razlikah, ki so Sovjetsko zvezo ločevale od ZDA« (Kogoj, 2018a).

»V desetletjih po začetni opredelitvi koncepta se je obseg proučevanja strateške kulture s področja strateških študij o uporabi jedrskega orožja razširil na raven velike strategije (grand strategy). V tem kontekstu je mogoče Sneyderjevo definicijo interpretirati širše. Specifični zgodovinski dogodki in procesi, ki so značilni za določeno državo, namreč tvorijo posebne »leče«, skozi katere ta država zaznava in obravnava varnostne grožnje in zunanjepolitično delovanje drugih akterjev ter se skladno s svojo specifično zaznavo nanje tudi odziva« (Kogoj, 2018a).

Kogoj podaja ugotovitev, da »pomanjkanje tradicije na področju strateškega vedenja, ki je posledica kratke zgodovine suverena političnega odločanja slovenskih političnih elit, predstavlja temeljno posebnost, ki slovensko strateško kulturo razlikuje od strateških kultur starejših evropskih držav« (Kogoj, 2018b).

V Natu in EU smo se v skladu s prevladujočo strateško kulturo na te spremembe precej hitro odzvali. Zavezništvo je v odgovor na spremembe varnostnega okolja

že na vrhu Nata v Walesu septembra 2014 sprožilo veliko pobudo – Akcijski načrt pripravljenosti (Readiness Action Plan – RAP), s katerim je začelo adaptacijo zavezništva skozi implementacijo »kratkoročnih« ukrepov varnostnih zagotovil (Assurance Measures) in dolgoročnih sprememb zavezniške vojaške drže skozi ukrepe prilagajanja (Adaptation Measures). Tako Nato kot EU sta na spremembe v varnostnem okolju odgovorila z bolj ali manj hitrim preoblikovanjem in prilagajanjem ter dopolnjevanjem starih in sprejemanjem novih strategij.

Nato je maja 2019 po dobrih 50 letih sprejel novo Natovo vojaško strategijo (NATO Military Strategy – NMS), ki jo že pospešeno in temeljito implementira skozi dva koncepta: koncept za odvrčanje in obrambo evro-atlantskega območja (Concept for the Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic Area – DDA) in Natov temeljni koncept vojskovanja (NATO Warfighting Capstone Concept – NWCC), ki sta bila pripravljena leta 2020. Oba koncepta se že udejanjata skozi podrobnejše dejavnosti in procese v okviru zavezništva². DDA se udejanja skozi nadaljevanje zelo intenzivnega dela na področju načrtovanja, pregled in prenovo sedanjih ter, če je treba, pripravo popolnoma novih zavezniških in nacionalnih načrtov delovanja od strateške do taktične ravni. Prvi korak v tej smeri na strateški ravni zavezništva je priprava Strateškega načrta za celotno območje odgovornosti vrhovnega poveljnika zavezniških sil za Evropo (SACEUR's AOR-wide Strategic Plan – »SASP«). Z implementacijo DDA se tako v vojaškem načrtovanju koherentno združujejo nacionalna in regionalna prizadevanja s prizadevanji zavezništva zaradi zagotavljanja optimalne vojaške skladnosti zavezništva na taktični, operativni in strateški ravni, v vseh domenah in razsežnostih, tako v mirnodobnem času kakor tudi v krizi ali konfliktu.

NWCC se implementira skozi pripravo Agende razvoja vojskovanja (Warfare Development Agenda – WDA) in nadaljnje delo na Imperativih razvoja vojskovanja (Warfare Development Imperatives – WDI). Na vrhu v Bruslju junija 2021 so se voditelji držav in vlad Nata dogovorili, da bo novi Strateški koncept zavezništva razvit do naslednjega vrha Nata v Madridu junija 2022, na katerem naj bi bil tudi sprejet.

Na »drugi« strani je EU na podlagi dvehletnega procesa skupnega razmišljanja v ustanovah EU in državah članicah, ki je vključeval tudi predstavnike civilne družbe in akademskih krogov, junija 2016 sprejela globalno strategijo EU (EU Global Strategy: Shared Vision, Common Action, A Stronger Europe – EUGS). Na tej podlagi je EU sprejela odločitev, da se do leta 2022 razvije »Strateški kompas«, ki je najpomembnejši »policy« dokument za skupno varnostno in obrambno politiko EU. Prvi korak v procesu razvoja Strateškega kompasa je bila priprava neodvisne analize celotnega nabora groženj in izzivov, s katerimi se EU trenutno spoprijema ali bi se lahko spoprijemala v bližnji prihodnosti (EU Threat Analysis). Prvi osnutek

² Ustrezno javno dostopen vir, v katerem je zapisano več o DDA in NWCC, je Keynote Address – Atlantic Council Commanders Series (2021).

dokumenta je bil državam članicam posredovan že konec leta 2021, po intenzivnih usklajevanjih pa je Svet Evropske unije 21. marca 2022, v času, ko smo priča »vrnitvi« vojne v Evropo, uradno odobril Strateški kompas. Dokument predstavlja ambiciozen akcijski načrt EU za krepitev njene varnostne in obrambne politike do leta 2030.

V povezavi s prenovno in pripravo strateških dokumentov Nata in EU bi na tem mestu veljalo omeniti dejstvo, da številne Natove zaveznice in države članice EU redno pregledujejo in prenavljajo svoje nacionalne dokumente. Od tistih zaveznic, katerih dokumenti so javno dostopni, sta na primer tako Madžarska kot tudi Romunija leta 2020 prenovili nacionalno varnostno strategijo (Madžarska) oziroma obrambno strategijo (Romunija). Na tej podlagi sta leta 2021 obe naši Natovi zaveznici pripravili in sprejeli novi vojaški strategiji, s katerimi sta prenovili in nadgradili svoji vojaški strategiji, pripravljene leta 2016.

Tudi Republika Slovenija spremlja varnostno okolje in je v skladu s tem izvedla prenovno Resolucije o strategiji nacionalne varnosti iz leta 2010 (ReSNV-1) in prenovljen dokument sprejela leta 2019 (ReSNV-2). Po načrtih MO naj bi bila pregled in prenova Obrambne strategije RS iz leta 2012 izvedena v tekočem letu. V tem kontekstu je treba razumeti usmeritev načelnika GŠSV iz leta 2020, naj SV začne pripravljati predlog VS RS.

2 PROCES OBLIKOVANJA PREDLOGA VS RS

Začetne usmeritve za pripravo predloga VS RS je posredoval načelnik Generalštaba, pri čemer je izrazil jasno pričakovanje, da se bodo dejavnosti in prizadevanja na vseh ravneh usmerili tudi v »izdelavo vojaške strategije, ki bo temeljila na Obrambni strategiji RS ter na novo sprejetih konceptih Nato in EU« (Vizija načelnika Generalštaba Slovenske vojske, 2020, str. 2).

Z ukazom načelnika GŠSV (Ukaz za ustanovitev Začasne skupine za izdelavo predloga Vojaške strategije Republike Slovenije, GŠSV 1001-6/2020-123 z dne 21. 8. 2020) je bila ustanovljena začasna skupina z nalogo, da opravi vojaški strateški premislek in do sredine 2021 pripravi predlog VS RS. Strategija mora upoštevati nacionalne strateške dokumente ter temeljiti na vojaški strategiji, konceptih, načrtih in smernicah Nata ter EU. Končni produkt je vojaški nasvet ministru za obrambo RS s celovitim predlogom VS RS.

Kot ugotavlja Furlan, je v teoriji in praksi strategije več različnih, bolj ali manj formaliziranih modelov oziroma procesov oblikovanja Vojaške strategije. »Strategija nastaja s procesom, ki je bolj ali manj formaliziran. Naslanja se na različne modele, ki snovalcem strategije pomagajo kot vodilo na poti njenega oblikovanja. Nekateri modeli poudarjajo vsebinski pristop k procesu oblikovanja vojaške strategije, drugi so bolj metodološko (postopkovno) usmerjeni« (Furlan, 2021, str. 224).

3 KONCEPT PRIPRAVE PREDLOGA VS RS

SV je za pripravo predloga VS RS razvila oziroma uporabila lastni model oblikovanja vojaške strategije, ki je izhajal predvsem iz trenutnih okoliščin v SV, znanja in časa, ki je bil na voljo, ter izkušenj in prakse oblikovanja različnih nacionalnih in nadnacionalnih strategij. Pri tem je upoštevala tudi teoretični okvir, ki ga je razvil Furlan (2020).

Začetna ideja je sicer predvidevala pripravo predloga VS RS do konca leta 2021, vendar je bila usmeritev načelnika GŠSV, da mora proces oblikovanja predloga VS RS potekati hkrati in usklajeno s procesoma priprave Resolucije o Splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja SV do leta 2035 (ReSDPRO 2035) in Srednjeročnega obrambnega programa RS za obdobje do 2026 (SOPR 2021–26), kar je zahtevalo pospešeno pripravo dokumenta, da bi bil dokument dokončan najpozneje do 31. julija 2021. Na tem mestu velja le za primer omeniti, da je priprava Natove vojaške strategije (NMS) potekala skoraj tri leta.

Proces oblikovanja (predloga) VS RS je bil izveden skozi tri faze:

- Faza 1: Strateški premislek (od septembra do konca decembra 2020).
- Faza 2: Razvoj strateške misli (od januarja do konca aprila 2021).
- Faza 3: Oblikovanje predloga vojaške strategije (od maja do 31. julija 2021).

V okviru treh faz je bilo na različnih ravneh izvedeno večje število sestankov, posvetov, delavnic, konferenc, seminarjev in vaj tako zaupne oziroma interne narave kot tudi ob vključevanju širše strokovne in druge javnosti. Skozi ukaz načelnika GŠSV so bili že v pripravi procesa opredeljeni nosilec procesa, način potrjevanja vsebine in politične usmeritve iz dokumentov (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti, Obrambna strategija) in (normativnih) nacionalnih ter nadnacionalnih politično-strateških in vojaško-strateških dokumentov, ki jih je treba upoštevati.

Za izvedbo procesa je bilo oblikovanih več delovnih skupin, najpomembnejše so bile: (1) strokovno-usklajevalna skupina z nalogo vodenja in usklajevanja celotnega procesa ter predstavljanja predloga VS RS interni strokovni javnosti v okviru MO ter zunanji strokovni in drugim javnostim, (2) »modra« skupina strokovnih sodelavcev na »strateško-politični« ravni, (3) »rumena« skupina na »operativno-strateški« ravni, (4) »zelena« skupina na »operativno-taktični« ravni, (4) »rdeča« ekspertna skupina in (5) strokovno-podporna skupina, ki je predvsem vsebinsko in administrativno podpirala druge skupine. Delovne skupine so predstavljale večnivojsko in delno interdisciplinarno delovno okolje, v okviru katerega so potekale razprave o vnaprej določenih tematikah. Na podlagi rezultatov teh razprav so bili oblikovani osnutki dokumentov, ki so bili podlaga za pisanje in dokončanje predloga VS RS.

3.1 Faza: Strateški premislek (od 1. 9. 2020 do 31. 12. 2020)

V prvi fazi se je izvedel proces vojaškostrateškega premisleka, osredotočen na problematiko definiranja, (1) strateškega in (2) vojaškega okolja, (3) politično-vojaških ambicij ter (4) SVN vojaškega inštrumenta moči v ožjem in (5) SVN vojaškega inštrumenta moči v širšem pomenu kot dela nacionalne in multinacionalne moči. Prvi temi sta služili kot »scene-setter« in sta bili izvedeni le z razpravami v okviru »modre« skupine strokovnih sodelavcev na stopnji tajnosti tajno. Obravnava preostalih treh tem je bila načeloma izvedena zaporedno po načelu »od zgoraj navzdol«, pri čemer so obravnavi tematike na ravni »modre« skupine sledile razprave na ravni »rumene« in »zelene« skupine, ugotovitve iz razprav pa so bile posredovane nazaj na raven »modre skupine«. »Rdeča« ekspertna skupina je kontinuirano spremljala in dokumentirala potek procesa ter glede na potrebe procesa in v skladu z usmeritvami načelnika GŠSV skrbela za obveščanje notranje javnosti. Ob koncu prve faze je bil izveden presek stanja, na katerem je bil ocenjen opravljeni vojaškostrateški premislek z vidika razvoja vojaške strateške misli v SV. V resnici je pri izvedbi celotnega procesa prišlo do časovnega prekrivanja posameznih faz tako, da se je delo pri oblikovanju besedila oziroma predloga VS RS začelo že v prvi fazi.

3.2 II. Faza: Razvoj strateške misli (od 1. 1. 2021 do 30. 4. 2021)

V drugi fazi se je proces na podlagi preseka stanja nadaljeval in osredotočil na problematiko definiranja (6) uporabe vojaškega inštrumenta moči, (7) izvajanje vojaških aktivnosti v miru, krizi in vojni (vključno s sodelovanjem in podporo drugim resorjem), (8) podporo in vključevanje SV v sistem nacionalne varnosti (vključno s sodelovanjem v procesu odločanja), (9) zagotovitev virov oziroma imperativne razvoja vojskovanja in SV. Obravnava teh tem je bila izvedena zaporedno, po načelu »od spodaj navzgor«, pri čemer je obravnavi tematike na ravni »zelene« skupine sledila razprava na ravni »rumene« in »modre« skupine. Pomembno vlogo v tej fazi sta imeli štabni vaji z razpravo, ki sta temeljili na scenariju (»Table-top« (TTX) vaja Kresnik), pri katerih so se skozi poglobljene diskusije iskale rešitve za izpostavljene problemske sklope, pri tem pa so bili v izvedbo vaj vključeni tudi predstavniki drugih delov obrambno-varnostnega sistema. Vaji sta bili tudi orodje za oceno tveganja in preizkus strategije. Glede na proces in v skladu z usmeritvami načelnika GŠSV je bil v drugi fazi izveden tudi strateški seminar, na katerem so poleg pripadnikov SV zelo dejavno sodelovali tudi predstavnik MO. Nosilec organizacije in izvedbe seminarja je bila »rdeča« ekspertna skupina. Ob koncu druge faze je bil izveden presek stanja, po katerem je načelnik GŠSV podal usmeritve za pripravo in oblikovanje predloga vojaške strategije.

3.3 III. Faza: Oblikovanje predloga VS RS (od 1. 5. 2021 do 31. 7. 2021)

V tretji fazi se je na podlagi vsebinskega gradiva, ki je bilo pripravljeno v predhodnih dveh fazah, okrepilo delo na dejanskem zapisu in oblikovanju predloga VS RS. Nosilec priprave predloga je bila strokovno-podporna skupina, ki je celotno fazo izvedla skozi večkratno usklajevanje predloga VS RS na vseh treh ravneh. Pri svojem delu je bila strokovno-podporna skupina okrepljena s strokovnjaki s posameznih področij. V sodelovanju s ŠTJ in terminologi v SV je skupina uskladila terminologijo, uredila lektoriranje in pripravila prevod dokumenta v angleški jezik. Predlog VS RS je bil predstavljen širši strokovni javnosti v okviru MO in drugi javnosti, pridobljeni komentarji in pripombe pa so bile upoštevane pri prečiščevanju in dopolnjevanju predloga VS RS. V skladu s smernicami ministra za obrambo je bilo treba tretjo fazo tudi upočasniti, saj je bilo treba delo in rešitve v predlogu VS RS uskladiti z vsebino ReSDPRO 2035.

V nadaljevanju je bila skozi pripravo ReSDPRO 2035 na ravni MO očitno sprejeta odločitev, ki je zapisana v tem dokumentu, da se v obdobju 2021/22 pristopi k pripravi Obrambne strategije in Vojaške strategije in očitno je tudi to eden od razlogov, da je predlog VS RS v tem trenutku le predlog, ki se za interne potrebe uporablja samo v SV. Predlog VS RS je bil pripravljen v opredeljenem roku in z dokumentom načelnika GŠSV (GŠSV, 007-203/2020-95 z dne 21. 10. 2021) za interno delo in opravljanje nalog v SV posredovan podrejenim enotam.

4 PRIDOBLJENE IZKUŠNJE Z VIDIKA PROCESA OBLIKOVANJA PREDLOGA VS RS

V okviru procesa oblikovanja predloga VS RS sta se ves čas neprekinjeno spremljali in ocenjevali uporabnost in vsebinska sprejemljivost dokumenta. Najbolj se je to pokazalo pri izvedbi obeh vaj TTX Kresnik in strateškem seminarju, analitična skupina pa je pozorno spremljala tudi vsa posvetovanja in zapisovala ugotovitve ter sklepe (Humar in Raduha, 2020).

Z vidika procesa oblikovanja predloga VS RS velja izpostaviti predvsem naslednje ugotovitve in opažanja oziroma predloge udeležencev:

- **Proces priprave predloga VS RS so sodelujoči označili kot zelo koristen in uporaben**, saj je omogočil edinstven proces učenja ter razvoja vojaške misli in vojaškega odločanja. Velik delež udeležencev je v anketah izpostavil mnenje, da je proces prispeval k njihovemu osebnemu strokovnemu razvoju v pogledu širšega vojaško-strateškega razmišljanja in sprejemanja odločitev.
- **Vaje TTX so bile ocenjene kot odlično orodje**, s pomočjo katerega so bile zagotovljene pomembne smernice in izhodišča za nadaljnje delo na predlogu VS RS.
- Velika večina udeležencev je proces priprave predloga VS RS in TTX-vaje ocenila **kot stroškovno učinkovito in uporabno obliko usposabljanja**.

- Razprave in TTX-vaje **niso dovolj upoštevale novih tehnologij.**
- V razpravah med vajami TTX in strateškim seminarjem je bilo **zaznati občutno razliko med predstavniki upravnega dela MO in predstavniki SV** glede pogledov na prihodnost ter načinov delovanja, opredeljenih v VS RS.

Najpomembnejša ugotovitev analitičnega procesa je bila, da je proces oblikovanja predloga VS RS dosegel svoj namen, saj so bile v okviru vojaškega strateškega premisleka opredeljene strateške dileme učinkovito osvetljene z različnih zornih kotov, omogočena je bila izmenjava mnenj, pogledov in mogočih rešitev ter tako okrepljena skupinska zavest o najpomembnejših izzivih (Humar in Raduha, 2020, str. 84).

5 ANALIZA PROCESA OBLIKOVANJA PREDLOGA VS RS

Furlan podaja bogat nabor različnih mogočih modelov oziroma pristopov pri oblikovanju Vojaške strategije. Podrobneje predstavlja ameriški šolski model, ki je precej razširjen in ga poleg ZDA poučujejo tudi v izobraževalnih sistemih nekaterih držav Nata (npr. v Litvi, Latviji in Estoniji v okviru Baltske obrambne šole (Baltic Defence College) ter Češki republiki v Obrambni šoli (Univerzita obrany)), in češki model oblikovanja strategije, ki se poučuje v češki obrambni šoli (Furlan, 2021, str. 224–231).

V naboru različnih mogočih modelov je podrobneje predstavljen tudi slovenski izkustveni model oblikovanja strategije (Furlan, 2020, str. 69–101), ki je nastal na podlagi analize različnih praks oziroma modelov oblikovanja strategij in spremljanja procesa oblikovanja slovenske strategije nacionalne varnosti, ki je bila sprejeta leta 2019. Ta model obsega šest korakov: pripravo (orientacijo), strateško presojo, izdelavo, upravljanje tveganj, preizkus ter potrditev in sprejetje (v Furlan, 2021, str. 227–228).

Z vidika analize procesa oblikovanja predloga VS RS je po mnenju avtorja prispevka najpomembnejši model oblikovanja vojaške strategije, ki ga je razvilo in uporabilo zavezništvo v procesu priprave Natove vojaške strategije (NMS) v obdobju 2017–2019. NMS je zaupen vojaški dokument, označen s stopnjo tajnosti »NATO Secret«, zato vsebina NMS in proces oblikovanja NMS nista dostopna javnosti. Informacije o procesu, ki jih predstavlja Furlan (2021, str. 229–230), pa jasno predstavljajo devet korakov, ki so potekali v treh fazah:

1. faza: Razumevanje problematike

1. Oblikovanje razprave.
2. Razumevanje strateškega okolja.
3. Točke osredotočenja najpomembnejših akterjev.

2. faza: Oblikovanje konceptualnega okvira

4. Presoja razpoložljivih sredstev.
5. Oblikovanje vojaških strateških ciljev.
6. Opredelitev mogočih načinov doseganja ciljev.
7. Presoja mogočih strateških konceptov.
8. Potrditev sestave.

3. faza: Oblikovanje strategije

9. Priprava strategije (obsega preigravanje, razpravo in potrditev dokumenta).

Kot ugotavlja Furlan: »čeprav se modeli razlikujejo, jim je skupno, da vsebujejo podobne korake. Korake, v katerih se preučuje in analizira strateško okolje, prepoznavajo in ocenjujejo grožnje oziroma nasprotniki v povezavi z lastnimi interesi in cilji, v katerih se oblikuje strateški koncept, ki bo povezal opredeljene strateške cilje z razpoložljivimi sredstvi, ter korake, v katerih bo preverjen rezultat procesa oziroma bo vojaška strategija prestala nekakšen test, ali je »prava« in bo lahko uspešna« (Furlan, 2021, str. 231).

Z medsebojno primerjavo obeh procesov oblikovanja NMS in predloga VS RS le skozi predstavljene faze lahko hitro ugotovimo, da je bil proces oblikovanja predloga VS RS zelo verjetno »navdihnjen« s procesom oblikovanja NMS. To ni presenetljivo, saj so bile najpomembnejše osebe v procesu oblikovanja predloga VS RS dejavno vključene tudi v proces oblikovanja NMS. Menim torej, da je proces oblikovanja NMS služil kot vodilo ali pripomoček za oblikovanje predloga VS RS z vsemi svojimi prednostmi in morebitnimi pomanjkljivostmi.

5.1 Analiza procesa oblikovanja predloga VS RS skozi Proházckova načela

Proházka navaja dvanajst načel, ki jih je dobro upoštevati pri oblikovanju strategije (Furlan, 2021, str. 222–223) in jih bom uporabil kot analitično orodje pri analizi procesa oblikovanja predloga VS RS.

1. Prepoznavanje težave

V viziji načelnika Generalštaba SV je bilo izpostavljeno, da živimo v razmerah izrazito negativnih globalnih geopolitičnih in varnostnih trendov (Vizija NGŠSV, 2020, str. 1). Težava je bila prepoznana tudi s pomočjo strateških dokumentov zaveznitstva in EU, v katerih se poudarja, da živimo v obdobju »strateške tekmovalnosti«, eskalacije groženj in vedno kompleksnejših varnostnih izzivov, pri čemer se spoprijemamo z naraščajočim hibridnim delovanjem in širjenjem »operativnega okolja« v druge domene. Z vidika SV se kaže potreba po hitrem prilagajanju in sistematizaciji vojaške misli, znanja in izkušenj ter oblikovanju ustreznih strateških rešitev.

2. Preglednost

Preglednost procesa je bila zagotovljena z ukazom načelnika GŠSV za ustanovitev začasne skupine za pripravo predloga VS RS in z Ukazom za izvedbo procesa izdelave predloga VS RS. Z omenjenimi dokumenti so bile vzpostavljene delovne skupine z jasno opredeljenimi pristojnostmi, nalogami in roki za izvedbo. Ob tem so se dodatno načrtno vključevale strateške komunikacije, vendar pa se po mojem mnenju postavlja vprašanje, ali je bil na tem področju res dosežen ustrezen rezultat.

3. Interdisciplinarnost

Na »osnovni« ravni, v okviru SV, je bil narejen korak k zagotovitvi uspešnosti, ki je bil bolj ali manj uspešen. Delovne skupine so bile sestavljene raznovrstno, iz pripadnic in pripadnikov častniškega in podčastniškega zbora SV ter vojaških uslužbenk in uslužbencev iz vseh rodov in z različnih delovnih ravni, tako strateške kot tudi operativne in taktične. Na višji ravni, v okviru MO, je bilo iskreno prizadevanje za zagotovitev večje interdisciplinarne zastopanosti, ki pa žal ni imelo pričakovanega rezultata. Zagotovitev večje interdisciplinarnosti v procesu oblikovanja predloga VS RS skozi sodelovanje ekspertov z obrambno-varnostnega področja zunaj MO in z drugih področij je bila sicer načrtovana, vendar pa tudi zaradi ustavitve procesa nikoli ni bila povsem realizirana.

4. Objektivnost

Proces oblikovanja predloga VS RS je bil okrepljen z oblikovanjem ekspertne analitične skupine, ki je neprekinjeno spremljala celoten proces in zapisovala ugotovitve in sklepe. Predlagane rešitve so se preverile skozi vaje TTX in z uporabo analitičnih orodij. Verjetno bi bil korak naprej lahko narejen z vključevanjem osebja zunaj SV v analitične skupine ter z uporabo bolj raznovrstnih orodij in vaj. Na tem mestu velja poudariti, da bo treba predlagane rešitve v morebitnem nadaljevanju procesa potrditi oziroma opraviti temeljitejši preizkus izvedljivosti z uporabo dodatnih analitičnih orodij ob upoštevanju različnih scenarijev. Tu je treba izpostaviti, da je bil proces v tem pogledu omejen z vnaprej odrejenim časovnim rokom za pripravo predloga VS RS.

5. Projektno vodenje

Proces je bil projektno voden. Velika večina sodelujočih v procesu priprave dokumenta je ob opravljanju rednih nalog na svojih delovnih mestih v resnici tudi zelo konkretno sodelovala s prispevki v procesu. Glede na dejstvo, da je bil predlog VS RS pripravljen pred odrejenim rokom, bi lahko sklepali, da je bil ta projekt vsaj iz perspektive porabljenega časa in drugih virov tudi jasen kazalnik, da organizacijska kultura SV omogoča učinkovito delovanje v matrični organizacijski sestavi.

6. Usklajenost

V pogledu usklajenosti strateških dokumentov je bil narejen iskren poskus ustrezne umestitve predloga VS RS v hierarhijo strateških dokumentov, vendar pa v tem pogledu optimalna rešitev ni bila dosežena. V procesu je bilo popolnoma nedvoumno opredeljeno, da je Vojaška strategija RS podrejena Obrambni strategiji RS iz leta 2012, ki pa je hierarhično podrejena oziroma se skozi njo na obrambnem področju zagotavlja implementacija Resolucije o strategiji nacionalne varnosti iz leta 2019. Hierarhija strateških dokumentov na področju nacionalne varnosti v RS je bila dosledno upoštevana, saj je bila podlaga za oblikovanje vojaških strateških ciljev, vendar pa so se v obrambnem sistemu pojavili pomisleki o potrebnosti Vojaške strategije Republike Slovenije. Prvotne pomisleke pri posameznih predstavnikih MO o nujnosti VS RS je hitro nadomestilo razmišljanje o tem, da mora biti VS RS podrejena ReSDPRO 2035 in SOPR 2021–2026. V nadaljevanju je bilo to razmišljanje preoblikovano v stališče, zapisano v ReSDPRO 2035, da bosta v obdobju 2021–2022 izvedena pregled in prenova Obrambne strategije RS, na tej podlagi pa bo dopolnjena in sprejeta VS RS (ReSDPRO, str. 7–8). Mnenje avtorja je, da v procesu oblikovanja VS RS na tem področju stvari v odnosu do drugih deležnikov zunaj SV nismo izpeljali najbolj optimalno, posledica česar je le predlog VS RS.

7. Alternativni pristop

Poskus alternativnega pristopa je bil narejen z izvedbo Strateškega seminarja in dveh TTX-vaj, ki pa je zgolj nakazal, kako bi bilo mogoče opredeliti cilje ter možne različice za uresničitev zelenega končnega stanja. Izziv pri uporabi TTX je bil večdimenzionalen. V začetku je bilo poznavanje TTX kot orodja za kritično izmenjavo mnenj udeležencev premajhno, na vajah niso dovolj razmišljali o uporabi nekaterih strateških dejavnikov, na primer tehnologije, in premajhna je bila vključenost deležnikov nacionalnovarnostnega sistema zunaj SV. Bila so razmišljanja oziroma načrti o izvedbi dodatne, tretje TTX, na kateri bi določene pomanjkljivosti odpravili, vendar do tega ni prišlo. Menim, da imamo na tem področju še precej možnosti pri uporabi alternativnih pristopov (vaje, simulacije idr.) in vključevanju »zunanjih« deležnikov v proces priprave VS RS.

8. Presoja stroškov

Poskusi presoje stroškov so bili po mojem mnenju nedorečeni. Hkrati sta potekala proces oblikovanja VS RS in proces priprave ReSDPRO 2035, ki naj bi bila med seboj prepletene in usklajene, pa to ni bilo izvedeno najbolj optimalno. Menim, da pravega odgovora, kakšna je »cena« predlaganih rešitev, še nismo dobili, zato so lahko ugotovitve glede koristi in tveganj vprašljive. Tudi zato bi bilo v nadaljevanju procesa nujno treba opraviti ustrezen preizkus izvedljivosti VS RS, ki bi ob preigravanju zahtevnih scenarijev ponudil otipljivejše podatke glede potrebnih resursov in s tem povezanih stroškov uresničevanja opredeljenih rešitev.

9. Preudarni cilji

Cilji predloga VS RS so bili oblikovani preudarno oziroma njihovo oblikovanje je izhajalo iz premišljenega procesa, ki je dosledno upošteval nacionalne normativne akte in hierarhično nadrejene strateške dokumente, pri tem pa je v oblikovanje ciljev vključil tudi dokumente Nata in EU s tega področja. V povezavi s predhodno točko ostaja odprto vprašanje njihove sprejemljivosti, realnosti in izvedljivosti, zlasti glede na to, da naj bi bila zdaj najprej izvedena prenova Obrambne strategije RS. Z vidika ciljev procesa oblikovanja VS RS pa menim, da je bila velika večina ciljev uspešno dosežena (razvoj, krepitev in poenotenje vojaške strateške misli, pridobivanje znanja in izkušenj, prispevek k drugim strateškim dokumentom ter vzpostavljanje pogojev za prenavo drugih vojaških dokumentov, doktrin, načrtov in konceptov).

10. Okvir uresničevanja

Predlog VS RS je sicer nastavljal temeljne mejnike za usmerjanje dejavnosti, opredeljeni so bili cilji, načini delovanja in razpoložljiva sredstva. Z osnutki dokumentov načelnika GŠSV so bili opredeljeni podrejeni dokumenti, ki jih bo treba prenoviti oziroma pripraviti in tako implementirati v praksi. Vendar pa se po dostopnih podatkih za zdaj predlog VS RS uporablja kot učno gradivo v okviru CVŠ oziroma PŠŠ na ravni generalštabnega šolanja.

11. Naučene lekcije

V procesu oblikovanja predloga VS RS je bil izveden poskus upoštevanja izkušenj iz procesov oblikovanja nekaterih drugih strategij (ReSNV-2, NMS, Obrambna strategija 2012). Med drugim so bili v proces vključeni posamezniki, ki so sodelovali v teh procesih in imajo neposredne izkušnje. Oteževalna okoliščina je bila seveda dejstvo, da je SV prvič izvajala takšen proces in se je zato »učila tudi na svojih napakah«. Dobra stran celotnega procesa pa je, da je bil zelo dobro dokumentiran in je lahko dobra podlaga za še bolj poglobljeno delo na tem področju v prihodnje.

12. Najboljša praksa

V tem pogledu je bilo verjetno največ koristi za proces oblikovanja predloga VS RS v tem, da je bilo kar nekaj dobrih praks »prenesenih« iz procesa oblikovanja NMS v zavezništvu (usklajevanje skozi diskusije na več ravneh, preverjanje rešitev skozi vaje). Seveda je izziv predstavljalo dejstvo, da je SV ta proces izpeljala prvič in ni mogla graditi na lastnih predhodnih »najboljših praksah«, koristnost nekritičnega prenosa izkušenj iz drugih držav ali institucij pa je iz različnih razlogov vedno zelo vprašljiva.

Sklep Ob koncu prispevka velja najprej izpostaviti avtorjevo stališče, da res preseneča dejstvo, da kljub očitnim spremembam strateškega okolja v zadnjem desetletju v Republiki Sloveniji nismo imeli res poglobljenih razprav in resničnega vsebinskega strateškega dialoga na najvišji ravni, ki bi postregel z razmišljanji in mogočimi odgovori na varnostne izzive, s katerimi se že spoprijemamo. Hitre in bolj ali manj (ne)predstavljljive spremembe v mednarodnem varnostnem okolju, ki se v najskrajnejši obliki izražajo v oboroženi agresiji Rusije na Ukrajino, zahtevajo preudaren strateški premislek, ki bo postregel s celovitimi odgovori na kompleksne varnostne izzive, ki so pred slovensko družbo. Seveda pri tem ne gre pozabiti tudi na izjemno hitre spremembe pri drugih strateških dejavnikih (na primer tehnologija), ki potrebo po pregledu in prenovi strateških dokumentov le še potencirajo. Celoten proces strateškega premisleka in odgovori, pridobljeni skozi ta proces, bi bili soliden temelj za morebitni pregled in, če bi bilo treba, prenovu Resolucije o strategiji nacionalne varnosti iz leta 2019 ter prenovu Obrambne strategije RS iz leta 2012.

Vsaj v tem pogledu bomo lahko v SV verjetno zadovoljni, da je proces oblikovanja predloga VS RS mogoče iniciral pozitivne, nujno potrebne premike v nacionalno-varnostnem sistemu RS.

S procesom oblikovanja VS RS v SV sicer v tem trenutku še nismo dosegli zelenega cilja, saj je dokument še vedno »le« predlog VS RS, ki ga je potrdil načelnik GŠSV in se uporablja v interne namene. Kljub temu pa lahko na podlagi pozitivnega odziva skoraj vseh udeležencev zatrdimo, da je celoten proces, izpeljan prvič v zgodovini SV, bistveno prispeval k nadgradnji nacionalne vojaške strateške misli, zagotovil poenotenje pogledov na strategijo v SV ter dvig splošnega zavedanja in poglobitev znanja na MO in v drugih slovenskih institucijah RS, kar bo pripeljalo do Vojaške strategije RS.

Trenutni predlog VS RS je dobra »referenčna točka«, ki se lahko uporabi kot eden od vsebinskih in procesnih »inputov« v procesu prenove Obrambne strategije RS, nato pa ustrezno nadgradi in v prihodnje predstavlja »vezno gradivo« tako do Nata kot tudi EU obrambno-vojaških dokumentov strateške ravni.

Literatura

1. *Active Engagement, Modern Defence. Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization (Lisbon, NATO Summit, 19-20 November 2010).* https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf, 16. 2. 2022.
2. *A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade.* <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>, 24. 3. 2022.
3. *Bebler, A., 1999. Hierarhija dokumentov na področju nacionalne varnosti v Republiki Sloveniji. Fakulteta za družbene vede, Inštitut za družbene vede, Obramboslovni raziskovalni center: Ljubljana.*

4. Broeks, J., 2020. *The necessary adaptation of NATO's Military Instrument of Power*. *Militaire Spectator*, 03/ 2020. <https://www.militairespectator.nl/thema/internationaleveiligheidspolitiek/artikel/necessary-adaptation-nato%E2%80%99s-military-instrument>, 21. 12. 2021.
5. Furlan, B., 2020. *Teorija in praksa strategije: Nacionalna (varnostna) strategija*. Ljubljana: Center vojaških šol, Ljubljana.
6. Furlan, B., 2021. *Teorija in praksa strategije: Vojaška strategija*. Center vojaških šol, Ljubljana.
7. Grizold, A., 2004. *Izzivi v razvoju nacionalne obrambe Slovenije*. *Teorija in praksa let. 41*, 1-2/2004.
8. Humar D. in Raduha N., 2021. *Oblikovanje Vojaške strategije Republike Slovenije*, *Sodobni vojaški izzivi*, letnik 23-2, str. 67–89.
9. Kogoj, M., 2018a. *Strateška kultura*. <https://homopolitikus.si/strateska-kultura/>, 20. 12. 2021.
10. Kogoj, M., 2018b. *Republika Slovenija v kontekstu strateške kulture*. <https://homopolitikus.si/republika-slovenija-v-kontekstu-strateske-kulture/>, 20. 12. 2021.
11. *Military Strategy of Romania*. Bucharest. 2021. <https://www.mapn.ro/legislatie/documente/STRATEGIA-MILITARA-A-ROMANIEI-ENG.pdf>, 12. 12. 2021.
12. *National Defence Strategy, 2020-2024*. Bucharest 2020. https://www.presidency.ro/files/userfiles/National_Defence_Strategy_2020_2024.pdf, 12. 12. 2021.
13. *National Military Strategy of Hungary*. Budapest. 2021 <https://defence.hu/news/national-military-strategy-of-hungary.html>, 12. 12. 2021.
14. *NATO's Two Strategic Commanders Push Forward on Military Advice to the Alliance*. <https://www.act.nato.int/articles/natos-two-strategic-commanders-push-forward-military-advice-alliance>, 19. 12. 2021
15. *NATO 2030, 2021. A transatlantic agenda for the future*. *Food for Thought Paper*.
16. *Obrambna strategija Republike Slovenije*. 2013. MORS, Ljubljana.
17. *ReSNV-2, 2019. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije*. *Uradni list RS*, št. 59/19.
18. Rumelt, R., 2017. *Good Strategy – Bad Strategy: The Difference And Why It Matters*. Profile Books, Great Britain, London.
19. *Towards a Strategic Compass*, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/106337/towards-strategic-compass_en, 21. 12. 2021.
20. *Ukaz za ustanovitev Začasne skupine za izdelavo predloga Vojaške strategije Republike Slovenije*, GŠSV, št. 1001-6/2020-123 z dne 21. 8. 2020.
21. *Ukaz za izvedbo procesa izdelave predloga Vojaške strategije Republike Slovenije*, GŠSV 007-203/2020-1, z dne 4. 9. 2020.
22. *Vizija načelnika Generalštaba Slovenske vojske, 2020*, GŠSV, št. 0100-24/2019-266 z dne 31. 8. 2020.
23. *The New National Security Strategy of Hungary*. Budapest. 2020. https://www.researchgate.net/publication/347438084_The_New_National_Security_Strategy_of_Hungary_Nova_bezpecnostna_strategia_Madarska, 12. 12. 2021.

email: bensad.sinikovic@mors.si

PRESEDNIK REPUBLIKE SLOVENIJE KOT VRHOVNI POVELJNIK OBRAMBNIH SIL

PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA AS COMMANDER-IN-CHIEF OF THE DEFENCE FORCES

Povzetek Vloga in pristojnost predsednika republike kot vrhovnega poveljnika sta opredeljeni z Ustavo Republike Slovenije, Zakonom o obrambi ter s Pravilnikom o izvrševanju obveznosti do predsednika republike na obrambnem področju. Če je z ustavo opredeljena vloga povsem razumljiva, pa se odpira vprašanje, ali je Zakon o obrambi sledil določilu ustave oziroma ali je izvajalcem dejavnosti na obrambnem področju sedanja ureditev povsem jasna, zlasti v morebitnih razmerah, ki bi zahtevale sodelovanje vrhovnega poveljnika obrambnih sil pri izvajanju obrambe. Avtor navede dileme, različne poglede na sedanjo ureditev, izkušnje iz sodelovanja z vrhovnim poveljnikom, pa tudi morebitne možnosti nadaljnjega urejanja tega področja.

Ključne besede *Predsednik Republike Slovenije, vrhovni poveljnik obrambnih sil, Ustava Republike Slovenije, Zakon o obrambi, Slovenska vojska.*

Abstract The role and authority of the President of the Republic as Commander-in-Chief is defined by the Constitution of the Republic of Slovenia, the Defence Act and the Rules on the Execution of Obligations to the President of the Republic in the Field of Defence. While the role defined by the Constitution is perfectly understandable, the question arises whether the Defence Act has followed the provisions of the Constitution or whether to those working in the field of defence clearly understand the current regulation, in particular in possible situations, which would require the involvement of Commander-in-Chief of the Defence Forces in the provision of defence. The author sets out the dilemmas, the different views on the current arrangements, the experience of working with Commander-in-Chief, as well as possible options for further regulation in this area.

Key words *President of the Republic of Slovenia, Commander-in-Chief of the Defence Forces, Constitution of the Republic of Slovenia, Defence Act, Slovenian Armed Forces.*

Uvod Konec leta 2021 je minilo trideset let od sprejema Ustave Republike Slovenije, ki opredeljuje in ureja tudi obrambo države, in v okviru te vloge predsednika republike kot vrhovnega poveljnika obrambnih sil¹. Konec leta 2024 bo prav tako minilo 30 let od sprejema Zakona o obrambi, ki natančneje definira pristojnosti in odgovornosti predsednika republike kot vrhovnega poveljnika obrambnih sil. Trideset let obstoja obeh najpomembnejših dokumentov, povezanih z vrhovnim poveljnikom, je priložnost za kritičen pogled na ustavno in zakonsko ureditev tega področja, vpogled v morebitne spremembe vloge vrhovnega poveljnika ter izpostavitve morebitnih dilem.

Namen članka je predstaviti ustavnopravno, zakonsko in podzakonsko ureditev vloge predsednika republike kot vrhovnega poveljnika, opisati stanje pred sedanjo ureditvijo ter predstaviti mnenja nekaterih predsednikov republike glede zakonodajnih sprememb, povezanih s funkcijo vrhovnega poveljnika, obenem pa navesti dejavnosti predsednika republike, ki jih lahko povežemo, niso pa formalno opredeljene s funkcijo vrhovnega poveljnika. Dodatni namen prispevka je pripadnikom obrambnih sil, zlasti v procesu strokovnega vojaškega izobraževanja, zagotoviti razumevanje ter tudi kritičen pogled na vlogo in ureditev položaja njihovega vrhovnega poveljnika.

1 PRAVNA UREDITEV POLOŽAJA VRHOVNEGA POVELJNIKA

Vlogo in pristojnosti predsednika republike kot vrhovnega poveljnika opredeljujejo trije pomembni, a po teži različni dokumenti:

- Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33/91 z dne 28. 12. 1991,
- Zakon o obrambi, Uradni list RS, št. 82/94 z dne 30. 12. 1994,
- Pravilnik o izvrševanju obveznosti do predsednika republike na obrambnem področju, Uradni list RS, št. 28/09 z dne 1. 4. 2009.

Ustava Republike Slovenije v 102. členu določa, da predsednik republike predstavlja Republiko Slovenijo in je vrhovni poveljnik njenih obrambnih sil. Dodatno vlogo predsednika republike določa še 92. člen ustave, na podlagi katerega v primeru, da se državni zbor ne more sestati, o razglasitvi izrednega in vojnega stanja ter uporabi obrambnih sil na predlog vlade odloča predsednik republike. Pomembno je navesti še 124. člen ustave, ki določa, da vrsto, obseg in organizacijo obrambe nedotakljivosti in celovitosti državnega ozemlja ureja zakon, ki ga sprejme državni zbor z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev; izvajanje obrambe pa nadzoruje državni zbor.

Zakon o obrambi, definiran z zgoraj navedenim 124. členom ustave, opredeljuje vlogo predsednika republike in vrhovnega poveljnika v več členih. Tako v 43. členu določa, da je vrhovni poveljnik slovenske vojske predsednik republike. Podrobneje

¹ *Vojaško obrambo izvajajo obrambne sile, ki jih sestavlja Slovenska vojska.*

pristojnosti predsednika republike določa 83. člen zakona, ki predsedniku republike podeljuje naslednja pooblastila:

- da razglasi izredno stanje, če se državni zbor ne more sestati;
- da razglasi vojno stanje, če je izvršen napad na državo in se državni zbor ne more sestati;
- da v izrednem ali vojnem stanju sprejema uredbe z zakonsko močjo, ki se nanašajo na obrambo, če se državni zbor ne more sestati;
- da odloči o uporabi vojske, uvedbi delovne in materialne dolžnosti ter splošni mobilizaciji v izrednem stanju, če se državni zbor ne more sestati.

Zakon o obrambi podeljuje predsedniku republike še dve pristojnosti na vojaškem področju. Najprej je v 25. členu zapisano, da predsednik republike na predlog vlade odloča o mobilizaciji Slovenske vojske. V nadaljevanju pa 63. člen zakona predsedniku republike podeljuje pristojnost povišanja generalov in admiralov.

Natančneje vlogo predsednika in vrhovnega poveljnika ter razmerje do ministrstva za obrambo opredeljuje Pravilnik o izvrševanju obveznosti do predsednika republike na obrambnem področju, ki ga v skladu s 43. členom Zakona o obrambi pripravi in na podlagi soglasja predsednika republike sprejme minister za obrambo. Trenutno veljavni pravilnik je izdala ministrica za obrambo ob predhodnem soglasju predsednika republike 1. aprila 2009.

S pravilnikom je določeno, da ministrstvo za obrambo in njegova obveščevalno-varnostna služba (v nadaljevanju ministrstvo) predsednika republike obveščata o zadevah, ki imajo neposreden in pomemben vpliv na varnost države, o povišani stopnji vojaške pripravljenosti drugih držav ter o razmerah na območju mirovnih operacij in misij, na katerih deluje Slovenska vojska. Ministrstvo mora na predlog ali zahtevo predsednika republike tudi posredovati gradiva, ki jih ta potrebuje za svoje delo. Poleg tega mu posreduje redna in izredna poročila Nacionalnega centra za krizno upravljanje in Centra za obveščanje RS.

S pravilnikom je tudi določeno, da ministrstvo predsednika republike obvešča o izrednih in drugih dogodkih ter dejavnostih, še zlasti o izrednih dogodkih z žrtvami, večjo kršitvijo discipline ali materialno škodo, o povišani stopnji ogroženosti pripadnikov slovenskih kontingentov v mirovnih operacijah in na misijah ter o ukrepih povišane stopnje pripravljenosti Slovenske vojske zaradi poslabšanja varnostnih razmer v našem okolju. Prav tako ministrstvo obvešča predsednika republike o večjih kršitvah zračnega prostora ali teritorialnih voda države. Tudi glede teh vsebin mora ministrstvo za obrambo pripraviti informacije na predlog ali zahtevo predsednika republike.

Ministrstvo v skladu s pravilnikom predsednika republike seznanja z načrti dela ter doktrinarnimi in drugimi dokumenti, pri čemer so posebej navedeni načrt vodenja na ministrstvu, srednjeročni obrambni program, doktrinarni dokumenti, ki

opredeljujejo organizacijo, priprave, obseg in delovanje Slovenske vojske, pa tudi predlogi za nove mirovne operacije in misije, njihovo predčasno prenehanje ali bistvene spremembe namena in obsega Republike Slovenije v mirovnih operacijah in na misijah. V področje obveščanja spadajo tudi obvestila o imenovanju na visoke vojaške dolžnosti v Slovenski vojski, posebna vsebina in proces pa sta namenjena rednemu letnemu seznanjanju predsednika republike in vrhovnega poveljnika s pripravljenostjo Slovenske vojske.

Pravilnik določa tudi zahteve ministrstva do predsednika republike. Tako je predsednik republike naprošen za pripravo predhodnega mnenja glede predloga splošnega dolgoročnega programa razvoja in opremljanja Slovenske vojske, predloga srednjeročnega obrambnega programa, predloga proračuna oziroma finančnega načrta ministrstva, pa tudi za mnenje k oblikovanju letnih usmeritev ministra Generalštabu Slovenske vojske za načrtovanje operativnih, materialnih in organizacijskih priprav za uporabo vojske v skladu z 42. členom Zakona o obrambi. Ministrstvo lahko predsednika republike zaprosi tudi za mnenje pri oblikovanju državnih stališč na obrambnem področju na mednarodnih srečanjih.

Posebno poglavje pravilnika je namenjeno zagotavljanju pogojev za delo vrhovnega poveljnika. Tako naj bi ministrstvo za obrambo predsedniku republike zagotavljalo informacijsko-komunikacijske povezave, nastanitev, varovanje, protokolarne naloge in druge pogoje, kadar opravlja funkcijo vrhovnega poveljnika. V miru tako ministrstvo zagotavlja neposredne komunikacijsko-informacijske povezave z ministrom, načelnikom generalštaba in nacionalnim centrom za krizno upravljanje, v izrednem in vojnem stanju pa tudi s Poveljniškim centrom Slovenske vojske ter državnim operativnim štabom obrambe. Ob povečanju nevarnosti napada na državo ali ob neposredni vojni nevarnosti oziroma v izrednem in vojnem stanju pa pravilnik predvideva, da ministrstvo predsedniku republike in njegovemu uradu zagotavlja pogoje za delo kot tudi bivanje ter materialno in drugo logistično oskrbo. Prav tako je s pravilnikom določeno, da varovanje predsednika republike v izrednem in vojnem stanju oziroma v poslabšanih varnostnih razmerah ter drugih primerih, določenih z Zakonom o obrambi, zagotavljajo enote Slovenske vojske, ki jih določi načelnik Generalštaba Slovenske vojske.

S tem povezana je v pravilniku opredeljena tudi strokovna kadrovska podpora vrhovnemu poveljniku. Ta ima možnost, da si za svetovalca za obrambo izbere nekoga izmed brigadirjev in generalov Slovenske vojske, ki mu jih na njegovo zahtevo predlaga minister. Prav tako lahko predlaga, da mu minister za opravljanje nalog v uradu dodeli do tri vojaške osebe, pri čemer so omejitve finančna sredstva za plače teh oseb v uradu predsednika republike. Dodatno minister imenuje častnika s činom podpolkovnika ali višjim činom za opravljanje nalog pribočnika predsednika republike.

Izpostaviti je treba letno redno poročanje predsedniku republike o pripravljenosti Slovenske vojske, opredeljeno v 43. členu Zakona o obrambi. Poročilo o pripravljenosti

pripravi Generalštab Slovenske vojske, sprejme ga načelnik generalštaba in ga skupaj z ministrom za obrambo predstavi predsedniku republike praviloma do konca marca za preteklo leto. Predsednik republike je leta 2016 spremenil način predstavitve ocene pripravljenosti javnosti in se odločil predstaviti tudi oceno, kar v preteklosti ni bila praksa. To je utemeljil s stališčem, da sta nacionalna varnost in obramba prepomembni zadevi, da se o njiju ne bi javno pogovarjali in da ne bi opozorili na dejstva, o katerih pred leti ni bilo niti treba govoriti. Ocenil je, da nismo edini s težavami glede pripravljenosti vojske in da so nekatere evropske države že pred nami javno in v parlamentih opozorile na slabo stanje v sistemu ali celo na nesposobnost obrambe domovine. Predsednik je izpostavil pričakovanje, da bi bil normalen politični odziv začetek resnega ukvarjanja s težavami v obrambnih silah.

Na podlagi predstavitve poročila o pripravljenosti Slovenske vojske javnosti je Državni zbor 25. aprila 2016 v skladu z 223. členom Poslovnika državnega zbora sklical izredno sejo in od predsednika republike v treh dneh zahteval mnenje o stanju in pripravljenosti Slovenske vojske. Predsednik republike je mnenje posredoval pisno in ga tudi ustno predstavil na 31. izredni seji državnega zbora 28. aprila 2016.

Prav tako je državni zbor na izredni seji 5. marca 2018 od predsednika republike zahteval, da v roku 24 ur izreče mnenje o stanju pripravljenosti Slovenske vojske. Predsednik republike je zahtevano stališče pripravil in ga ustno predstavil na 54. izredni seji državnega zbora 7. marca 2018.

Izpostaviti je treba, da ima tudi predsednik republike v skladu z 224. členom Poslovnika državnega zbora pravico na lastno pobudo neposredno predstaviti stališče do posameznih vprašanj; njegov nastop se v tem primeru uvrsti na prvo naslednjo sejo državnega zbora. Dosedanji predsedniki republike se za uveljavitev te pravice na temo obrambe države ali Slovenske vojske niso odločili. Vsekakor pa je taka odločitev vsaj glede na odzive na podlagi predstavitve mnenja leta 2016 in 2018 razumljiva, upoštevati pa je treba tudi poslovniško pravilo, da o mnenju predsednika republike ni razprave.

2 KRITIČEN POGLED NA VLOGO PREDSEDNIKA REPUBLIKE KOT VRHOVNEGA POVELJNIKA

Ustavnoppravna ureditev vloge in pristojnosti predsednika republike kot vrhovnega poveljnika in njihova konkretna razčlemba v podzakonskih aktih in predpisih nista bili predmet večjih razprav ali bistvenega kritičnega pogleda. Tudi vprašanje potrebe po spremembi zakonodaje formalno ni prišlo v razpravo v državnem zboru kljub večkratnim poskusom spreminjanja ali dopolnjevanja Zakona o obrambi ali celo sprejemanja novega Zakona o obrambi.

Ne glede na to je vprašanje predsednikovih pristojnosti na obrambnem in vojaškem področju privabilo pozornost dela pravne stroke. Tako je Ribarič v prispevku o pristojnostih predsednika republike izpostavil, da Zakon o obrambi z ustavo določene

funkcije vrhovnega poveljnika obrambnih sil ne razčlenjuje. Dodatno je zapisal, da taka zakonska neureditev funkcije vrhovnega poveljnika postavlja kot odprto vprašanje odgovornosti predsednika republike v taki vlogi. Na koncu je ocenil, da je po slovenski ustavi predsednik republike po eni strani opredeljen kot vrhovni poveljnik, po drugi strani pa nima, praktično gledano, skoraj nobenih pristojnosti za opravljanje funkcije vrhovnega poveljnika (2016, str. 263).

Podobno je Pavlin izrazil ustavnopravni dvom, ali je funkcija predsednika republike kot vrhovnega poveljnika obrambnih sil države sploh zakonodajno realizirana. Kot primer je navedel zakonsko ureditev, po kateri je predsednik republike vrhovni poveljnik Slovenske vojske, da pa hkrati načelnika generalštaba imenuje vlada na predlog ministra za obrambo. Avtor je šel korak dlje in ocenil, da je s sprejetjem Zakona o obrambi leta 1994, zlasti prvega odstavka 42. člena in prvega odstavka 45. člena, prišlo do prikrite ustavne revizije oziroma do stanja, ki bi ga lahko ocenili kot neustavnost navedenih določb Zakona o obrambi (2016, str. 335).

Avtor ugotavlja, da je vloga predsednika republike ustavnopravno jasna, da gre za samostojno polno oblast vsaj v razmerju do vodstva Slovenske vojske z vidika pristojnosti imenovanja načelnika generalštaba in najvišjih častnikov in njihovega poročanja predsedniku republike glede stanja in delovanja Slovenske vojske. Ocenjuje pa tudi, da predsednik republike kot vrhovni poveljnik nima pristojnosti operativnega poveljevanja Slovenski vojski, kar je v pristojnosti izvršne oblasti (2016, str. 341).

Na tem mestu je treba omeniti tudi Younga, ki ocenjuje, da je v nasprotju z večino nekdanjih jugoslovanskih republik, ki so v začetku sprejele načelo podelitve pristojnosti poveljevanja oboroženim silam izvoljenemu predsedniku države, Slovenija že zelo zgodaj določila vlogo vrhovnega poveljnika, vendar brez pravno določene odgovornosti do oboroženih sil (2017, str. 133).

3 IZVAJANJE VLOGE VRHOVNEGA POVELJNIKA OBRAMBNIH SIL V PRAKSI

Kako so ustavna, zakonska in podzakonska ureditev vloge vrhovnega poveljnika delovale v praksi?

Za opravljanje ustavne funkcije vrhovnega poveljnika je poleg ravnanja v skladu z ustavo, zakonom in pravilnikom zelo pomembna tudi vzpostavitev ustreznega odnosa z ministrom za obrambo in načelnikom generalštaba. V dveh mandatih trenutnega predsednika republike so funkcijo ministra in ministrice za obrambo opravljali Aleš Hojs, Roman Jakič, Janko Veber, Andreja Katič, Karl Erjavec in sedanji minister Matej Tonin. Dolžnost načelnika oziroma načelnice Generalštaba Slovenske vojske so v tem obdobju zasedali generalmajor Dobran Božič, generalmajor Andrej Osterman, generalmajor Alan Geder, generalmajorka Alenka Ermenc in sedanji načelnik generalmajor Robert Glavaš.

Z vsemi navedenimi je predsednik republike vzpostavil korekten odnos², ki je temeljil tudi na pravočasnem in korektnem obveščanju s strani ministrov za obrambo ter na občasnih neformalnih pogovorih in posvetih o obrambnih in vojaških vsebinah. Ta odnos je bil nadgrajen tudi z rednimi srečanji predsednika republike s tujimi ministri in načelniki generalštabov ali mednarodnih štabov ob njihovih uradnih obiskih v Republiki Sloveniji.

Poseben pomen v odnosih med vrhovnim poveljnikom in ministrom za obrambo se kaže pri imenovanju načelnika generalštaba. Čeprav predsednik republike pri imenovanju načelnika generalštaba nima nikakršnih pristojnosti, se je vzpostavila praksa predhodne seznanitve predsednika republike z namero postavitve novega načelnika, v večini primerov pa se je predsednik republike s kandidatom za načelnika generalštaba tudi srečal oziroma ga je minister za obrambo prosil za mnenje o kandidatu.

Predsednik republike je v vlogi vrhovnega poveljnika redno, enkrat do dvakrat na leto, obiskoval pripadnike Slovenske vojske v mednarodnih operacijah in na misijah. Edini mednarodni misiji oziroma operaciji, med katerima predsednik republike ni obiskal kontingenta Slovenske vojske, sta bili v Afganistanu in Maliju. Enkrat na leto je kot vrhovni poveljnik sprejel poročilo in nagovoril pripadnike vseh kontingentov Slovenske vojske v mednarodnih operacijah in na misijah. Redno se je udeleževal ogledov najpomembnejših vojaških vaj v Republiki Sloveniji, v nekaterih primerih pa tudi mednarodnih vojaških vaj v tujini z udeležbo Slovenske vojske. V prvem mandatu je obiskal tudi nekatere enote Slovenske vojske in nekajkrat imel poseben letni nagovor ter pogovor s častniškim zborom Slovenske vojske. Ena najpomembnejših nalog predsednika republike kot vrhovnega poveljnika pa je redni, čeprav nikjer formalizirani, letni nagovor pripadnikom in pripadnicam ob dnevu Slovenske vojske. Prav tako sta bili pozitivno sprejeti odločitev o postavitvi častne straže Slovenske vojske pred predsedniško palačo in podelitev prvega častniškega čina v predsedniški palači.

Vloga predsednika republike se lahko naveže na njegovo vlogo vrhovnega poveljnika tudi na področju slovenskih vojaških tradicij. Tako je dejavno sodeloval pri zaznamovanju obletnic in dogodkov prve svetovne vojne, bojov za severno mejo, narodnoosvobodilnega boja in druge svetovne vojne, tudi v obliki dne prijateljstva z nekaterimi zavezniškimi državami, ter vojne za slovensko osamosvojitve. V skladu z dolgoletno tradicijo je predsednik republike imel dejavno vlogo pri srečanjih z ranjenci in svojci padlih v osamosvojitveni vojni ter pri rednih letnih srečanjih z veteranskimi in domoljubnimi organizacijami.

Posebno obliko mogoče, sicer pa večinoma posredne razprave o obrambnem sistemu in Slovenski vojski, predvsem v luči širših varnostnih razmer, je predsednik

² *Osebnimi spomini avtorja, ki je v letih 2011–2012 opravljal funkcijo generalnega sekretarja Urada predsednika republike, v letih 2013–2020 pa funkcijo namestnika generalne sekretarke urada in hkrati svetovalca predsednika republike za obrambo oziroma svetovalca za nacionalno varnost.*

republike vpeljal prek tradicionalnega letnega srečanja štirih predsednikov, torej predsednika države, državnega zbora, vlade in državnega sveta. Na teh srečanjih predsednik republike ni deloval kot vrhovni poveljnik, se je pa na tem forumu lahko razpravljalo tudi o zadevah, povezanih z nacionalno varnostjo in obrambo, še zlasti v primeru potrebe po doseganju širokega političnega soglasja.

Predsednik republike je tudi v vlogi vrhovnega poveljnika organiziral marca 2015 posvet z naslovom Slovenija 2030 – Prihodnost miru in varnosti. Ne glede na to, da so bila vprašanja bistveno širša od tematike vojaške obrambe in Slovenske vojske, je bil del razprave namenjen tudi tej temi. V razpravi se je med drugim izpostavilo, da imamo nedokončan sistem vojaške obrambe in do leta 2030 imamo ravno dovolj časa, da začnemo razmišljati o tem, kako bi bilo mogoče doseči množičen sistem vojaške obrambe ter za to nameniti določene vire za razvoj in opremljanje modernizacije, tako da ostanemo kredibilen partner notranjega zavezništva; ter da je višja stopnja pripravljenosti tista, s katero naj bi se odzvali na nepredvidljive okoliščine, v katerih se lahko kmalu znajde Evropa in zato to zahteva povečevanje obrambnih izdatkov.

Predsednik republike je v skladu s 4. členom Odloka o Svetu za nacionalno varnost lahko, in je do zdaj večinoma bil, povabljen na sejo sveta, ki je v resnici posvetovalni in usklajevalni organ vlade. S sodelovanjem na sejah sveta, kadar ta obravnava vprašanja nacionalne varnosti, ki zahtevajo usklajeno delo, ima predsednik republike možnost posredovati svoje stališče do obravnavanih tem, predlagati rešitve, opozoriti na vsebine s svojega področja dela in pridobiti informacije, ki jih potrebuje za opravljanje svoje funkcije.

Praksa v obeh mandatih trenutnega predsednika republike je pokazala, da so bila v medsebojnem odnosu med predsednikom republike in vrhovnim poveljnikom ter ministrstvom za obrambo in Slovensko vojsko upoštevana in izvajana vsa določila iz zakonov in podzakonskih aktov, ki urejajo pristojnosti predsednika republike. Poleg tega pa je predsednik republike svoje razumevanje in vsebino vloge vrhovnega poveljnika razširil na večji obseg dejavnosti, ki niso določene z normativni akti, so pa odražale nujno in pomembno vlogo predsednika republike kot vrhovnega poveljnika.

4 SPREMINJANJE ZAKONODAJE NA PODROČJU OBRAMBE IN POLOŽAJ PREDSEDNIKA REPUBLIKE KOT VRHOVNEGA POVELJNIKA

Položaj vrhovnega poveljnika oziroma vodenja in poveljevanja obrambnim silam v času vzpostavitve Republike Slovenije kot suverene države je urejal Zakon o obrambi in zaščiti (Uradni list RS, št. 15/91 z dne 6. 4. 1991, ter njegov popravek v Uradnem listu RS, št. 18/91 z dne 27. 4. 1991). V skladu s tem zakonom je tedanje Predsedstvo Republike Slovenije imelo precej širok obseg pristojnosti na obrambnem področju. Tako je bilo v skladu s 33. členom zakona pristojno za spremljanje in stanje obrambnih priprav ter sprejemanje ocene političnovarnostnih, vojaško-političnih,

ekonomskih in drugih razmer v primeru napada na republiko. Sprejemalo je obrambni in varnostni načrt republike, usklajevalo temeljne obrambne priprave republike s tedanjo Jugoslovansko ljudsko armado ter dajalo soglasje k ustanovitvi skupnih poveljstev armade in Teritorialne obrambe. Posebno vlogo je predsedstvo imelo na področju obrambnih sil, saj je bilo pristojno za vodenje in poveljevanje Teritorialni obrambi Republike Slovenije v miru in izrednih razmerah ter za določanje splošnega načrta organizacije, opremljanja in oboroževanja, določanje vojne in mirnodobne sestave, usmerjanje načrtov za uporabo ter potrjevanje srednjeročnih in letnih načrtov usposabljanja Teritorialne obrambe Republike Slovenije. V neposredni vojni nevarnosti in vojni je bilo Predsedstvo Republike Slovenije pristojno za organiziranje in vodenje obrambe in odpora na območju republike. S 35. členom Zakona o obrambi in zaščiti sta bili opredeljeni tudi vsebina dela in sestava sveta za obrambo pri Predsedstvu republike kot posvetovalnega organa na področju obrambe in zaščite. Posebnost tedanje ureditve je bila tudi s 34. členom zakona določena pristojnost predsedstva, da ob neposredni vojni nevarnosti ali v vojni z uredbo z zakonsko močjo ustanovi pokrajinske odbore za opravljanje posameznih zadev iz pristojnosti republike, tudi na področju obrambe in zaščite.

Zakon o obrambi in zaščiti je v 45. členu določil Predsedstvo Republike Slovenije kot organ vodenja in poveljevanja v Teritorialni obrambi, pri tem pa v 46. členu Republiški štab TO kot organ v sestavi Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo določil za opravljanje štabnih in drugih vojaških strokovnih zadev za predsedstvo, povezanih z vodenjem in poveljevanjem Teritorialne obrambe Republike Slovenije.

Predsedstvo Republike Slovenije je imelo tudi nekatere pristojnosti na kadrovske področju, saj je bilo v skladu z 52. členom pristojno za imenovanje in razreševanje poveljnika Teritorialne obrambe RS in načelnika Republiškega štaba teritorialne obrambe, prav tako pa je skladno z 51. členom podajalo soglasje k imenovanju poveljnikov teritorialne obrambe pokrajin. Tudi postavitve aktivnih vojaških oseb s činom generala ali na ta formacijska mesta je bila v pristojnosti predsedstva republike.

Zakon o obrambi in zaščiti je v 35. členu predvidel tudi možnost, da lahko predsedstvo RS nekatere zadeve vodenja teritorialne obrambe prenese na predstojnika republiškega upravnega organa, pristojnega za obrambne zadeve, kar pa je v resnici že naredilo z odlokom z dne 28. septembra 1990 in tako že definiralo nastavke za bodočo ureditev vodenja in poveljevanja, ki so bili definirani s poznejšim Zakonom o obrambi.

Zakonodaja se spremenila leta 1994. Tedanji predsednik republike Milan Kučan je pripravil dokument z naslovom Mnenje predsednika republike in vrhovnega poveljnika obrambnih sil o predlogu Zakona o obrambi na podlagi zahteve državnega zbora po končani prvi obravnavi predloga zakona 26. oktobra 1993, na kateri je bil zakon sprejet kot ustrezen za nadaljnjo obravnavo. Naj navedem samo nekatere iz precej obsežnega nabora predlogov. V mnenju 3. decembra 1993

je predsednik republike izrazil pričakovanje, da bo novi Zakon o obrambi povsem nedvoumno opredelil pristojnosti predsednika republike kot vrhovnega poveljnika, pristojnosti vlade in ministrov, razmerja med njimi, odnose pri poveljevanju znotraj obrambnih sil in odnose do državnega zbora, še posebej njegovo nadzorno funkcijo in način njenega uresničevanja glede na ustavno določbo, da državni zbor nadzoruje izvajanje obrambe in vse njene nosilce, tako predsednika republike kot vrhovnega poveljnika, načelnika generalštaba, vlado in ministra za obrambo.

Izpostavil je stališče, da vrhovno poveljstvo v razmerju do obrambnih sil nima samo simboličnega pomena, temveč mora skladno z ustavno določbo o tem, da je predsednik republike vrhovni poveljnik, Zakon o obrambi opredeliti, kaj je vsebina funkcije vrhovnega poveljnika, in določiti take pristojnosti predsednika republike kot vrhovnega poveljnika, da bo pri opravljanju te funkcije mogel varovati ustavne vrednote, za kar mu daje podlago tudi neposredna izvolitev.

Nadalje je izpostavil, da je določbe o vodenju in poveljevanju treba uskladiti z ustavno določeno funkcijo predsednika republike kot vrhovnega poveljnika. Ustava je po njegovem mnenju nedvoumna. Vrhovni poveljnik je predsednik republike in mora biti zato celotna veriga poveljevanja opredeljena tako, da predsednik republike lahko to funkcijo res opravlja in nosi za to tudi polno odgovornost v okviru ustave in zakonov. Po mnenju predsednika republike bi načelnik generalštaba moral biti odgovoren predsedniku republike kot vrhovnemu poveljniku za stanje, delo in bojno pripravljenost vseh poveljstev, enot in zavodov ter za uporabo obrambnih sil. Minister za obrambo po predsednikovem mnenju na podlagi veljavne ustave ne more ukazovati vojski.

V nadaljevanju je predsednik republike predlagal, da naj zakon določi, da Generalštab Slovenske vojske kot vojaški strokovni organ v sestavi Ministrstva za obrambo opravlja štabne vojaškostrokovne naloge neposredno za predsednika republike kot vrhovnega poveljnika. Načelnik generalštaba je vojaško, torej v verigi poveljevanja, podrejen predsedniku republike kot vrhovnemu poveljniku. Zato naj bi bilo v zakonu treba jasno opredeliti, da je sestavni del funkcije vrhovnega poveljnika tudi njegova pristojnost za imenovanje načelnika generalštaba. Zakon bi to vprašanje lahko uredil tako, da predsednik republike kot vrhovni poveljnik imenuje načelnika generalštaba na predlog vlade. Zakon bi tudi lahko predvidel, da mora z nastopom funkcije predsednika republike načelnik generalštaba ponuditi svoj odstop novemu predsedniku republike. Večina predlogov predsednika republike ni bila sprejeta.

Od leta 1994 se je veliko razmišljalo in poskušalo spremeniti Zakon o obrambi, vendar za večje sistemske spremembe ni bilo mogoče doseči dvotretjinske večine. Najbližje celoviti spremembi zakonodaje na obrambnem področju je bil državni zbor leta 2017, vendar se je proces končal brez sprejema pripravljenih zakonov. V procesu je bil za mnenje o novi zakonodaji naprošen tudi predsednik republike Borut Pahor. V svojem predhodnem mnenju z dne 24. februarja 2017 je podprl ambicijo ministrstva, da se celotno področje obrambe uredi s sodobnima zakonoma, ki bosta omogočala

učinkovito delovanje in razvoj obrambnega sistema³ v prihodnjem obdobju. V nadaljevanju je posredoval nekaj komentarjev in mnenj k predlogoma (navajam samo dele, povezane z vlogo predsednika republike in vrhovnega poveljnika), pri čemer se je ministrstvu zahvalil za upoštevanje mnenja glede priprave ocene ogroženosti države (ne samo pred napadom), ki bi bila stalen proces in ne zgolj postopek, ki nastopi šele ob izrazitem poslabšanju varnostnih razmer, in da bi bilo jasno, kdo jo pripravi za vlado. Ni se mogel izogniti ugotovitvi, da ministrstvo za obrambo glede vloge predsednika republike kot vrhovnega poveljnika razen združitve do zdaj razpršenih členov in odstavkov ni predlagalo ničesar novega, kot tudi oceni, da se ministrstvu sedanja vloga, pristojnosti ter umestitev vrhovnega poveljnika v sistem poveljevanja zdijo ustrezne. Predsednik republike je predlagal, da na podlagi dosedanjih izkušenj in dejstva, da posamezni segmenti obrambnega področja presegajo mandat ene vlade ali pa zahtevajo širši politični konsenz, zakonodajalec vlogo predsednika republike in vrhovnega poveljnika razširi z vsaj dvema pristojnostma, in sicer, da predsednik republike daje soglasje k dolgoročnemu programu razvoja obrambnih zmogljivosti⁴ in imenovanju načelnika generalštaba. Omeniti pa je treba, da je v neformalnih razpravah z avtorjem članka vsaj ena od političnih strank omenjala razmišljanje, da bi bil predsednik republike pristojen za imenovanje načelnika generalštaba, vendar na predlog vlade.

Omeniti je treba tudi mnenje aktualnega predsednika republike in vrhovnega poveljnika obrambnih sil, ki je na srečanju z avtorji monografije Ustavna ureditev predsednika republike 3. novembra 2016 med področji, ki so tako ustavno kot zakonsko slabo urejena, izpostavil položaj vrhovnega poveljnika obrambnih sil, glede katerega bi po njegovem stališču lahko v resnejših razmerah nastale institucionalne težave. Toda dlje od tega mnenja predsednik republike ni začel nobenih dejavnosti za urejanje tega položaja.

5 NEREŠENA VPRAŠANJA PRI RAZUMEVANJU VLOGE PREDSEDNIKA REPUBLIKE KOT VRHOVNEGA POVELJNIKA

Trenutno ureditev predsednika republike kot vrhovnega poveljnika je na kratko mogoče povzeti tako: predsednik republike je vrhovni poveljnik obrambnih sil (po ustavi) oziroma Slovenske vojske (po zakonu). Ima pristojnost odločanja o mobilizaciji Slovenske vojske in pristojnost povišanja generalov ter admiralov. Pravico ima biti obveščen o stanju, dogajanju in dejavnosti na obrambnem in vojaškem področju. Ima pravico biti seznanjen s stanjem pripravljenosti Slovenske vojske. Podajati mora predhodno mnenje na usmerjevalne, planske in proračunske dokumente ministrstva za obrambo in izreči svoje mnenje o stanju na obrambnem

³ *Obrambni sistem pomeni celoto političnih, normativnih, organizacijskih, vojaških, kadrovskih, materialno-finančnih, obveščevalno-varnostnih, informacijsko-komunikacijskih, razvojnoraziskovalnih, izobraževalnih in drugih dejavnosti, ki jih organizira država za učinkovito zagotavljanje obrambe in obrambne sposobnosti. Obrambni sistem sestavljata vojaška in civilna obramba.*

⁴ *Obrambne zmogljivosti so sposobnost doseganja učinkov z uporabo integriranega sklopa dejavnikov: doktrina, organizacija, usposabljanje, oprema, voditeljstvo, kadri, infrastruktura in interoperabilnost.*

področju ter o Slovenski vojski na zahtevo Državnega zbora. Pomembne pristojnosti, ki izhajajo iz naziva, torej poveljevanje, predsednik republike nima.

Kdo torej poveljuje obrambnim silam oziroma Slovenski vojski? Zakon o obrambi v 43. členu določa, da je vojaško poveljevanje s podrejenimi poveljstvi, enotami in zavodi v pristojnosti načelnika generalštaba in drugih poveljnikov. Glede na to, da je v 39. členu zakona tudi določeno, da je generalštab najvišji vojaški strokovni organ za poveljevanje vojski, je posledično povsem jasno, da je načelnik generalštaba najvišja oseba, pristojna za poveljevanje v Slovenski vojski. Vodenje vojske pa je v skladu z 42. členom zakona v pristojnosti ministra, ki prek generalštaba odreja ukrepe in usmeritve, ki jih izvršujejo načelnik generalštaba in podrejeni poveljniki. Zanimiv je 44. člen tega zakona, ki določa načelnika generalštaba kot odgovornega za pripravljenost, delo in uporabo poveljstev, enot in zavodov v vojski, ne določa pa, komu je za to odgovoren. Glede na to, da s pripravljenostjo seznanja vrhovnega poveljnika, je morda za to področje odgovoren njemu? Tudi če da, vrhovni poveljnik nima nikakršnih vzvodov za vplivanje na pripravljenost.

Ali obstaja kakšna razlika med pristojnostmi predsednika republike kot vrhovnega poveljnika v času miru, izrednega stanja ali vojne? Z Zakonom o obrambi (84. člen) je predvideno, da vlada vodi izvajanje vojaške in civilne obrambe države. Odloča tudi o sodelovanju Slovenske vojske pri izvrševanju priprav in o izvajanju skupne obrambe. Za operativno usklajevanje izvajanja obrambe na podlagi usmeritev državnega zbora v vojni vlada imenuje državni operativni štab obrambe. V skladu z veljavnim odlokom se v izrednem ali vojnem stanju Svet za nacionalno obrambo preoblikuje v državni operativni štab obrambe. Mogoče je razumeti, da se v primeru delovanja operativnega štaba, ki, kolikor je avtorju članka znano, še ni bilo preverjeno oziroma preigrano, na določene teme povabi tudi predsednik republike.

Vloga predsednika republike se lahko bistveno spremeni, če se v primeru povečane ali neposredne vojne nevarnosti oziroma napada na državo ali državo, s katero je Slovenija v zavezništvu, državni zbor ne more sestati. V tem primeru (83. člen zakona) ima predsednik republike pristojnost, da na predlog vlade razglasi izredno stanje oziroma vojno stanje, odloči o uporabi Slovenske vojske, splošni mobilizaciji ter uvedbi delovne in materialne dolžnosti ter sprejema uredbe z zakonsko močjo, ki se nanašajo na obrambo, vse dokler se državni zbor ponovno ne sestane. Pri tem je treba izpostaviti tudi vprašanje procesa sprejemanja teh odločitev, ki se v državnem zboru sprejemajo na izredni seji. Kakšen mehanizem posvetovanja ali odločanja bi predsednik republike v vlogi substituta državnega zbora uporabil, še ni povsem jasno in je seveda odvisno predvsem od načina dela predsednika republike.

Tudi v izrednem ali vojnem stanju se vloga predsednika republike kot vrhovnega poveljnika torej ne spreminja, razen če se državni zbor ne more sestati. Še vedno predstavlja Republiko Slovenijo in še vedno je, predvsem simbolično, vrhovni poveljnik njenih obrambnih sil. Pri tem pa se ni mogoče izogniti vprašanju, kaj je zakonodajalec želel določiti v 43. členu Zakona o obrambi, v katerem je zapisano,

da minister za obrambo določi pogoje za opravljanje funkcije vrhovnega poveljnika v miru in vojni. Kakšna naj bi bila ta funkcija v vojni, ni opredeljeno.

Sklep Ustavna določba o funkciji predsednika republike kot vrhovnega poveljnika zadošča, treba pa bi bilo zakonsko natančneje definirati pristojnosti vrhovnega poveljnika zlasti glede v besedilu navedenih vprašanj, med katera bi lahko dodali tudi vprašanje vloge vrhovnega poveljnika pri imenovanju načelnika generalštaba. Dobro bi bilo natančno opredeliti, kaj si zakonodajalec predstavlja pod pojmom poveljevanje in vrhovno poveljevanje. Kakršna koli sprememba na tem področju je odvisna predvsem od ambicij političnih strank in njihovega razumevanja vloge vrhovnega poveljnika ter razmerja sil v državnem zboru kot tudi ambicij prihodnjega predsednika republike.

Te ambicije lahko temeljijo na nekaterih možnostih prihodnje ureditve položaja in vloge vrhovnega poveljnika:

Najenostavnejša možnost je ohranjanje sedanje ustavne in zakonske ureditve, z vsemi, tudi v članku navedenimi vprašanji in z zakonsko necelovito urejeno vlogo vrhovnega poveljnika glede na jasno določeno ustavno ureditev.

Druga možnost je lahko usmerjena v zakonsko ureditev vloge vrhovnega poveljnika na področju imenovanj na najvišje vojaške dolžnosti (na predlog vlade načelnika in namestnika načelnika generalštaba ter na predlog ministra za obrambo poveljnikov operativnih poveljstev), s čimer bi prevzel del pristojnosti vlade in ministra za obrambo. Podmožnost te možnosti je, da mora predsednik republike kot vrhovni poveljnik dati soglasje na te postavitve. Ureditev bi morala vključevati tudi postopek v primerih medsebojnih nestrinjanj med vrhovnim poveljnikom in predlagatelji.

Tretja možnost je, da se predsedniku republike kot vrhovnemu poveljniku dodeli del pooblastil iz pristojnosti državnega zbora. Pri tem bi lahko sledili edini zakonsko določeni pristojnosti predsednika republike (25. člen Zakona o obrambi) glede odločanja o mobilizaciji Slovenske vojske in bi predsednik republike dobil tudi pristojnost odločanja o uporabi Slovenske vojske. To možnost skupaj z možnostjo iz prejšnjega odstavka zagovarja tudi avtor članka.

Četrta možnost je, da se glede na sedanjo vlogo in pomen vrhovnega poveljnika ta funkcija črta iz ustave in posledično Zakona o obrambi. Predsednik republike kot vrhovni poveljnik ima zgolj simbolično vlogo in je kot taka nepotrebna, kot predsednik republike pa ima dve zakonsko določeni pristojnosti (25. in 63. člen Zakona o obrambi) ter pristojnost v nadomestni vlogi, če se državni zbor ne more sestati (83. člen Zakona o obrambi). Te pristojnosti pa izhajajo iz funkcije predsednika republike, in ne funkcije vrhovnega poveljnika.

Nov mandat izvršne in zakonodajne oblasti ter izbor novega predsednika republike in vrhovnega poveljnika je morda priložnost tudi za ureditev tega področja.

Literatura

1. *Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33/91 z dne 28. 12. 1991.*
2. *Zakon o obrambi, Uradni list RS, št. 82/94 z dne 30.12.1994, neuradno prečiščeno besedilo (ZObr-NPB88). zakonodaja.com, 22. 3. 2022.*
3. *Zakon o obrambi in zaščiti, Uradni list RS, št. 15/91 z dne 6. 4. 1991.*
4. *Poslovnik Državnega zbora, Uradni list RS, št. 35/02 z dne 19. 4. 2002.*
5. *Pravilnik o izvrševanju obveznosti do predsednika republike na obrambnem področju, Uradni list RS, št. 28/09 z dne 1. 4. 2009.*
6. *Ribarič, M., 2016. Pristojnosti predsednika republike. V Ustavni položaj predsednika republike; urednik Kaučič, I., Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila – Maribor; 2016, str. 261–263.*
7. *Pavlin, P., 2016. Predsednik republike kot vrhovni poveljnik obrambnih sil – prava ustavna funkcija in pripadajoče pristojnosti. V Ustavni položaj predsednika republike; urednik Kaučič, I., Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila – Maribor; 2016, str. 334–345.*
8. *Mnenje predsednika republike in vrhovnega poveljnika obrambnih sil Milana Kučana o predlogu zakona o obrambi (Ljubljana 3. oktober 1993). www.bivsi-predsednik.si, 22. 3. 2022.*
9. *IUS-INFO: Za Pahorja neustrezno urejen položaj vrhovnega poveljnika obrambnih sil. www.iusinfo.si, 22. 3. 2022.*
10. *Sotlar, A., Grizold, A., Vuga Beršnak, J., 2020. Institucionalizacija zagotavljanja nacionalne varnosti Republike Slovenije: konceptualizacija, razvojni mejniki, politika in sistem; Založba FDV, 2020.*
11. *Young, T. D., 2017. Anatomy of Post-Communist European Defense Institutions; Bloomsbury Academics, London.*

email: uros.krek@mors.si

ODNOS MED CILJI, NAČINI IN SREDSTVI – ŠTUDIJ PRIMERA VOJAŠKE STRATEGIJE REPUBLIKE SLOVENIJE

RELATIONSHIP BETWEEN ENDS, WAYS AND MEANS - A CASE STUDY OF THE MILITARY STRATEGY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

Povzetek Generalštab Slovenske vojske je oktobra 2021 izdal Predlog vojaške strategije Republike Slovenije. Namen prispevka je ugotoviti povezanost strateških ciljev, načinov in virov tega predloga z Resolucijo o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije in Obrambno strategijo Republike Slovenije. Pri strateških ciljih smo ugotovili, da so vse tri strategije med seboj jasno in pregledno povezane. Koncept vojaške strategije ni strukturiran po ciljih, zato ni mogoča preprosta in pregledna povezava med načini in cilji. Cilji bi bili bolj enakovredno obravnavani, če bi bila strategija strukturirana po ciljih. Iz strategije ni mogoče razbrati, kateri viri, sicer ambiciozno zastavljeni, so že znani, kateri so načrtovani ter kdaj bodo predstavljeni.

Ključne besede *Cilji-načini-sredstva, Predlog vojaške strategije, povezanost strategij.*

Abstract In October 2021, the General Staff of the Slovenian Armed Forces issued the Draft Military Strategy of the Republic of Slovenia. The purpose of this article is to identify the relationship between the strategic ends, ways and means of this draft document with the Resolution on the National Security Strategy of the Republic of Slovenia and the Defence Strategy of the Republic of Slovenia. With regard to strategic ends, we found that all three strategies are clearly and transparently linked to each other. However, the Draft Military Strategy is not structured by ends, so it is not possible to establish a simple and transparent link between ways and ends. Ends would be more equally addressed, if the strategy was structured by ends. Additionally, it is not possible to see from the strategy which means, although ambitious, are already available, which are planned, and when they will be available.

Key words *Ends-ways-means, Draft Military Strategy, integration of strategies.*

Uvod Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV) in Obrambna strategija Republike Slovenije (OS) sta bili objavljeni v letih 2019 in 2012. Generalštab Slovenske vojske (GŠSV) je oktobra 2021 izdelal Predlog vojaške strategije Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Predlog vojaške strategije).

V tem članku Predlog vojaške strategije analiziramo s stališča usklajenosti in povezanosti strateških ciljev med strategijami na različnih ravneh ter ugotavljamo, kako in s čim se udejanjajo skozi Predlog vojaške strategije. Pri tem se sklicujemo na Lykkejev model, ki je precej razširjen in ga poučujejo na ameriških vojaških šolah, pa tudi v izobraževalnih sistemih nekaterih držav Nata.

Znanih je veliko različnih definicij vojaške strategije. Furlan pravi, da »gre vedno za neki teoretični koncept uporabe razpoložljivih sredstev ali orodij (v našem primeru za vojaško moč) in neko zeleno stanje, ki ga je treba doseči ali se mu približati skladno z izraženim namenom« (2021, str. 14). S stališča teorije moči držav bi lahko ugotavljali, da gre za teorijo uporabe vojaškega instrumenta moči za vzpostavitev, utrjevanje ali zaščito nacionalnih interesov (Furlan, 2021, str. 14).

Yarger navaja več načel teorije strategij, in sicer, da (1) mora biti strategija proaktivna, (2) mora biti poznano končno stanje, ki ga želimo doseči, (3) strategija mora opredeliti ustrezno ravnovesje med iskanimi cilji, metodami za doseganje ciljev in razpoložljivimi viri, (4) vključen mora biti politični namen, (5) strategija je hierarhična, (6) je celovita ter (7) se razvije iz temeljite analize in poznavanja strateških razmer oziroma okolja (2012, str. 45-48).

Teorija strategije (Lykkejev model) ponuja splošno (univerzalno) definicijo, ki je lahko podlaga za oblikovanje definicij na različnih področjih in ravneh uporabe strategije. Konceptualno razlaga strategijo kot »odnos med končnim stanjem ali cilji (angl. ends), načinom doseganja ciljev (angl. ways) in sredstvi oziroma viri, ki so na voljo (angl. means)« (Bartholomees, 2012, str. 15).

Lykke je dal koherentno obliko teoriji strategije s svojo artikulacijo modela strategije trinožnega stolčka, s katerim je ponazoril, da je: strategija = cilji + načini + sredstva. Če ti niso v ravnovesju, predstavljajo tveganje. V Lykkejevem modelu so cilji »cilji«, načini so »koncepti« za doseganje ciljev, sredstva pa »viri« za podporo konceptu. Stol se nagne, če tri noge niso v ravnotežju. Če je katera koli noga prekratka, je tveganje preveliko in strategija pade, oziroma ni uspešna (1989, str. 6).

Članek v prvem delu vsebuje kratek opis vseh treh strategij, v drugem delu je prikazana povezanost strateških ciljev med Predlogom vojaške strategije in obema nadrejenima strategijama, v tretjem delu pa so predstavljeni teoretična izhodišča za povezavo ciljev, načinov in sredstev strategije, pregled povezanosti med cilji in načini Predloga vojaške strategije ter pregled sredstev (virov), ki so zapisani v Predlogu vojaške strategije. V sklepnem delu sta kratka analiza in ocena.

1 NACIONALNOVARNOSTNE STRATEGIJE

1.1 Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije

Republika Slovenija je svojo strategijo nacionalne varnosti prvič zapisala leta 1993 v Resoluciji o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti Republike Slovenije. Leta 2001 je izdala Resolucijo o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije, pregled in dopolnitev pa sta bila izvedena leta 2010 in zadnjič leta 2019 (ReSNV-2).

V ReSNV-2 (str. 7) je zapisano: »Republika Slovenija bo svoje življenjske in strateške interese uveljavljala z uresničevanjem nacionalnovarnostnih ciljev prek celovitega in povezljivega delovanja vseh subjektov ter jasno določenih pristojnosti in procesov posameznih nosilcev in mehanizmov na področju nacionalne varnosti.« ReSNV-2 opredeljuje enajst nacionalnovarnostnih ciljev.

1.2 Obrambna strategija Republike Slovenije

Obrambna strategija Republike Slovenije je temeljni razvojno-usmerjevalni dokument države na obrambnem področju in izhaja iz Resolucije o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije.

Strategija opredeljuje interese in cilje Republike Slovenije na obrambnem področju, usmerja obrambno politiko države, organiziranost njenega obrambnega sistema ter razvoj njenih vojaških in civilnih zmogljivosti za zagotavljanje nacionalne obrambe v okviru sistema kolektivne obrambe in varnosti. Po namenu in vsebini spada v razvojno strategijo. Strategija opredeljuje šest strateških obrambnih ciljev.

1.3 Predlog vojaške strategije Republike Slovenije

V Predlogu vojaške strategije (str. 1) je zapisano, da je vojaška strategija najvišji vojaški dokument države in izhaja iz Resolucije o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije, Obrambne strategije Republike Slovenije in Zakona o obrambi. Konkretizira vlogo in dejavnosti Slovenske vojske (SV) kot obrambne sile in vojaškega instrumenta nacionalne moči pri uresničevanju nacionalnovarnostnih in obrambnih interesov ter ciljev Republike Slovenije in njenih političnih zavez do Nata in EU.

Predlog vojaške strategije opredeljuje vojaški instrument moči in vojaške strateške cilje države ter načine za njihovo uresničevanje. S strategijo se razvija tudi nacionalna vojaška strateška misel. Strategija sledi dogajanju v Natu in EU, ki dopolnjujeta svoje strateške dokumente, Nato z uresničevanjem nove vojaške strategije, EU pa z novim Strateškim kompasom.

Predlog vojaške strategije ima uvod, šest poglavij in zaključek. Cilji so zapisani v 3. poglavju (Strateški vojaški cilji), načini v 5. poglavju (Način odvrčanja in vojaške

obrambe RS ter uporaba SV), viri pa v 4. poglavju (SV kot vojaški instrument moči RS) in v 6. poglavju (Imperativi razvoja in delovanja SV).

Predlog vojaške strategije je po navedbah snovalcev dokumenta operativna strategija z elementi razvoja. Gre za javno strategijo.

2 POVEZANOST STRATEŠKIH CILJEV

Furlan hierarhično strategije uvršča na tri ravni. Na najvišji ravni so splošne strategije, ki dajejo usmeritve in cilje za oblikovanje vseh drugih strategij, s katerimi se uresničujejo nacionalni cilji in interesi. Na nižji ravni so področne strategije, ki opredeljujejo uresničevanje nacionalne strategije ali strategije nacionalne varnosti pri instrumentih nacionalne moči (npr. diplomatske, ekonomske, vojaške, informacijske ipd.). Na tretji ravni so posebne strategije, ki na posebnih področjih strateškega delovanja uresničujejo področne strategije (npr. strategija kibernetске varnosti, strategija sodelovanja v mednarodnih operacijah in na misijah ipd.) (2020, str. 43–44).

Vuk, Nacevski in Vertovšek navajajo, da »hierarhičnost zagotavlja logičen način delegiranja odgovornosti, pristojnosti in sledljivosti. Prav tako nakazuje, da morajo sestavni deli strategije, to so cilji, načini in viri, biti primerni ravni strategije in medsebojno skladni. Politično vodstvo si zagotavlja in vzdržuje svoj nadzor in vpliv nad instrumenti moči s hierarhično naravo državne strategije. Splošno gledano strategija izhaja z vrha kot posledica neke velike ali splošne strategije, za katero ni nujno, da je javno dokumentirana, strategije nacionalne varnosti in drugih nacionalnih (področnih) strategij ter političnih stališč do posebnih zadev. Nacionalna politika tako zagotavlja širše strateške smernice za politično vodstvo in splošno oblikuje nacionalni interes glede na posebne strateške okoliščine« (2012, str. 37).

V našem primeru je Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije nadrejena Obrambni strategiji, ta pa Vojaški strategiji. Cilji strategij morajo biti povezani in v okvirih nadrejenega dokumenta. V primeru Republike Slovenije hierarhija strategij sledi tudi organiziranosti slovenskega sistema nacionalne varnosti.

2.1 Povezanost ciljev obrambne in predloga vojaške strategije

V tabeli 1 so zapisani cilji Obrambne strategije v levi koloni, cilji Predloga vojaške strategije v desni koloni, povezanost ciljev pa v srednji koloni.

Tabela 1:
Povezava ciljev
obrambne
in vojaške
strategije
(Vir: avtor)

Cilji (Obrambna strategija)	Povezava	Cilji (Predlog vojaške strategije)
1. Zagotavljanje obrambne sposobnosti države z razvojem ustreznih vojaških in drugih obrambnih zmogljivosti za učinkovito uveljavljanje njenih interesov na obrambnem področju ter uporabo obrambnih zmogljivosti za podporo drugim podsistemom nacionalnovarnostnega sistema RS.	1 – 2	1. Zagotovljeno kredibilno in uspešno odvratanje.
2. Učinkovito odvratanje* vojaških in drugih sodobnih groženj RS na obrambnem področju ter obramba** neodvisnosti, nedotakljivosti in ozemeljske celovitosti države v okviru sistemov kolektivne obrambe in varnosti ter z oporo na lastne sile in zmogljivosti.	2* – 1 2** – 2	2. Zaščiteni, zavarovani in obranjeni suverenost, prostorska celovitost in drugi vitalni interesi RS.
3. Nепrekinjeno delovanje obrambnega sistema in drugih družbenih podsistemov, ki so življenjsko pomembni za učinkovito odzivanje države na grožnje in tveganja na obrambnem področju.	3 – 5	3. Kredibilno prispevanje in sodelovanje v kolektivni in skupni obrambi.
4. Krepitev dvo- in večstranskega sodelovanja RS na obrambno-vojaškem področju z zavezniškimi, partnerskimi in prijateljskimi državami ter v okviru OZN, Nata, EU in OVSE.	4 – 3	4. Prepoznavno prispevanje k mednarodnemu miru, varnosti in stabilnosti.
5. Sodelovanje v prizadevanjih mednarodne skupnosti za vzpostavljanje in ohranjanje miru ter krepitev varnosti in stabilnosti v svetu, s težiščem na območju Jugovzhodne Evrope, s sodelovanjem RS v mednarodnih operacijah in na misijah, ki je skladno z njenimi interesi in cilji ter sprejetimi mednarodnimi obveznostmi.	5 – 4	5. Prispevanje k okrepljeni odpornosti države in družbe.
6. Povečanje ozaveščenosti družbe o pomenu nacionalnega obrambnega sistema ter krepitev njegovega ugleda med državljani RS.	6 – 5	

Obrambna strategija opredeljuje poslanstvo in naloge Slovenske vojske, njeno vlogo in zmogljivosti, le v manjšem obsegu pa opredeljuje koncept uporabe Slovenske vojske v okviru posameznih ciljev. Opredeljuje, kaj bo na področju obrambe naredila Slovenija, katere cilje bo dosegala in kako. Iz vsebine moramo (delno) sami ugotoviti, katere strateške obrambne interese podpira Slovenska vojska in kateri bi bili z njimi povezani strateški vojaški cilji.

Vsi cilji Predloga vojaške strategije so povezani z vsaj enim ciljem Obrambne strategije. Cilj št. 2 Obrambne strategije se povezuje z dvema ciljema Predloga vojaške strategije (1. in 2.). Cilj Predloga vojaške strategije št. 3 (prispevanje in sodelovanje v kolektivni in skupni obrambi) ni jasno izražen v ciljnih Obrambne strategije, vendar je naveden v podrobnem opisu cilja št. 4 Obrambne strategije¹.

¹ Verodostojnost RS pri zagotavljanju kolektivne obrambe in varnosti se bo izražala v njenem prevzemanju sorazmernega deleža bremen in tveganj. Republika Slovenija bo dejavno sodelovala pri oblikovanju in delovanju odzivnih sil Nata in bojnih skupin Evropske unije.

2.2 Povezanost ciljev ReSNV in Predloga vojaške strategije

Povezanost med cilji ReSNV-2 in cilji Predloga vojaške strategije sta predstavljena v tabeli 2.

Tabela 2:
Povezava ciljev
ReSNV-2 in
Predloga vojaške
strategije
(Vir: avtor)

Cilji (ReSNV-2)	Povezava	Cilji (Predlog vojaške strategije)
1. Zagotovitev visoke stopnje varnosti in blaginje RS ter njenih državljanek in državljanov.	1 – 5	1. Zagotovljeno kredibilno in uspešno odvracanje.
2. Zaščita in krepitev ustavnih načel, nacionalne identitete, kulture in samobitnosti slovenskega naroda.	2 – 5	2. Zaščiteni, zavarovani in obranjeni suverenost, prostorska celovitost in drugi vitalni interesi RS.
3. Učinkovito delovanje pravne in socialne države.		3. Kredibilno prispevanje in sodelovanje v kolektivni in skupni obrambi.
4. Varovanje okolja in trajnostni razvoj gospodarstva ter povezanost med gospodarskimi cilji države in nacionalnovarnostnim sistemom.		4. Prepoznavno prispevanje k mednarodnemu miru, varnosti in stabilnosti.
5. Krepitev mednarodnega ugleda, politično-varnostnega položaja in prepoznavnosti RS.	5 – 4	5. Prispevanje k okrepljeni odpornosti države in družbe.
6. Zavedanje prepletenosti nacionalnovarnostnih ciljev s cilji in z interesi zaveznikov in partnerjev.	6 – 3	
7. Zagotavljanje strateških virov za krepitev vseh struktur nacionalnovarnostnega sistema.		
8. Krepitev dobrih odnosov s sosednjimi in drugimi državami.		
9. Obramba RS.	9 – 2	
10. Sodelovanje pri odvracanju pred grožnjami.	10 – 1	
11. Zagotavljanje miru v svetu.	11 – 4	

Podobno kot pri Obrambni strategiji tudi pri primerjavi ciljev Predloga vojaške strategije s cilji ReSNV v njih ne moremo neposredno najti cilja Predloga vojaške strategije št. 3 (prispevanje in sodelovanje v kolektivni in skupni obrambi), vendar vsaj posredno ta cilj lahko povežemo s ciljem št. 6 ReSNV (zavedanje prepletenosti nacionalnovarnostnih ciljev s cilji in interesi zaveznikov in partnerjev)².

3 ODNOS MED CILJI, NAČINI IN SREDSTVI

Pri strategiji določamo medsebojno povezavo med cilji, načini in sredstvi. V procesu oblikovanja strategije moramo zato odgovoriti na vprašanje, s katerimi sredstvi bo neki način oziroma v širšem pomenu koncept, omogočil doseganje ciljev.

² V poglavju 5 (Odzivanje Republike Slovenije na grožnje in tveganja nacionalne varnosti) je zapisano: »Za Republiko Slovenijo delovanje v kolektivni obrambi v okviru Nata, poglobljeno sodelovanje in integracija Evropske unije predstavljajo ključne in temeljne komplementarne dejavnike zagotavljanja nacionalne varnosti in obrambe.«

Pri modelu cilji-načini-sredstva gre za splošno definicijo, ki govori o sestavinah koncepta, ki vodi do nekega cilja (konceptualna zasnova) in v katerem manjka drugi del, ki se nanaša na namen oziroma za katero vrsto uporabe strategije gre. Če splošnemu delu definicije dodamo konkreten namen strategije, se približamo definiciji, ki bi lahko opisala strategijo nacionalne varnosti. Zato na vprašanje, katera je »prava« definicija, ni mogoče odgovoriti brez dodatnega vprašanja, na katero področje in na katero raven uporabe se nanaša (Furlan, 2020, str. 32–33).

Furlan pravi, da: »skladno s splošno teorijo vojaške strategije, ki temelji na modelu cilji-načini-sredstva, pomenijo cilji tisto, kar je treba doseči, da se ustvarijo okoliščine za doseganje politično opredeljenega želenega (končnega) stanja, strateški koncept pa je način, kako bomo to dosegli, in je jedro strategije. Strateški koncept govori o metodah oziroma o strateškem pristopu, ki ga bomo uporabili, da bomo dosegli vojaške cilje v podporo nacionalnih interesov, ob uporabi v ta namen razpoložljivih vojaških zmogljivosti. Pomeni jedro vojaške strategije« (2021, str. 238).

Yarger navaja širšo obrazložitev pomembnih pojmov, ki opredeljujejo navedeno Lykkejevo razlago:

- Cilji so tisto, kar je treba doseči. Doseganje ciljev ustvarja ali prispeva k doseganju končnega želenega stanja. Opredeljujemo jih z glagoli (npr. odvrniti vojno, vzpostaviti stabilnost ipd).
- Načini opisujejo, kako se z uporabo virov dosežejo cilji. Koncept mora biti toliko konkreten, da zagotavlja nujne usmeritve za načrtovanje tistim, ki ga morajo uresničiti ali zagotoviti nujne vire. Nanaša se na dejavnost, vendar ne govori o tem, kaj je treba narediti, temveč kako bo treba narediti glede na cilj.
- Sredstva (viri) opredeljujejo, katere vire je treba uporabiti pri uresničevanju koncepta za doseg ciljev. Lahko so različni, materialni ali nematerialni (moralna, znanje, pogum) (2012, str. 49).

Opredelitev nujnih vojaških zmogljivosti v okviru oblikovanja razvojne vojaške strategije je del vojaške strateške večšine, ki uravnava razmerja med cilji, načini in sredstvi. Pomeni večšino prepoznavanja, da se na predviden način dosežejo načrtovani cilji ali drugače zapisana večšina prepoznavanja in sprejemanja tveganja, ki je posledica omejenih virov in nezmožnosti, da bi zagotovili zmogljivosti, ki lahko uspešno odgovorijo na vse tisto, kar nam lahko prinese negotova prihodnost. Pri tem je najtežje oceniti tveganje dogodkov z majhno verjetnostjo, ki imajo zelo velike posledice (Furlan, 2021, str. 240).

Holcomb pravi, da oblikovanje politike in strategije zahteva večkratno ponovitev presoje tveganja. Poudarja problematiko nejasnih ali manj konkretnih (političnih) ciljev, ki dodatno otežujejo iskanje pravega sorazmerja med cilji, načini in sredstvi. Če je za vojno precej jasno, kakšna sta politični cilj in namen uporabe vojske, je bistveno manj jasno v različnih krizah, kadar ne gre za pomembne nacionalne interese. Pri nejasnih političnih ciljih se lahko zgodi, da vojaška sredstva »prevzamejo

pubudo« in se strategija uresničuje po načelu »dosegli bomo, kar bo mogoče (s temi sredstvi)« oziroma vojaške zmogljivosti določajo pot, po kateri gremo do cilja. Pri tem je velika verjetnost, da cilj ni tisto, kar so imeli politiki v mislih na začetku ob odločanju o uporabi vojske (str. 187–190).

Furlan vojaška sredstva definira kot »vojaške sile s svojimi zmogljivostmi in načinom delovanja kot eden izmed instrumentov moči države. S stališča razvojne vojaške strategije govorimo pretežno o zmogljivostih, ki bodo potrebne v prihodnosti (danes niso na voljo) glede na ocenjeno operativno okolje v povezavi z vojno in vojskovanjem prihodnosti ter glede na takratnega tekmeca ali nasprotnika. Pri operativni vojaški strategiji pa govorimo o obsegu sil, ki so na voljo danes, za uresničitev strategije vojskovališča ali vojne, v sorazmerno predvidljivem in znanem operativnem okolju in proti znanemu nasprotniku« (2021, str. 238).

Furlan pravi, da »uspešna vojaška strategija temelji na uravnoveženosti ciljev, načinov in sredstev (virov). Cilji so okoliščine, ki jih je treba vzpostaviti, da bi se sprejemljivo razrešila kriza ali konflikt, načini pa opredeljujejo uporabo vojaških sil za doseganje ciljev v sodelovanju z drugimi instrumenti. Upoštevati je treba verjetnost sprememb ciljev ali virov in omejitve, ki bodo najverjetneje prisotne ob uporabi sile« (2021, str. 234).

3.1 Povezanost ciljev in načinov v Predlogu vojaške strategije

Predlog vojaške strategije v 5. poglavju (Načini odvrčanja in vojaške obrambe Republike Slovenije ter uporaba Slovenske vojske) predstavlja šest načinov odvrčanja, vojaške obrambe in uporabe SV, in sicer:

- umeščanje človeka v središče vojaškega instrumenta moči,
- vzpostavitev vojaških zmogljivosti za prihodnost,
- zagotavljanje sposobnosti naraščanja sil,
- vojaška obramba Republike Slovenije z naslonitvijo na kolektivno obrambo Nata in SVOP EU,
- upravljanje vojaške države samostojno, z zavezniki in partnerji ter odvrčanje,
- sodelovanje SV z drugimi deležniki nacionalnovarnostnega sistema in civilno družbo.

V tabeli 3 so načini³, ne le šest zgoraj zapisanih, povezani s cilji. Zapisani so tudi tisti, ki jih ne najdemo v 5. poglavju.

³ Načini so zaradi preglednosti zapisani v skrajšani obliki.

Tabela 3:
Povezava ciljev
in načinov
(Vir: avtor)

Način za doseganje cilja	Cilj
<ul style="list-style-type: none"> – Vzpostavitev vojaških zmogljivosti, – članstvo v Natu in EU, – upravljanje vojaške države (doseganje in vzdrževanje pripravljenosti in odzivnosti sil SV, strateške komunikacije), – zagotavljanje naraščanja sil, – uvajanje novih tehnologij, – izvajanje kolektivnih urjenj in vaj na nacionalni ter mednarodni ravni. 	Zagotovljeno kredibilno in uspešno odvracanje.
<ul style="list-style-type: none"> – Izvajanje vojaške obrambe (s podporo vseh preostalih deležnikov obrambe in nacionalne varnosti), – izvajanje kolektivne obrambe, – zagotavljanje naraščanja sil, – uporaba vojaških zmogljivosti, – situacijsko zavedanje (odzivnost), – uporaba tehnologij, ki bodo multiplicirale učinkovitost, – vzpostavljen sistem podpore države gostiteljice, – odzivnost, okretnost in hitra prilagodljivost v delovanju. 	Zaščiteni, zavarovani in obranjeni suverenost, prostorska celovitost in drugi vitalni interesi RS.
<ul style="list-style-type: none"> – Prispevek sorazmernega deleža vojaških sil in zmogljivosti ter prispevka za delovanje, – doseganje interoperabilnosti in integriranosti. 	Kredibilno prispevanje in sodelovanje v kolektivni in skupni obrambi.
<ul style="list-style-type: none"> – Zagotavljanje ustreznih prispevkov k operacijam, misijam, aktivnostim, odzivnim silam in drugim zavezam. 	Prepoznavno prispevanje k mednarodnemu miru, varnosti in stabilnosti.
<ul style="list-style-type: none"> – Podpora drugim deležnikom nacionalnovarnostnega sistema, – izobraževanje in usposabljanje državljanov za vojaško obrambo ter prostovoljno služenje, – sodelovanje pri zaščiti, reševanju in pomoči, – zaščita kritične infrastrukture, – usklajeno delovanje z notranjo varnostjo in varovanje državne meje, – sodelovanje pri kibernetiki obrambi, – vpetost SV v družbo na vseh ravneh, – podpora organizacijam, zavodom in društvom, – vlaganje v inovacije in razvoj ter sodelovanje z znanstvenoraziskovalnimi ustanovami in gospodarskimi družbami, – sodelovanje pri graditvi slovenske obrambne industrije in sodelovanje v skupnih večnacionalnih projektih, – razvijanje integriranega vojaškega obveščevalno-izvidniškega sistema in dejavnosti, – priprava ocene ogroženosti, obrambnih analiz, konceptov, načrtov, programov, – razvijanje SV kot sodobne organizacije, ki se prilagaja novim razmeram, – krepitev človeškega dejavnika s fizičnega in kognitivnega vidika, – mednarodno delovanje pripadnikov SV, – izvajanje vojaške diplomacije, – vključevanje strateških partnerjev, – okrepljeno delovanje SV v družbi za celosten in integriran pristop k nacionalni varnosti in obrambi. 	Prispevanje k okrepljeni odpornosti države in družbe.

Koncept vojaške strategije ni strukturiran po ciljeh, zato ni mogoča preprosta povezava med načini in cilji. Posledično cilja zaradi prepoznavnega prispevanja k mednarodnemu miru, varnosti in stabilnosti ter kredibilnega prispevanja in

sodelovanja v kolektivni in skupni obrambi nista enakovredno obravnavana. Vojaška strategija bi bila bolj pregledna in cilji bi bili bolj enakovredno obravnavani, če bi bila strategija strukturirana po ciljnih. Načini so v nekaterih primerih zapisani večkrat in zelo podobno.

3.2 Sredstva v Predlogu vojaške strategije

Lykee pravi, da če vojaških virov ne bomo obravnavali kot elementov vojaške strategije, se lahko spoprijemamo z neustreznimi vojaškimi zmogljivostmi za izvajanje strateških konceptov in doseganje ciljev vojaške strategije. To velja tudi za primer, ko razvijamo dolgoročno strategijo, ki zahteva izboljšane zmogljivosti strukture vojaških sil (1989, str. 4).

V Predlogu vojaške strategije lahko najdemo naslednja sredstva (vire):

- mirnodobna sestava SV, popolnjena z najmanj 10.000 pripadniki SV (stalna sestava, rezervna sestava in vojaki na prostovoljnem služenju vojaškega roka ter, ob ponovni uvedbi vseh sestavin vojaške dolžnosti, tudi vojaki na obveznem služenju vojaškega roka),
- vojna sestava SV (ob stopnjevanju ogroženosti in prehodu iz miru v izredno stanje in vojno),
- zavezništvo – članstvo v Natu in EU,
- finančni viri v višini najmanj dveh odstotkov bruto družbenega proizvoda za obrambno področje,
- visoko tehnološko zasnovani oborožitveni sistemi in oprema (robotski in avtonomni sistemi, daljinsko vodeni sistemi, umetna inteligenca, kibernetika, vesoljski sistemi, obveščevalno-izvidniški sistem, hipersonična orožja, večnamenski sistemi),
- visoka pripravljenost (kadrovska in materialna popolnitev, vojaška infrastruktura, doseženi standardi, ustrezna usposobljenost, vzpostavljene zmogljivosti) in odzivnost,
- podpora civilne obrambe (gospodarska obramba, psihološka obramba, nenasilna obramba ter oskrba z energenti, vodo in hrano ter podpora na področju zdravstva in transporta),
- podpora namenskih policijskih sil, vladnih resorjev, organov države, lokalnih skupnosti, nevladnih organizacij, delujočih na obrambnem področju, in organizacij civilne družbe,
- podpora namenske obrambne industrije, gospodarskih družb, izobraževalnih ustanov, znanstvenoraziskovalnih središč in nevladnih organizacij ter društev, ki opravljajo dejavnosti, povezane z obrambo,
- različne podporne zmogljivosti (strateška obveščevalna zagotovitev, vojaška diplomacija, strateške komunikacije, kibernetična obramba, strateška logistika, informacijsko-komunikacijske zmogljivosti),
- pripravljenost državljanov za zaščito vrednot, slovenske državnosti, nacionalne identitete, kulture in samobitnosti,
- informacije (hitro pridobivanje, izmenjava, analiziranje in uporaba),

- vpetost SV v družbo na vseh ravneh,
- strateški partnerji (pri nakupu oborožitve in opreme).

Skladno z uvodom v Predlog vojaške strategije so viri navedeni v 4. poglavju (Slovenska vojska kot vojaški instrument moči Republike Slovenije) in v 6. poglavju (Imperativi razvoja in delovanja SV), vendar jih lahko najdemo tudi v drugih poglavjih. Iz strategije ne moremo razbrati, kateri viri so že na voljo in kateri so načrtovani. Večina načrtovanih oborožitvenih sistemov in opreme je zapisanih v obliki izziva ali razlage, od česa bo odvisna na primer bojevalna moč. Finančni vir je zapisan kot »RS bi morala zagotoviti 2 %«, kadrovski pa kot »mirnodobna sestava bi morala biti popolnena z najmanj 10.000 pripadniki«. Zelo ambiciozno so zastavljeni tudi drugi viri, povezani s podporo in sodelovanjem s preostalimi deležniki.

Sklep Na podlagi analize lahko ugotovimo, da je precejšnja usklajenost med temeljnimi strateškimi dokumenti na področju obrambe v RS s stališča odnosa med cilji-načini-sredstvi, ki predstavlja enega izmed najbolj razširjenih razlag strategije. Ugotavljamo dobro povezanost ciljev in načinov, viri pa lahko predstavljajo tveganje za neravnovesje, kot ga določa Lykkejev model, in s tem posledično nezmožnost udejanjanja vojaške strategije.

Vsi cilji Predloga vojaške strategije so povezani z vsaj enim ciljem Obrambne strategije. Cilja »Prispevanje in sodelovanje v kolektivni in skupni obrambi« vojaške strategije ni mogoče jasno razbrati v ciljih obrambne strategije, vendar pa je naveden v podrobnem opisu cilja »Krepitev dvo- in večstranskega sodelovanja RS na obrambno-vojaškem področju z zavezniškimi, partnerskimi in prijateljskimi državami ter v okviru OZN, Nata, EU in OVSE«. Sklenemo lahko, da Predlog vojaške strategije ne presega okvirjev obrambne strategije in jo v celoti uresničuje.

Podobno kot pri Obrambni strategiji tudi pri primerjavi ciljev ReSNV s cilji Predloga vojaške strategije v njej ni mogoče neposredno najti cilja »Prispevanje in sodelovanje v kolektivni in skupni obrambi«, vendar lahko, vsaj posredno, ta cilj povežemo s ciljem ReSNV »Zavedanje prepletenosti nacionalnovarnostnih ciljev s cilji in z interesi zaveznikov in partnerjev«. Preostali cilji so jasno in pregledno povezljivi. Vojaška strategija ne presega okvirjev, ki jih predstavlja Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije.

Ko govorimo o strateških ciljih, so vse tri strategije med seboj povezane. Hierarhija strategij sledi organiziranosti slovenskega sistema nacionalne varnosti.

Koncept Predloga vojaške strategije ni strukturiran po ciljih, zato ni mogoča preprosta in pregledna povezava med načini in cilji. Načine najdemo v več poglavjih in ne le v 5. poglavju, ki je temu namenjeno. Načini so v nekaterih primerih zapisani večkrat in zelo podobno. Predlog vojaške strategije bi bil bolj pregleden in cilji bi bili bolj enakovredno obravnavani, če bi bil predlog strukturiran po ciljih.

Vire najdemo pretežno v 4. in 6. poglavju. Večkrat se ponavljajo. Iz dokumenta ni mogoče razbrati, kateri viri so že na voljo in kateri so načrtovani ter kdaj bodo na voljo. Vsi viri so zastavljeni zelo ambiciozno. Ali imajo realno podlago oziroma so povezani z nadrejenimi dokumenti, bi lahko ugotovili v Resoluciji o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2035 (ReDPROSV35), ki pa v času pisanja tega članka še ni bila dokončana.

Za konec lahko ugotovimo, da se je Lykkejev model cilji-načini-sredstva izkazal kot dobro orodje za preverjanje vsebinske usklajenosti strategij, ki so v hierarhičnem odnosu.

Literatura

1. *Bartholomees, J. B., 2012. A Survey of the Theory of Strategy. V Bartholomees, J. B., ur., U. S. Army War College Guide to National Security Issues vol. I.: Theory of War and Strategy. Carlisle PA: U. S. Army War College, str. 15.*
2. *Furlan, B., 2020. Nacionalna (varnostna) strategija. Ljubljana: Center vojaških šol.*
3. *Furlan, B., 2021. Vojaška strategija. Ljubljana: Center vojaških šol.*
4. *Holcomb, J., 2001. Strategic Risk. V Cerami, J., in Holcomb, J. ur., U. S. Army War College Guide to Strategy. Carlisle PA: Strategic Studies Institute, str. 187–190.*
5. *Lykke, F. Arthur, 1989. Defining military strategy. Military Review, Volume LXIX - May 1989 – No. 5. Fort Leavenworth, KS: Combined Arms Center.*
6. *Obrambna strategija Republike Slovenije, 2012. MORS, št. 80000-1/2012/4, 7. 12. 2012.*
7. *Predlog Vojaške strategije Republike Slovenije, 2021. GŠSV, št. 007-203/2020-96, 21. 10. 2021.*
8. *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-2), 2020. Ministrstvo za obrambo.*
9. *Vuk, P., Nacevski, S., Vertovšek, R., 2012. Obrambna strategija v hierarhiji strateških dokumentov s področja nacionalne varnosti Republike Slovenije. Sodobni vojaški izzivi. 14/2.*
10. *Yarger, H. Richard, 2012. The Strategic Appraisal: the Key to Effective Strategy. V Bartholomees, J. B., ur. U. S. Army War College Guide to National Security Issues. Carlisle PA: U. S. Army War College.*

email: stanislav.santelj@mors.si

VIZIJA RAZVOJA GORSKEGA BOJEVANJA V SLOVENSKI VOJSKI

VISION OF MOUNTAIN WARFARE DEVELOPMENT IN THE SLOVENIAN ARMED FORCES

Povzetek V članku bomo v začetnem delu predstavili gorsko bojevanje in pojasnili posamezne pojme, ki so povezani z gorskim bojevanjem. V nadaljevanju se bomo osredotočili na bojevanje v sodobnem času, vključno z gorskim bojevanjem, ter pomembnost gorskega sveta v prihodnosti. Ob koncu začetnega dela bomo predstavili trenutno stanje gorskih enot v Slovenski vojski.

V drugem delu bomo predstavili izzive, s katerimi se spoprijema Slovenska vojska na področju gorskega bojevanja, v zaključnem delu pa našo vizijo razvoja Slovenske vojske in gorskega bojevanja, s katero predstavljamo tudi nekatere rešitve kot odgovor na izzive, ki bodo predstavljeni v članku.

Ključne besede *Sodobno bojevanje, gorsko bojevanje, Slovenska vojska.*

Abstract In the article, we will first introduce mountain warfare and explain the individual concepts related to mountain warfare. Further on, we will focus on contemporary warfare, including mountain warfare, and the importance of mountain warfare in the future. We will conclude the first part of the article by presenting the current situation regarding mountain units in the Slovenian Armed Forces.

In the second part, we will present the challenges faced by the Slovenian Armed Forces in the field of mountain warfare, and, finally, present our vision for the development of the Slovenian Armed Forces and mountain warfare, including some solutions in response to the challenges presented in the article.

Key words *Contemporary warfare, mountain warfare, Slovenian Armed Forces.*

Uvod V Slovenski vojski (v nadaljevanju SV) se že dlje časa ukvarjamo z vprašanjem, ali Republika Slovenija potrebuje vojaške gorske enote, ki se bodo sposobne bojevati v posebnem geografskem prostoru, značilnem za Republiko Slovenijo.

Nordregio v svojem članku navaja, da je Republika Slovenija v EU država z največ gorskega sveta, v katerem veljajo posebni fizično geografski dejavniki. Pomembnost razumevanja omenjenega geografskega prostora v svojem delu izpostavlja Bratun, še posebej reliefni in vremenski fizično geografski dejavnik, ki močno vpliva na izvajanje različnih vojaških dejavnosti (Nordregio, 2004; Bratun, 2005).

Na podlagi analize fizično geografskih dejavnikov ugotavljamo, da večji del ozemlja Republike Slovenije spada v kategorijo gorski svet, kar se velikokrat ne priznava, najverjetneje zaradi nepoznavanja definicije gorskega sveta. V povezavi s pojmom gorski svet velikokrat prihaja tudi do nerazumevanja pojma gorsko bojevanje in se ga enači z gorništvom, alpinizmom in gorskim reševanjem (Polanec, 2019).

Glede na interes je Republika Slovenija leta 2015 v zvezi Nato uspešno akreditirala Natov center odličnosti za gorsko bojevanje (v nadaljevanju NCOGB), kar povezujemo tudi z ustreznim razvojem gorskega bojevanja v SV. Kakšno vlogo oziroma vpliv ima omenjeni center na razvoj SV oziroma gorske enote, bomo ugotavljali v članku.

Slovenska vojska, ki je v primerjavi s številnimi vojskami v Evropi zelo majhna, lahko glede na velikost ozemlja, število prebivalcev in finančne vire razvija majhno, dobro opremljeno vojsko, ki pa mora, skladno z obrambno strategijo Republike Slovenije, zagotavljati ustrezne obrambne zmogljivosti, vključno z izpolnjevanjem sprejetih mednarodnih obveznosti.

Glede na navedeno bomo v članku poskušali ugotoviti, ali SV, glede na geografski prostor Republike Slovenije in varnostne razmere v svetu, mora razvijati gorsko bojevanje, gorske enote in tako ustrezno preoblikovati enote SV.

1 GORSKO BOJEVANJE

Gorsko bojevanje je geografsko opredeljeno bojevanje, ki poteka v gorovju in pomeni dejavnost bojnega delovanja vojaških enot v gorah v vseh letnih časih in celotnem spektru vojaškega delovanja s težiščem na lahki pehoti. Zahtevno gorsko zemljišče in vreme povečujeta tveganje in omejujeta ter kanalizirata delovanje vojaških enot, kar zahteva usklajeno delovanje vseh rodov in zvrsti (Program funkcionalnega vojaškega usposabljanja Gorsko bojevanje v SV, 2017, Pierce, 2008).

Izraz gorništvost v slovenskem jeziku pomeni planinstvo, alpinistika. V preteklosti so namesto izraza gorništvost uporabljali izraz turistika, kar prihaja iz francosko-angleške besede »tour« in označuje potovanje. Ne glede na navedeno ni mogoče primerjati omenjenih izrazov, danes se označuje kot gornika nekoga, ki se ukvarja z

gorništvom, torej v gorah nekaj dela ali je z gorami v kakšni drugi zvezi, na primer zahaja v gore (Strujin, 1999).

1.1 Gorski svet

Ariza, Maselli in Kohler navajajo, da se je v zadnjih dveh desetletjih veliko vojaških in tudi nevojaških konfliktov zgodilo prav v gorskem svetu in ti močno ovirajo razvoj gorskega sveta. Globalizacija je sprožila veliko sekundarnih procesov, kot so hitra urbanizacija, selitev prebivalstva oziroma migracije, ki vplivajo na gorski svet tako v negativnem kot tudi pozitivnem smislu. Zaradi naraščanja svetovne populacije in posledično ekonomskega razvoja se je povečal pritisk na vire, ki jih ponuja gorski svet, prav tako pa se je močno razširila degradacija okolja. Omenjeno tako onemogoča samooskrbo gorskega sveta in posledično ogroža preživetje milijonov podeželskih in mestnih ljudi (Ariza, Maselli in Kohler, 2013).

Pojmovanje gorskega sveta se v različnih državah po svetu razlikuje, vendar večjih odstopanj ni. V nadaljevanju navajamo tri različna pojmovanja gorskega sveta.

V priročniku Mountain Operations opredeljujejo gorski svet s pomočjo naklona in mu pripisujejo naklone med 15° in 45°. Gorsko območje razvrščajo na tri stopnje, in sicer prvo stopnjo predstavljajo dna dolin in osrednje komunikacijske poti, drugo pobočja in prelazi, ki objemajo doline, tretjo pa dominantna območja gorskih grebenov in vrhov. Teren ločijo glede na zahtevnost, ki ga predstavljata pehoti brez motorizirane tehnike. Teren prve stopnje se lahko premaguje peš, druge se premaga z lažjo uporabo rok, tretja stopnja zahteva uporabo vrvi na izpostavljenih mestih, četrta stalno uporabo vrvne tehnike, peta pa izkušene alpiniste (FM 3-97.6, Mountain Operations 2000).

V Programu funkcionalnega vojaškega usposabljanja za gorsko bojevanje se opredeljuje gorovje kot zaključena celota povezanih gora večjih dimenzij. Razčlenjujejo ga vrhovi, grebeni, doline, globeli in planote, ki se v vznožju iztečejo v gričevje ter ravnino. V vojaškem smislu je gorovje težavno zemljišče, ki vključuje sredogorje in visokogorje (nad 500 m relativne višinske razlike), ki omejuje in kanalizira vojaške dejavnosti (Program funkcionalnega vojaškega usposabljanja Gorsko bojevanje v SV, 2017).

Army Techniques Publication (v nadaljevanju ATP) gorski svet loči glede na nadmorsko višino, in sicer zelo visoko (višje od 3048 m n. m.), visoko (od 1829 do 3048 m n. m.), zmerno visoko (od 914 do 1829 m n. m.), zmerno nizko (od 305 do 914 m n. m.), nizko (od 152 do 305 m n. m.) in zelo nizko (nižje kot 152 m n. m.). Na splošno je nižji gorski svet oziroma sredogorje med 152 m n. m. in 914 m n. m. z vrhovi, ki segajo vse do konca gozdne meje, ki je na približno 1829 m n. m. Višji gorski svet oziroma visokogorje presega 1829 m n. m. in ga kategoriziramo kot neplodno alpsko cono nad gozdno mejo (ATP 3-90.97., 2016).

1.2 Gorski svet z vojaškega vidika

Kot smo že navedli, za gorski svet veljajo posebni fizičnogeografski dejavniki, pri čemer sta z vojaškega vidika še posebej pomembna relief in vreme. Bratun v svojem delu navaja, da sodobno bojevanje in druge vojaške dejavnosti potekajo hkrati na velikih in reliefno različnih območjih celotne zemeljske površine. Velika premičnost, hitrost in obsežnost vojaških ter bojnih dejavnosti med premikom ali pri logistični oskrbi so v neposredni povezavi z značilnostmi reliefa območja, kjer potekajo dejavnosti. Relief ima velike in dolgoročne posledice za vojaške dejavnosti. Vpliva na nadzor, premik, prehodnost zunaj cestišč, ognjeni sistem, zaščito in maskiranje, pomembne objekte in smeri izvajanja vojaških dejavnosti. Osnovne reliefne značilnosti, ki vplivajo na vojaške dejavnosti, so reliefni tipi, višinski pasovi, nakloni in ekspozicije površja ter mikroreliefne oblike. Relief je skupni naziv za vse oblike zemljišč, ravnine in neravnine. Na kopnem so to deli zemeljskega površja, ki so nastali z delovanjem naravnih sil in človeka ter se neprestano spreminjajo (Bratun, 2005).

Glede na zmogljivost vozil in sposobnost moštva se naklon deli na razrede. V gorskem svetu v Republiki Sloveniji naletimo na vse naklonske razrede, vendar zunaj dolin prevladujejo nad 20°, večinoma pa nad 60°, pri čemer je za premik nujno usposobljeno in primerno opremljeno moštvo (Bratun, 2005).

ATP gorski svet oziroma njegovo prehodnost in težavnost loči glede na obliko premikanja na omenjenem zemljišču. V vojaškem smislu gorski svet (premikanje z uporabo vojaških vozil) loči glede na operativno klasifikacijo zemljišča, in sicer:

- stopnja I: zemljišče je na dnu dolin in vzporedno z glavnimi komunikacijami. Na tej stopnji so oklepna vojaška vozila operativna, vendar je njihov manever omejen. Pehotne in oklepne enote so praviloma združene, vse dokler sledijo pomembnim komunikacijam (ceste, poti vzdolž doline);
- stopnja II: zemljišče leži med dolinami in gorskimi pregradami, kjer so ozke ceste in poti (sekundarne komunikacije), ki prečkajo gorske pregrade (sedla ipd.). Posledično razporeditev sovražnikovih enot na stopnji III prevladuje in daje prednost nad zemljiščem, ki ga uvrščamo v stopnjo II, enako velja tudi obratno;
- stopnja III: sem uvrščamo dominantna zemljišča okoli gorskih vrhov. Zagotovitev in vzdrževanje premičnosti v stopnji III je zelo težko. Stopnja III možnosti za napad zagotavlja le dobro usposobljenim enotam. Aklimatiziranim in usposobljenim enotam iz gorskega bojevanja daje možnost uspešnega napada na sovražnikove ključne komunikacije, logistične baze, poveljniška mesta ipd. (ATP 3-90.97., 2016).

Za gorsko bojevanje je značilno tudi poveljevanje s poslanstvom vse do najnižje taktične ravni, ki daje sicer poveljujočim svobodo delovanja, po drugi strani pa odgovornost, saj morajo velikokrat sprejemati odločitve, ki jih navadno sprejemajo višje nadrejeni. Razlog je geografski prostor, v katerem delujejo enote, in ki onemogoča normalno komuniciranje, premikanje in nadzor ipd.

1.3 Sodobno gorsko bojevanje

V zadnjih letih, ko je svet pod vplivom različnih novih groženj (hibridne) in asimetričnega vojskovanja nedržavnih akterjev, se spreminja tudi vloga oboroženih sil. Oborožene sile so večinoma zagotavljale notranjo varnost in svoje naloge opravljale na različnih mednarodnih misijah in v operacijah, v luči mirovnih prizadevanj širom po svetu. Konvencionalno vojskovanje je bilo do nedavnega potisnjeno v ozadje, saj se je ocenjevalo, da je ta oblika vojskovanja preteklost. V ospredju je bilo nekonvencionalno vojskovanje, predvsem delovanje specialnih sil posameznih oboroženih sil. Predvsem po zaslugi Rusije, ki je v zadnjih dveh desetletjih vlagala v svoje oborožene sile in njihovo modernizacijo, se je začela odzivati tudi zveza Nato, ki je do nedavnega živela v lagodju. Zveza Nato je, predvsem v luči krepitve odvračalne drže, začela z vzpostavitvijo konvencionalnih sil, sposobnih se odzivati na morebitne grožnje. Ne glede na navedeno nihče ni verjel, da bo Rusija leta 2022 na konvencionalen način vojskovanja izvedla napad na Ukrajino.

Že pred napadom se je leta 2020 zgodil napad Azerbajdžana na Armenijo, ki je nakazoval oziroma potrjeval, da konvencionalno vojskovanje še ni preteklost.

Tudi bojevanje v gorah se je spremenilo, moderniziralo, predvsem na račun uporabe tehnološko napredne vojaške tehnike. Sodobno gorsko bojevanje poteka z letalsko in artilerijsko podporo, z brezpilotnimi letali in nekonvencionalnimi oboroženimi silami (specialne enote). Konvencionalne sile se uporabljajo le za pomožne naloge, saj nimajo ustreznega kompleksnega znanja, ki ga zahteva gorsko bojevanje.

Do večjih vojaških konfliktov v gorah danes ne prihaja, saj se je bojevanje preselilo v naseljena območja. Trend modernih asimetričnih konfliktov je predvsem boj v mestih in urbanih središčih (Godlewski, 2011). Kljub navedenemu ima gorski svet pomembno vlogo in jo bo imel tudi v prihodnje, saj je omenjeno okolje nahajališče vodnih in drugih pomembnih virov in hkrati primerno za delovanje različnih paravojaških in terorističnih skupin.

V nadaljevanju želimo omeniti najodmevnejšo operacijo, imenovano Anaconda, ki je potekala v gorskem svetu v Afganistanu. Izvedle so jo ameriške sile v sodelovanju z zavezniškimi silami. V operacijo so bile vključene konvencionalne in nekonvencionalne sile. Čeprav naj bi bila omenjena operacija uspešno izvedena in je dosegla svoj cilj, Naylor navaja, da so enote na terenu imele precej težav. Pri tem izpostavlja, da enote, ki so bile vključene v operacijo, niso bile usposobljene za bojevanje v gorskem svetu. Tako je imela ameriška vojska okoli osemdeset žrtev oziroma ranjenih, in sicer je bilo v boju ubitih osem vojakov, dvainsedemdeset pa je bilo ranjenih. Razlog je bil nepoznavanje in neobvladovanje terena, na katerem je bila operacija izvedena, prav tako pa enote niso bile ustrezno usposobljene za gorsko bojevanje (preobremenitev vojakov z bojno opremo in posledično delno onemogočen premik enot, neprimerno izpostavljanje zračnih enot v gorskem svetu, neustrezna logistična oskrba, neustrezna oskrba in evakuacija ranjenih ter mrtvih ipd.) (Naylor, 2005).

Zadnji primer konvencionalnega vojskovanja v gorskem svetu je bil napad Azerbajdžana na Armenijo leta 2020. Vojna je sicer potekala v gorskem svetu, pa vendar se je bojevanje večinoma preselilo v naseljena območja, kar je značilno za sodobno bojevanje. Gady in Stronell pri tem izpostavljata trajno lekcijo, da bodo vedno dobro izurjene in vzdrževane vojske premagale vojske s slabo disciplino, ne glede na to, kakšno vrhunsko tehniko imajo na voljo. Med glavnimi ugotovitvami je, da bo v prihodnji vojni imel ključno vlogo še vedno človek, in da bodo imele prednost na vojskovališču vojske, ki bodo znale združiti veljavne (starejše) bojne sisteme z novimi tehnologijami (Furlan, 2020; Gady, F.-S., in Stronell, A., 2020).

1.4 Pomen gorskega sveta za zagotavljanje vodnih in drugih virov preživetja

V zvezi Nato se ocenjuje, da bo kronično pomanjkanje pitne vode prizadelo okoli tri milijarde ljudi, in sicer že leta 2025. To pomeni, da bo pitna voda postala najpomembnejši in najobčutljivejši vir na Zemlji in tudi odločilna točka v vojaškem smislu (Nato, 2015, e-vir).

Iz strateškega poročila iz leta 2015, ki ga je pripravila zveza Nato, je razvidno, da so pitna voda in surovine, ki jih ima gorski svet, omejene. Prebivalci, ki živijo v gorah, so bolj izpostavljeni revščini (80 odstotkov pod pragom revščine) v primerjavi z drugimi prebivalci. Ker so ta območja težko dostopna, lahko postanejo odličen kraj za krepitev moči najemodajalcev in drugih lokalnih avtoritativnih vladarjev (Nato, 2015, e-vir).

Ariza, Maselli in Kohler prav tako navajajo, da je korelacija razpoložljivih vodnih virov v gorah očitna in znanstveno dokazana:

- v gorskih regijah izvirajo vse glavne svetovne reke;
- v vlažnih delih sveta gorski svet zagotavlja do 60 odstotkov pitne vode, v polsušnih in sušnih območjih do 95 odstotkov;
- podnebne spremembe pomenijo pomembno grožnjo naravnim gorskim ekosistemom in nacionalni varnosti vode (večja mesta, kot so Los Angeles, Phoenix in Las Vegas, so pridobila vse pravice uporabe vode v reki Colorado, da bi se zaščitile pred pomanjkanjem vode. Mesti, kot sta Lima in Kito, sta odvisni od vode iz Andov);
- vloga Hindukuša v Himalaji (vodni stolp v Aziji) je vse pomembnejša, zlasti glede na trajnostno rast prebivalstva v regiji in naraščajočo potrebo po vodi (Ariza, Maselli in Kohler, 2013).

Tudi NCOGB v svojem članku navaja, da so vodni objekti po vsem svetu pomemben del kritične infrastrukture, ki bi lahko postala vojaški (ali nevojaški) cilj za dosego odločilne prednosti v smislu političnih in vojaških ciljev. Pri asimetričnih grožnjah je cilj oziroma namen še bolj nepredvidljiv in tvegan. Podobni objekti so na različnih višinah in zahtevajo varovanje oziroma zaščito. Glede na pomembnost naravnega vira in infrastrukturo ob vojaškem posredovanju to postane pomemben vojaški cilj

oziroma odločilna točka. V zadnjih letih je bilo ugotovljenih več primerov, ko je bila vodna infrastruktura določena kot cilj v vojaških operacijah ali kot cilj terorističnih kriminalnih dejavnosti. V nekaterih primerih so se vsa mesta spoprijemala s pomanjkanjem vode, kot na primer Tripoli v Libiji leta 2011 (glavna mesta so bila odrezana od oskrbe s pitno vodo). Napetosti med državami so prisotne po vsem svetu. Spori zaradi vodnega vira so prisotni tudi med državami partnericami Nata. Metode, ki se uporabljajo za vplivanje na infrastrukturo, so se razlikovale od načrtovanih vojaških zračnih napadov, terorističnih sabotaj in kibernetičnih napadov na programsko opremo za nadzor nad vodnimi jezovi, s ciljem zastrupitve vode in kriminalnih groženj lokalnemu prebivalstvu. Načrtovanje zaščite take infrastrukture zahteva številne ukrepe vse od izhodiščne točke zbiranja vode (navadno v višje ležečih območjih, v gorah) po vseh infrastrukturnih elementih navzdol do končnih uporabnikov v velikih mestih (MWCOE, 2018, e-vir).

1.5 Gorske enote v Republiki Sloveniji

20. oktobra 1991 so planinske enote JLA zapustile vojašnico Bohinjska Bela, prevzela pa jo je Teritorialna obramba RS. Vojašnico Bohinjska Bela, ki je bila v slabem stanju in je nujno potrebovala obnovo, so leta 1992 obnovili in 27. marca 1992 je v omenjeni vojašnici že začelo delati novo poveljstvo 1/32. planinske brigade, prve planinske brigade teritorialne obrambe pod poveljstvom 3. pokrajinskega štaba za teritorialno obrambo. Uradno odprtje vojašnice Bohinjska Bela je bilo 21. septembra 1992, kjer je bila vzpostavljena 32. gorska brigada in je imela v svoji sestavi tri gorske bataljone. En gorski bataljon je bil aktiven, druga dva sta bila formirana iz rezervne sestave. Do leta 2002 je gorski bataljon usposobil 20 generacij vojakov nabornikov – gornikov, kar je okoli 5000 slovenskih vojakov nabornikov (Kronika gorskega bataljona 1992–2002).

Leta 2001 je bila 32. gorska brigada ukinjena, tako je ostal samo še 132. gorski bataljon, ki pa ni več sprejemal vojakov nabornikov (služenje obveznega vojaškega roka v Republiki Sloveniji je bilo zamrznjeno, kar velja še danes). Namenjen je bil usposabljanju prostovoljne pogodbene rezerve, kar pa je izvajal le občasno. Leta 2013 se je 132. gorski bataljon preimenoval v 132. GORP, njegova sestava je ostala podobna oziroma enaka, in sicer štiri gorske čete ter poveljniško-logistična četa, kar velja še danes (Kronika gorskega bataljona 2002–2018).

V vojašnici Bohinjska Bela je bila od leta 1996 nastanjena tudi GORŠ (gorska šola), ki pa ni bila podrejena gorskemu bataljonu. Namenjena je bila izvedbi usposabljanja pomembnega kadra v SV s področja vojaškega gorništvaja in gorskega bojevanja, prav tako je izvajala vrsto usposabljanj za tuje oborožene sile oziroma je imela na različnih tečajih veliko tujih pripadnikov oboroženih sil. Gorska šola je bila leta 2010 preimenovana v Nacionalni center za gorsko bojevanje in pozneje v Večnacionalni center za gorsko bojevanje, zato se naziv GORŠ ni več pojavljal v strukturi SV. Leta 2015, ko se je Večnacionalni center za gorsko bojevanje preoblikoval v NCOGB, se je pojavilo vprašanje, kdo bo v SV odgovoren za usposabljanje pomembnega kadra s področja gorskega bojevanja in kdo bo zastopal interese SV na področju gorskega

bojevanja v tujini. Sprejeto je bilo, da bo začasno naloge Gorske šole SV opravljal 132. GORP. Od leta 2015 naprej imamo v SV samo še 132. GORP, ki pa je iz leta v leto manj številčen in manj strokoven. Zaradi ustanovitve in pozneje akreditacije NCOGB leta 2015 je bila večina inštruktorskega kadra, ki je svoje delo pred tem opravljal v GORŠ, prerazporejenega v NCOGB. Zaradi članstva Gorske šole SV v International Association of Alpine Military Schools (IAAMS), nadaljnjega razvoja vojaškega gorništvu in gorskega bojevanja in tudi precej uspešne mednarodne uveljavitve je naloge GORŠ prevzel 132. GORP. Danes formalno gorske šole v SV ni, njene naloge v omejenem obsegu opravlja 132. GORP oziroma 4. gorska četa (Kronika gorskega bataljona 2002–2018).

2 IZZIVI GORSKEGA BOJEVANJA V SLOVENSKI VOJSKI

Clausewitz v svojem delu navaja citat, ki je zelo primeren za Slovence, in sicer »Nacionalni duh posamezne vojske (entuziazem, fanatična gorečnost, vera, mnenje) se najbolje izraža v gorskem bojevanju, kjer je vsak posameznik, vse do navadnega vojaka, prepuščen sam sebi. Na račun tega so gorske, hribovite dežele najboljši poligon za vzpostavitev ustrezne vojaške sile« (Clausewitz, 1827).

2.1 Razporeditev enot SV

Glede na definicijo gorskega sveta je danes težko reči, koliko vojaških enot oziroma zmogljivosti ima SV, ki so se sposobne bojevati v gorskem svetu (bojevanja v sredogorju ali visokogorju SV trenutno ne ločuje), pa vendar lahko povemo, da imamo v SV le eno gorsko enoto, ki naj bi bila usposobljena za bojevanje v gorskem svetu.

V nadaljevanju bomo predstavili razumevanje trenutne razporeditve in odgovornosti posameznih enot SV. V SV imamo dve bojni enoti, 1. brigado SV (v nadaljevanju 1. BR SV) in 72. brigado SV (v nadaljevanju 72. BR SV). Na sliki spodaj je razviden razpored posameznih enot omenjenih brigad in na podlagi tega razumemo, da je 1. BR SV odgovorna za zahodni del, 72. BR pa vzhodni del RS. Podenote 1. BR SV, 132. GORP je odgovoren za severozahodni, 10. pehotni polk (v nadaljevanju 10. PEHP) pa za jugozahodni del. Podenoti 72. BR SV, 74. PEHP in 20. pehotni polk (v nadaljevanju 20. PEHP), sta odgovorni tako za jugovzhodni kot severovzhodni del. Vsaka brigada ima po en rodovski bataljon (v nadaljevanju RB), katerega enote so razporejene po vsej državi (Slovenska vojska, 2018, e-vir).

Republiko Slovenijo smo razdelili na približno štiri enake dele, ne da bi upoštevali fizičnogeografske dejavnike, iz katerih se vidi, da je enota za gorsko bojevanje razporejena le v severozahodnem delu države in da nekateri deli niso pokriti z vojaškimi enotami. (Glej sliko 1 na str. 94).

Iz navedenega ugotavljamo, da je zaradi nesorazmernega razporeda enot SV težko zagotavljati poznavanje geografskega prostora in tudi ustrezno usposobljenost ter opremljenost za delovanje v posebnem geografskem prostoru.

2.2 Natov center odličnosti za gorsko bojevanje

Glede na interes RS je bil leta 2015 pri zvezi Nato akreditiran NCOGB. Zaradi popolnjevanja omenjenega centra je bilo večino kadra, ki je svoje delo opravljal v GORŠ, prerazporejenega v NCOGB, kar je povzročilo nenaden izpad in izgubo strokovnega kadra v SV (odgovornega za usposabljanje iz gorskega bojevanja). Poslanstvo NCOGB je podpora Natovim članicam in partnerjem drugih držav ter mednarodnih organizacij, da bi se dvignila zmogljivost gorskega bojevanja s pomočjo teh področij: Razvoj doktrine in taktike gorskega bojevanja, Koncept razvoja in raziskave na področju gorskega bojevanja, Učenje iz izkušenj s področja gorskega bojevanja, Izobraževanje in usposabljanje ter Podpora pri razvoju zmogljivosti (MWCOE, 2018, e-vir).

Postavlja se vprašanje, zakaj imamo NCOGB, kaj ima država oziroma SV od NCOGB, saj je SV od njegove ideje o ustanovitvi opazno nazadovala na področju gorskega bojevanja. To potrjujejo dejstva, da SV v svoji sestavi nima več GORŠ, da ne izvaja več sistematičnega usposabljanja iz gorskega bojevanja in da je gorska enota na robu ukinitve.

2.3 Nacionalne potrebe v primerjavi z mednarodnimi obveznostmi

Glede na razvoj in oblikovanje SV ugotavljamo, da se organizacija in oblikovanje oboroženih sil večinoma prilagaja mednarodnim obveznostim, ki jih je Republika Slovenija sprejela, kar sicer ni nič narobe, če se zaradi omenjenega ne bi zapostavljalo nacionalnih obrambnih zmogljivosti. Zavedamo se, da se ob agresiji Republika Slovenija sama ne bi mogla ubraniti, zato tudi smo del zavezništva, del kolektivne obrambe, ki jo gradi zveza Nato, pa vendar mora biti Republika Slovenija pri zagotavljanju obrambe svojega ozemlja in zaščite lastnega prebivalstva tudi samostojna. V strateških dokumentih je navedeno, da bomo najprej gradili potrebne nacionalne obrambne zmogljivosti, iz teh pa oblikovali namenske zmogljivosti, namenjene izpolnjevanju mednarodnih obveznosti. Pri tem želimo izpostaviti gorsko enoto, ki zaradi oblikovanja različnih namenskih zmogljivosti ne more vzpostaviti svojih zmogljivosti oziroma stroke, saj se iz nje črpa ves potreben kader, ki večinoma tudi po končani namenski zmogljivosti ne pride nazaj v gorsko enoto.

2.4 Gorske enote ali motorizirane pehotne enote

Glede na trend sodobnega bojevanja se postavlja vprašanje, kakšne enote potrebuje SV, ali so to moderno opremljene in usposobljene gorske enote, ki so sposobne bojevati se tudi v urbanem okolju, ali so to moderno opremljene in usposobljene motorizirane pehotne enote, sposobne bojevati se tudi v gorskem svetu. Dejstvo je, da je Republika Slovenija gorata dežela (78 % goratega pogodzenega sveta), ki ne

omogoča večjega manevra oziroma prisili kanaliziranje, državna meja je pogozdena in razgibana, hkrati pa imamo več mest, v katerih se število prebivalcev povečuje.

3 VIZIJA RAZVOJA GORSKEGA BOJEVANJA V SLOVENSKI VOJSKI

3.1 Razporeditev enot SV

Ker so za Republiko Slovenijo značilni posebni geografski dejavniki, menimo, da je treba spremeniti razporeditev enot SV oziroma domicilno odgovornost posamezne enote. Da bi lahko enote bolje obvladovale svoje ozemlje, bile ustrezno opremljene in bile bližje ter tudi bolje pripravljene ob naravnih in drugih nesrečah, predstavljamo predlog novega razporeda območja odgovornosti. (Glej sliko 2 na str. 94 in sliko 3 na str. 95).

Glede na območje odgovornosti bi bilo najbolje, da se Republika Slovenija razdeli na dva dela. Delitev bi bila izvedena na podlagi reliefne in vremenske značilnosti. Tako bi imeli približno dve enako veliki območji, sredogorje in visokogorje, država pa bi bila v odgovornosti enote, ki bi bila ustrezno usposobljena in opremljena (gorsko bojevanje v sredogorju ali visokogorju in bojevanje v urbanem okolju).

3.2 Natov center odličnosti za gorsko bojevanje

Republika Slovenija je bila pobudnica ustanovitve Natovega centra odličnosti za gorsko bojevanje in je tudi vodilna država v omenjenem centru, zato menimo, da SV mora skrbeti za razvoj gorskega bojevanja, vključno z razvojem gorskih enot. Zavedamo se, da NCOGB ne more imeti neposrednega vpliva na SV, saj deluje pod okriljem zveze Nato, pa vendar pričakujemo večji vpliv in sodelovanje med strokovnimi organi.

Posebej želimo izpostaviti poslanstvo NCOGB, saj velikokrat organizira in izvaja usposabljanja, ki so primerna za taktično, in ne operativno strateško raven. Usposabljanja, ki jih izvaja NCOGB, so bila pred njegovo akreditacijo naloga gorske šole SV, v sodelovanju s 132. gorskim polkom.

Ker trenutno enote, ki bi bila odgovorna za sistematičen razvoj gorskega bojevanja, ni, predlagamo, da se v SV najprej spet oblikuje gorska šola, ki bo ponovno prevzela svojo odgovornost in sodelovala z NCOGB.

3.3 Gorske enote ali motorizirane pehotne enote

SV nujno potrebuje enote za delovanje v visokogorju, vendar mora biti večina njenih enot usposobljenih za delovanje v sredogorju. Ugotavljamo, da SV potrebuje moderno opremljene in usposobljene gorske enote, večinoma pa potrebuje sodobno opremljene in usposobljene motorizirane pehotne enote, usposobljene za gorsko bojevanje in bojevanje v urbanem okolju. To ni pomembno le zaradi ustrezne pripravljenosti vojaških enot ob agresiji na Republiko Slovenijo, temveč tudi zaradi

lažje, učinkovitejše in hitrejšje pomoči prebivalcem ob naravnih in drugih nesrečah in ne nazadnje tudi zaradi ustreznega opravljanja nalog na državni meji (varovanje, podpora Policiji), ki jih izvaja v zadnjih letih.

Za ustrezno bojevanje gorskih in motoriziranih pehotnih enot je pomembno združeno bojevanje rodov, zato želimo posebej poudariti, da SV potrebuje zgoraj navedene enote, vendar brez ustrezne podpore delovanja in zagotovitve delovanja ne morejo izvajati svojega bojnega poslanstva.

Ne glede na to, ali SV potrebuje gorske ali motorizirane pehotne enote, mora poskrbeti za sistematičen razvoj gorskega bojevanja. To lahko doseže z oblikovanjem gorske šole SV (podobno, kot je že bilo) oziroma Nacionalnega centra za gorsko bojevanje, ki bo prevzel odgovornost za usposabljanje vseh enot s področja gorskega bojevanja.

3.4 Nacionalne potrebe v primerjavi z mednarodnimi obveznostmi

Na podlagi točk 3.1 in 3.3, v katerih navajamo razpored enot SV in potrebo po gorskih ali motoriziranih pehotnih enotah, ugotavljamo, da ko bo SV ustrezno oblikovala in vzpostavila svoje nacionalne obrambne zmogljivosti, ki se bodo sposobne zoperstaviti agresorju (vsaj v začetnem, odločilnem času) ne glede na vrsto grožnje, lahko začne z namenskim oblikovanjem zmogljivosti, potrebnih za izpolnjevanje mednarodnih obveznosti. Namensko oblikovane zmogljivosti ne bodo vplivale na nacionalne zmogljivosti, čeprav bi šlo za iste enote, saj je osnovna tvorba, nacionalna potreba, zagotovljena in vzpostavljena.

Sklep SV v svoji sestavi potrebuje gorsko bojno enoto (bataljon) in gorsko šolo oziroma Nacionalni center za gorsko bojevanje, ki bodo skupaj skrbeli za ustrezen razvoj gorskega bojevanja, vendar potrebuje tudi motorizirane pehotne enote. Glede na velikost SV in geografski prostor Slovenije morajo biti vse omenjene enote opremljene in usposobljene najmanj za bojevanje v sredogorju in glede na trend sodobnega bojevanja tudi za bojevanje v urbanem okolju. Hkrati mora SV vzpostaviti moderno opremljene enote za podporo (še posebej zračno obrambo in protioklep), ki bodo skupaj z gorskimi in pehotnimi enotami sposobne združenega bojevanja rodov.

Kot člani zveze Nato in EU moramo zagotavljati določene vojaške zmogljivosti, naša prednostna naloga pa je zagotavljati nacionalne obrambne zmogljivosti, iz katerih se v nadaljevanju oblikujejo namenske zmogljivosti. To bo prispevalo k uresničevanju nacionalne obrambne strategije in tudi strategije zavezništva.

V zvezi Nato je veliko različnih centrov odličnosti in le en center odličnosti za gorsko bojevanje, ki je v Sloveniji. Da je center pri nas, ni naključje. Ker trenutno ne vidimo ustreznih prednosti, ki bi jih imela Republika Slovenija oziroma SV od NCOGB, še posebej ne na področju razvoja gorskega bojevanja, menimo, da mora SV nemudoma spet oblikovati ustrezno GORŠ ali Nacionalni center za gorsko bojevanje, ki bo ponovno odgovorna za razvoj gorskega bojevanja in organizacijo ter izvedbo usposabljanja ključnega kadra SV s tega področja (na taktični ravni), kar trenutno

izvaja tudi NCOGB (ni skladno s poslanstvom). Želimo si tudi, da NCOGB skozi proces učenja iz izkušenj in dobrih praks pripravi ustrezne usmeritvene dokumente oziroma standarde, ki bodo imeli posredni vpliv na razvoj gorskega bojevanja v SV.

Literatura

1. Ariza, C., Maselli, D., in Kohler, T., 2013. *Mountains: Our Life, Our Future. Progress and Perspectives on Sustainable Mountain Development from Rio 1992 to Rio 2012 and Beyond*. Bern: Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC), Centre for Development and Environment (CDE).
2. ATP 3-90.97. *Mountain Warfare and Cold Weather Operations*.
3. Bratun, Z., 2005. *Vojaška geografija I*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
4. Clausewitz, C., 1827. *On War*. Princeton: Princeton University Press.
5. Furlan, B. (2020). *Kaj se lahko naučimo iz vojne v Gorskem Karabahu*. gov.si/novice/2020-12-01-kaj-se-lahko-naucimo-iz-vojne-v-gorskem-karabahu/, 13. 4. 2022.
6. Gady, F.-S., in Stronell, A., 2020. *What the Nagorno-Karabakh Conflict Revealed About Future Warfighting*. <http://www.worldpoliticsreview.com/articles/29229/whar-the-nagorno-karabakh-conflict-revealed-about-future-warfighting>, 13. 4. 2022.
7. Goldlewski, R. J., 2011. *Urban Warfare: A primer for Emergency Personnel*. <http://rjgoldlewski.com/UrbanWarfareAPrimerForEmergencyPersonnelByRJGoldlewskiI-NERTSecurityPaper.pdf>, 13. 4. 2022.
8. Kronika gorskega bataljona 1992–2002. Bohinjska Bela (fizično dostopna v 132. GORP).
9. *NATO center odličnosti za gorsko bojevanje*. (2015). <http://www.obramba.com/novice/kopno/NATO-center-odlicnosti-za-gorsko-bojevanje/>, 24. 3. 2022.
10. *NATO Strategic Foresight Analysis Update Report*. (2015). <http://www.act.nato.int/images/stories/media/doclibrary/160121sfa.pdf>, 24. 3. 2022.
11. Naylor, S., 2005. *Not a Good Day to Die: the Untold Story of Operation Anaconda*. New York: Berkeley Books.
12. Nordregio, 2004. *Mountain Areas in Europe: Analysis of mountain areas in EU member states, acceding and other European countries*. Stockholm: Nordic Centre for Spatial Development.
13. Polanec, B., 2019. *Vizija razvoja gorskega bojevanja v RS – študija dobrih praks v mednarodnem okolju*. Kranj: Fakulteta za državne in evropske študije.
14. *Program funkcijskega vojaškega usposabljanja za gorsko bojevanje, MORS*; št. 603-76/2016-31 z dne 30. 6. 2017 (dostopen na intranetni strani Slovenske vojske).
15. *Obrambna strategija RS*. Vlada RS, št. 80000-1/2012/4 z dne 7. 12. 2012.
16. Pierce, S., 2008. *Mountain and Cold Weather Warfighting: Critical Capability for the 21st Century*. <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetRDoc?AD=ADA485557&Location=U2&doc=GeTRDoc.pdf>, 13. 4. 2022.
17. *ReSNV RS*. Uradni list RS, št. 27/2010 z dne 2. 4. 2010.
18. *ResdpRo SV do leta 2035*. Uradni list RS, št. 103/04, 95/15 in 139/20 z dne 2. 2. 2022.
19. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 2000. <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>, 24. 3. 2022.
20. *Slovenska vojska*. 2018. <http://www.slovenskavojska.si>, 24. 3. 2022.
21. *SOPR RS 2018–2023*. Uradni list RS, št. 80300-2/2018-3 z dne 28. 9. 2018.
22. Strojín, T., 1999. *Gorništvo: izbrana dela iz sociologije gorništva*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

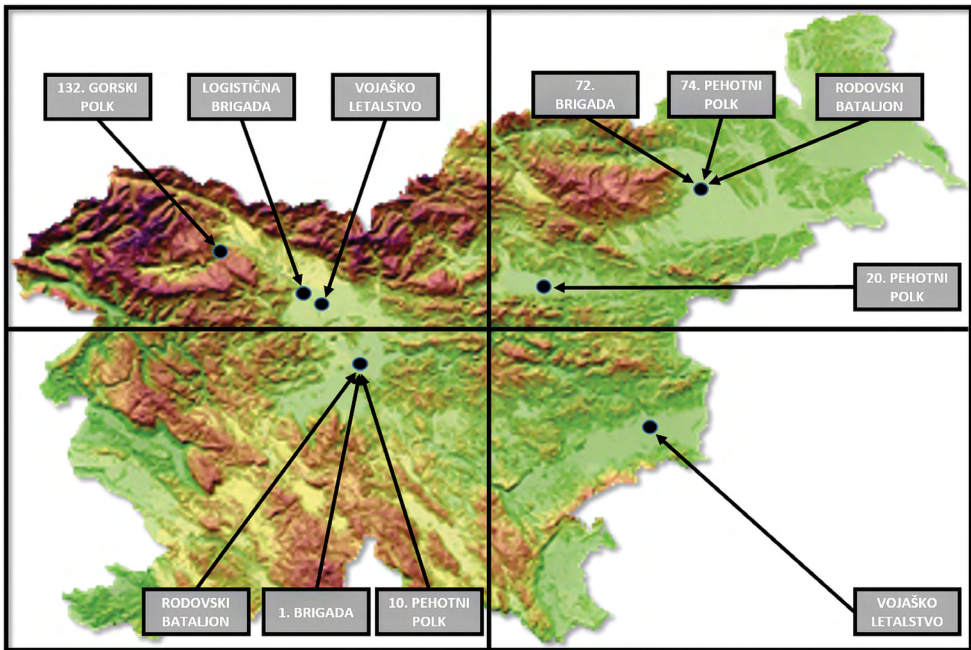
email: bernard.polanec@mors.si

Slikovno gradivo

Figures

Slika 1
Trenutni
razpored
ključnih enot SV

Figure 1:
Current
deployment
of essential SAF
units

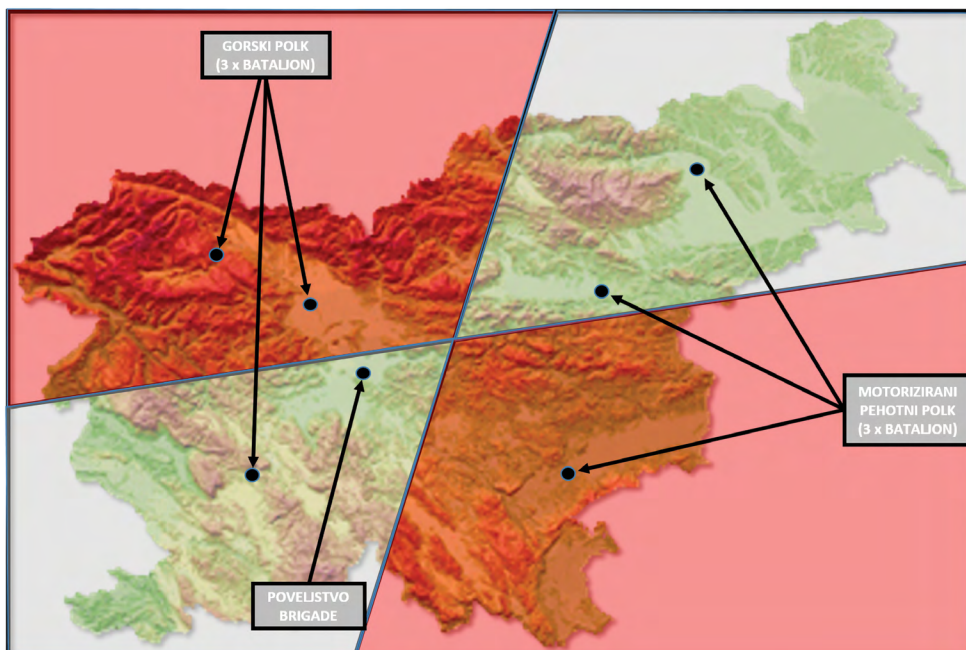

Slika 2
Predlog novega
približnega
razporeda
območja
odgovornosti

Figure 2:
Proposal
of a new
approximate
delineation
of the area
of responsibility

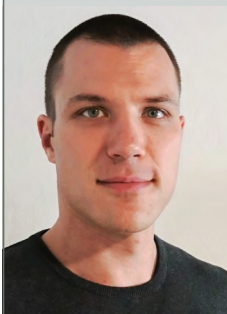

Slika 3
Predlog novega
razporeda enot
SV
Proposal
of a new
deployment of
SAF units

Avtorji

Authors

Miha Šlebir

Poročnik dr. Miha Šlebir je diplomant, magister in doktor obramboslovja. Leta 2007 je vstopil v pogodbeno rezervno sestavo Slovenske vojske, leta 2013 pa je začel delati kot častnik stalne sestave v 16. centru za nadzor in kontrolo zračnega prostora. V letih 2016–2020 je delal kot mladi raziskovalec na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani, pri čemer je avtorjevo raziskovalno delo financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Trenutno je zaposlen v 16. centru za nadzor in kontrolo zračnega prostora kot kontrolor letal.

Second Lieutenant Miha Šlebir, PhD, earned his bachelor's, master's and doctor's degrees in the field of defence studies. In 2007, he had enlisted in the contract reserve of the Slovenian Armed Forces, before switching to active-duty career in 2013. With the funding of the Slovenian Research Agency, Miha Šlebir has been working in the 2016–2020 period as a Young Researcher at the Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana. He is presently working at the 16th Control and Reporting Centre as an Air Intercept Controller.

Bensed Šiniković

Podpolkovnik Bensed Šiniković je v Slovenski vojski zaposlen od leta 1996. Opravljal je štabne dolžnosti na vseh ravneh in poveljeval enotam od ravni voda do bataljona. Bil je trikrat v MOM ter dvakrat opravljal dolžnosti v mirnodobni strukturi SV v tujini. Je slušatelj v 9. generaciji generalštabnega vojaškega izobraževanja in usposabljanja SV. Pred tem je na GŠSV opravljal naloge v Sektorju za vojaške politike in strateško načrtovanje in pri tem dejavno sodeloval v procesu priprave Predloga vojaške strategije Republike Slovenije.

Lieutenant Colonel Bensed Šiniković joined the Slovenian Armed Forces in 1996. He has performed staff duties at all levels and commanded at all tactical level duties up to the battalion commander. He has been deployed to NATO operations and missions three times, and two times performed duties within the SAF International Peacetime Establishment. He is a candidate at the SAF General Staff Officer Course after having worked at the Strategic Planning and Military Policy Division of the General Staff and being actively involved in the process of devising the proposal of Military Strategy of the Republic of Slovenia.

Uroš Krek

Mag. Uroš Krek je v obrambnem sistemu zaposlen od začetka leta 1991. Leta 2001 je magistriral na ameriški Univerzi za nacionalno obrambo. V svoji karieri je med drugim opravljal naloge direktorja Uprave za razvoj, direktorja Uprave za oborožitev, generalnega direktorja Direktorata za obrambno politiko, državnega sekretarja na Ministrstvu za obrambo in generalnega sekretarja Urada predsednika republike ter svetovalca predsednika republike za nacionalno varnost. Od oktobra 2020 je na dolžnosti pomočnika načelnika Generalštaba Slovenske vojske.

Uroš Krek, MSc, has been working in the defence system since the beginning of 1991. He earned his master's degree from the U.S. National Defence University in 2001. Some of the functions in his career included Director of the Development Administration, Director of the Armaments Administration, Director General of the Defence Policy Directorate, State Secretary at the Ministry of Defence, Secretary General at the Office of the President of the Republic, and National Security Adviser to the President of the Republic. Since October 2020, he has been working as Assistant Chief of the General Staff of the Slovenian Armed Forces.

Stanislav Šantelj

Podpolkovnik Stanislav Šantelj je leta 1992 diplomiral iz elektrotehnike na Fakulteti za elektrotehniko Univerze v Ljubljani. Istega leta se je zaposlil na MO. Je veteran vojne za Slovenijo. V času svoje vojaške kariere je poveljeval 11. bataljonu za zveze, vodil različne projektne skupine, vodil integracijo SV v Nato na področju komunikacijsko-informacijskih sistemov, sodeloval v Natovih in EU-delovnih skupinah ter opravljal različne štabne dolžnosti na področju komunikacijsko-informacijskih sistemov. Do odhoda na generalštabno šolanje je vodil oddelek za upravljanje KIS v J-6/GŠ.

Lieutenant Colonel Stanislav Šantelj graduated in electrical engineering from the Faculty of Electrical Engineering, University of Ljubljana in 1992. He joined the Ministry of Defence the same year. He is a veteran of the War for Slovenia. During his military career, he was Commander of the 11th Signals Battalion, led various task forces, led the CIS integration of the SAF into NATO, participated in NATO and EU working groups, and performed various staff duties in the field of communication and information systems. Before attending the General Staff Course, he was Head of the the CIS Management Section in J-6, General Staff.

Bernard Polanec

Major Bernard Polanec je zaposlen v Slovenski vojski od leta 1997. Magistriral je na Fakulteti za državne in evropske študije. Kariero je začel kot podčastnik v gorskem bataljonu in Gorski šoli SV. Od leta 2005 je častnik, ki je opravljal različne dolžnosti v 10. PEHP, 132. gorskem polku in 1. brigadi. Udeležil se je štirih mednarodnih vojaških misij, in sicer Kforja na Kosovu in EUTM v Maliju. Trenutno je višji častnik pomočnik za protokol v kabinetu GŠSV.

Major Bernard Polanec joined the Slovenian Armed Forces in 1997. He holds a master's degree from the Faculty of Government and European Studies. He started his career as a non-commissioned officer in the Mountain Battalion and the SAF Mountain School. He was commissioned in 2005 and has since been performing various duties in the 10th Infantry Battalion, 132nd Mountain Regiment and 1st Brigade. He has been deployed four times, namely to KFOR Kosovo and EUTM Mali. Currently, he works as Protocol Assistant Officer at SAF CHOD's Office.

Navodila za avtorje

Instructions to authors

NAVODILA ZA AVTORJE

Vsebinska navodila

Splošno **Sodobni vojaški izzivi** je interdisciplinarna znanstveno-strokovna publikacija, ki objavlja prispevke o aktualnih temah, raziskavah, znanstvenih in strokovnih razpravah, tehničnih ali družboslovnih analizah z varnostnega, obrambnega in vojaškega področja ter recenzije znanstvenih in strokovnih monografij (prikaz knjige).

Vojaškošolski zbornik je vojaškostrokovna in informativna publikacija, namenjena izobraževanju in obveščanju o dosežkih ter izkušnjah na področju vojaškega izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja.

Vsebina Objavljamo prispevke v slovenskem jeziku s povzetki, prevedenimi v angleški jezik, in po odločitvi uredniškega odbora prispevke v angleškem jeziku s povzetki, prevedenimi v slovenski jezik.

Objavljamo prispevke, ki še niso bili objavljeni ali poslani v objavo drugi reviji. Pisec je odgovoren za vse morebitne kršitve avtorskih pravic. Če je bil prispevek že natisnjen drugje, poslan v objavo ali predstavljen na strokovni konferenci, naj to avtor sporoči uredniku in pridobi soglasje založnika (če je treba) ter navede razloge za ponovno objavo.

Objava prispevka je brezplačna.

Tehnična navodila

Omejitve dolžine prispevkov Prispevki naj obsegajo 16 strani oziroma 30.000 znakov s presledki (avtorska pola), izjemoma najmanj 8 strani oziroma 15.000 znakov ali največ 24 strani oziroma 45.000 znakov.

Recenzija znanstvene in strokovne monografije (prikaz knjige) naj obsega največ 3.000 znakov s presledki.

Recenzije Prispevki se recenzirajo. Recenzija je anonimna. Glede na oceno recenzentov uredniški odbor ali urednik prispevek sprejme, če je treba, zahteva popravke ali ga zavrne. Pripombe recenzentov avtor vnese v prispevek.

Zaradi anonimnega recenzentskega postopka je treba prvo stran in vsebino oblikovati tako, da identiteta avtorja ni prepoznavna.

Avtor ob naslovu prispevka napiše, v katero kategorijo po njegovem mnenju in glede na klasifikacijo v COBISS, spada njegov prispevek. Klasifikacija je dostopna na spletni strani revije in pri odgovornem uredniku. Končno klasifikacijo določi uredniški odbor.

Lektoriranje Lektoriranje besedil zagotavlja OE, pristojna za založniško dejavnost. Lektorirana besedila se avtorizirajo.

Navajanje avtorjev prispevka	Navajanje avtorjev je skrajno zgoraj, levo poravnano. <i>Primer:</i> Ime 1 Priimek 1, Ime 2 Priimek 2
Naslov prispevka	Navedbi avtorjev sledi naslov prispevka. Črke v naslovu so velike 16 pik, natisnjene krepko, besedilo naslova pa poravnano na sredini.
Povzetek	Prispevku mora biti dodan povzetek, ki obsega največ 800 znakov (10 vrstic). Povzetek naj na kratko opredeli temo prispevka, predvsem naj povzame rezultate in ugotovitve. Splošne ugotovitve in misli ne spadajo v povzetek, temveč v uvod.
Povzetek v angleščini	Avtorji morajo oddati tudi prevod povzetka v angleščino. Tudi za prevod povzetka velja omejitev do 800 znakov (10 vrstic).
Ključne besede	Ključne besede (3–5, tudi v angleškem jeziku) naj bodo natisnjene krepko in z obojestransko poravnavo besedila.
Besedilo	Avtorji naj oddajo svoje prispevke na papirju formata A4, s presledkom med vrsticami 1,5 in velikostjo črk 12 pik Arial. Na zgornjem in spodnjem robu naj bo do besedila približno 3 cm, levi rob naj bo širok 2 cm, desni pa 4 cm. Na vsaki strani je tako približno 30 vrstic s približno 62 znaki. Besedilo naj bo obojestransko poravnano, brez umikov na začetku odstavka.
Kratka predstavitev avtorjev	Avtorji morajo pripraviti kratko predstavitev svojega strokovnega oziroma znanstvenega dela. Predstavitev naj ne presega 600 znakov s presledki (10 vrstic, 80 besed). Avtorji naj besedilo umestijo na konec prispevka po navedeni literaturi.
Strukturiranje besedila	Posamezna poglavja v besedilu naj bodo ločena s samostojnimi podnaslovi in ustrezno oštevilčena (členitev največ na 4 ravni). <i>Primer:</i> 1 Uvod 2 Naslov poglavja (1. raven) 2.1 Podnaslov (2. raven) 2.1.1 Podnaslov (3. raven) 2.1.1.1 Podnaslov (4. raven)

Oblikovanje seznama literature

V seznamu literature je treba po abecednem redu navesti le avtorje, na katere se sklicujete v prispevku, celotna oznaka vira pa mora biti skladna s **harvardskim načinom navajanja**. Če je avtorjev več, navedemo vse, kot so navedeni na izvirnem delu.

Primeri:

a) knjiga:

Priimek, ime (začetnica imena), letnica. *Naslov dela*. Kraj: Založba.

Na primer: Urlich, W., 1983. *Critical Heuristics of Social Planning*. Chicago: University of Chicago Press.

b) zbornik:

Samson, C., 1970. Problems of information studies in history. S. Stone, ur. *Humanities information research*. Sheffield: CRUS, 1980, str. 44–68. Pri posameznih člankih v zbornikih na koncu posameznega vira navedemo strani, na katerih je članek, na primer:

c) članek v reviji

Kolega, N., 2006. Slovenian coast sea flood risk. *Acta geographica Slovenica*. 46-2, str. 143–167.

Navajanje virov z interneta

Vse reference se začinjajo enako kot pri natisnjenih virih, le da običajnemu delu sledi še podatek o tem, kje na internetu je bil dokument dobljen in kdaj. Podatek o tem, kdaj je bil dokument dobljen, je pomemben zaradi pogostega spreminjanja [www](#) okolja.

Primer:

Urlich, W., 1983. *Critical Heuristics of Social Planning*. Chicago: University of Chicago Press, str. 45–100. <http://www.mors.si/index.php?id=213>, 17. 10. 2008. Pri navajanju zanimivih internetnih naslovov v besedilu (ne gre za navajanje posebnega dokumenta) zadošča navedba naslova (<http://www.vpvs.uni-lj.si>). Posebna referenca na koncu besedila v tem primeru ni potrebna.

Sklicevanje na vire

Pri sklicevanju na vire med besedilom navedite priimek avtorja, letnico izdaje in stran. *Primer:* ... (Smith, 1997, str. 12) ...

Če dobesedno navajate del besedila, ga ustrezno označite z narekovaji, v oklepaju pa poleg avtorja in letnice navedite stran besedila, iz katerega ste navajali.

Primer: ... (Smith, 1997, str. 15) ...

Pri povzemanju drugega avtorja napišemo besedilo brez narekovajev, v oklepaju pa napišemo, da gre za povzeto besedilo. *Primer:* (po Smith, 1997, str. 15). Če avtorja navajamo v besedilu, v oklepaju navedemo samo letnico izida in stran (1997, str. 15).

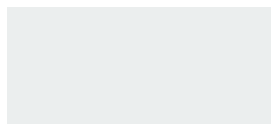
**Slike,
diagrami
in tabele**

Slike, diagrami in tabele v prispevku naj bodo v posebej pripravljenih datotekah, ki omogočajo lektorske popravke. V besedilu mora biti jasno označeno mesto, kamor je treba vnesti sliko. Skupna dolžina prispevka ne sme preseči dane omejitve.

Če avtor iz tehničnih razlogov grafičnih dodatkov ne more oddati v elektronski obliki, je izjemoma sprejemljivo, da slike priloži besedilu. Avtor mora v tem primeru na zadnjo stran slike napisati zaporedno številko in naslov, v besedilu pa pustiti dovolj prostora zanj. Prav tako mora biti besedilo opremljeno z naslovom in številčenjem slike. Diagrami se štejejo kot slike.

Vse slike in tabele se številčijo. Številčenje poteka enotno in ni povezano s številčenjem poglavij. Naslov slike je naveden pod sliko, naslov tabele pa nad tabelo. Navadno je v besedilu navedeno vsaj eno sklicevanje na sliko ali tabelo. Sklic na sliko ali tabelo je: ... (slika 5) ... (tabela 2) ...

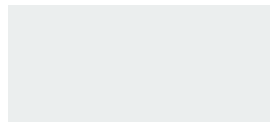
Primer slike:

Slika 5: Naslov slike

Primer tabele:

Tabela 2: Naslov tabele

**Opombe
pod črto**

Številčenje opomb pod črto je neodvisno od strukture besedila in se v vsakem prispevku začne s številko 1. Posebej opozarjamo avtorje, da so opombe pod črto namenjene pojasnjevanju misli, zapisanih v besedilu, in ne navajanju literature.

Kratice

Kratice naj bodo dodane v oklepaju, ko se okrajšana beseda prvič uporabi, zato posebnih seznamov kratic ne dodajamo. Za kratico ali izraz v angleškem jeziku napišemo najprej slovensko ustreznico, v oklepaju pa angleški izvornik in morebitno angleško kratico.

**Format
zapisa
prispevka**

Uredniški odbor sprejema prispevke, napisane z urejevalnikom besedil MS Word, izjemoma tudi v besedilnem zapisu (text only).

**Naslov
avtorja**

Prispevkom naj bosta dodana avtorjeva naslov in internetni naslov ali telefonska številka, na katerih bo dosegljiv uredniškemu odboru.

**Kako poslati
prispevek**

Na naslov uredništva ali članov uredniškega odbora je treba poslati elektronsko različico prispevka.

**Potrjevanje
prejetja
prispevka**

Uredniški odbor avtorju pisno potrdi prejetje prispevka.

Korekture

Avtor opravi korekture svojega prispevka v treh dneh.

**Naslov
uredniškega
odbora**

Ministrstvo za obrambo
Generalštab Slovenske vojske
Sodobni vojaški izzivi
Uredniški odbor
Vojkova cesta 55
1000 Ljubljana
Slovenija

Elektronski naslov
Odgovorna urednica:
liliana.brozic@mors.si

Prispevkov, ki ne bodo urejeni skladno s tem navodilom, uredniški odbor ne bo sprejemal.

INSTRUCTIONS TO AUTHORS

Content-related guidelines

General

The Contemporary Military Challenges is an interdisciplinary scientific expert magazine, which publishes papers on current topics, researches, scientific and expert discussions, technical or social sciences analysis from the security, defence and military field, as well as overviews of professional and science monographs (book review).

The Military Education Journal is a military professional and an informative publication intended for education and informing on achievements and experiences in the field of military education, training and improvement.

What do we publish?

We publish papers in Slovene with abstracts translated into English and, based on the decision of the editorial board; we also publish papers in English with abstracts translated in Slovene.

We publish papers, which have not been previously published or sent to another magazine for publication. The author is held responsible for all eventual copyright violations. If the paper has already been printed elsewhere, sent for publication or presented at an expert conference, the author must notify the editor, obtain the publisher's consent (if necessary) and indicate the reasons for republishing. Publishing an article is free of charge.

Technical guidelines

Limitations regarding the length of the papers

The papers should consist of 16 typewritten pages or 30,000 characters with spaces, at a minimum they should have 8 pages or 15,000 characters and at a maximum 24 pages or 45,000 characters.

Overviews of science or professional monograph (book presentation) should not have more than 3.000 characters with spaces..

Reviews

The papers are reviewed. The review is anonymous. With regard to the reviewers assessment, the editorial board or the editor either accepts the paper, demands modifications if necessary or rejects it. After the reception of the reviewers' remarks the author inserts them into the paper.

Due to an anonymous review process the first page must be designed in the way that the author's identity cannot be recognized.

Next to the title the author indicated the category the paper belongs to according to him and according the classification in the COBISS . The classification is available on the magazine's internet page and at the responsible editor. The editorial board determines the final classification.

Proofreading

The organizational unit responsible for publishing provides the proofreading of the papers. The proofread papers have to be approved.

- Translating** The translation of the papers or abstracts is provided by the organizational unit competent for translation or the School of Foreign Languages, DDETC.
- Indicating the authors of the paper** The authors' name should be written in the upper left corner, aligned left.
Example:
Name 1 Surname 1,
Name 2 Surname 2,
- Title of the paper** The title of the paper is written below the listed authors. The letters in the address are bold with font size 16. The text of the address is centrally aligned.
- Abstract** The paper should have an abstract of a maximum 800 characters with spaces (10 lines). The abstract should present the topic of the paper in short, particularly the results and the findings. General findings and reflections do not belong in the abstract, but rather in the introduction.
- Abstract in English** The authors must also submit the translation of the abstract into English. The translation of the abstract is likewise limited to a maximum of 900 characters with spaces (12 lines).
- Key words** Key words (3-5 also in the English language) should be bold with a justified text alignment.
- Text** The authors should submit their papers on a A4 paper format, with a 1,5 line spacing written in Arial and with font size 12. At the upper and the bottom edge, there should be approx. 3 cm of space, the left margin should be 2 cm wide and the right margin 4 cm. Each page consists of approx. 30 lines with 62 characters. The text should have a justified alignment, without indents at the beginning of the paragraphs.
- A brief presentation of the authors** The authors must prepare a brief presentation of their expert or scientific work. The presentation should not exceed 600 characters (10 lines, 80 words). These text should be placed at the end of the paper, after the cited literature.
- Text structuring** Individual chapters should be separated with independent subtitles and adequately numbered
Example:
1 Introduction
2 Title of the chapter (1st level)
2.1 Subtitle (2nd level)
2.1.1 Subtitle (3rd level)
2.1.1.1 Subtitle (4th level)

Referencing In the bibliography only the authors of the references you refer to in the paper have to be listed alphabetically. The entire reference has to be in compliance with the **Harvard referencing style**.

Example:

Surname, name (can also be the initial of the name), year. *Title of the work*. Place. Publishing House.

Example A:

Urlich, W., 1983. *Critical Heuristics of Social Planning*. Chicago: University of Chicago Press.

At certain papers published in a collection of papers, at the end of each reference a page on which the paper can be found is indicated.

Example B:

Urlich, W., 1983. *Critical Heuristics of Social Planning*. Chicago: University of Chicago Press. pp. 45-100.

Referencing internet sources All references start the same way as the references for the printed sources, only that the usual part is followed by the information about the internet page on which the document was found as well as the date on which it was found. The information on the time the document was taken off the internet is important because the WWW environment constantly changes.

Example C:

Urlich, W., 1983. *Critical Heuristics of Social Planning*. Chicago: University of Chicago Press. p. 45-100. <http://www.mors.si/index.php?id=213>, 17 October 2008.

When referencing interesting WWW pages in the text (not citing an individual document) it is enough to state only the internet address (<http://www.vpvs.uni-lj.si>). A separate reference at the end of the text is therefore not necessary

More on the Harvard referencing style in the A Guide to the Harvard System of Referencing, 2007; <http://libweb.anglia.ac.uk/referencing/harvard.thm#1.3>, 16 May 2007.

Citing When citing sources in the text, indicate only the surname of the author and the year of publication. *Example:* (Smith, 1997) ...

If you cite the text literary, that part should be adequately marked "text"...after which you state the exact page of the text in which the cited text is written.

Example: ...(Smith, 1997, p 15) ...

Figures, diagrams, tables

Figures, diagrams and tables in the paper should be prepared in separate files that allow proofreading corrections. The place in the text where the picture should be inserted must be clearly indicated. The total length of the paper must not surpass the given limitation.

If the author cannot submit the graphical supplements in the electronic form due to technical reasons, it is exceptionally acceptable to enclose the figures to the text. In this case the author must write a sequence number and a title on the back of each picture and leave enough space in the text for it. The text must likewise contain the title and the sequence number of the figure. Diagrams are considered figures.

All figures and tables are numbered. The numbering is not uniform and not linked with the numbering of the chapters. The title of the figure is listed beneath it and the title of the table is listed above it.

As a rule at least one reference to a figure or a table must be in the paper.

Reference to a figure or a table is: ... (figure 5) (table 2)

Example of a figure:

Example of a table:

Table 2: Title of the table

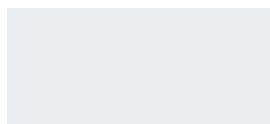

Figure 5: Title of the figure

Footnotes

Numbering footnotes is individual form the structure of the text and starts with the number 1 in each paper. We want to stress that the footnotes are intended for explaining thoughts written in the text and not for referencing literature.

Abbreviations

When used for the first time, the abbreviations in the text must be explained in parenthesis, for which reason non additional list of abbreviations is needed. If the abbreviations or terms are written in English we have to write the appropriate Slovenian term with the English original and possibly the English abbreviation in the parenthesis.

Format type of the paper

The editorial board accepts only the texts written with a MS Word text editor and only exceptionally texts in the text only format.

Title of the author

Each paper should include the author's address, e-mail or a telephone number, so the editorial board could reach him or her.

Sending the paper

An electronic version of the paper should be sent to the address of the editorial board or the members of the editorial board.

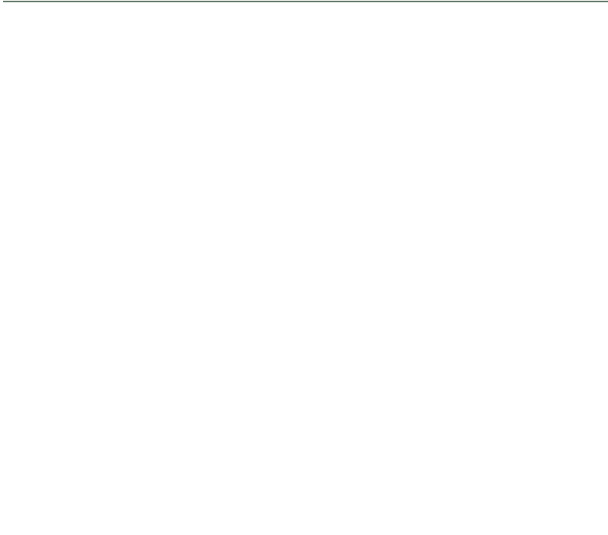
Confirmation of the reception of the paper The editorial board sends the author a written confirmation regarding the reception of the paper via e-mail.

Corrections The author makes corrections to the paper in three days.

Editorial Board address Ministrstvo za obrambo
Generalštab Slovenske vojske
Sodobni vojaški izzivi
Uredniški odbor
Vojkova cesta 55
1000 Ljubljana
Slovenia

Executive editor address:
liliana.brozic@mors.si

The editorial board will not accept papers, which will not be in compliance with the above instructions.

Vsebina

Liliana Brožič	UVODNIK VOJAŠTVO
Liliana Brožič	EDITORIAL THE MILITARY
Miha Šlebir	TOČKA OSREDOTOČENJA: OD TEORETSKEGA OKVIRA DO PRAKTIČNE RABE KONCEPTA CENTRE OF GRAVITY: FROM THEORETICAL BASELINE TO THE PRACTICAL APPLICATION OF THE CONCEPT
Bensad Šinikovič	ANALIZA PROCESA OBLIKOVANJA PREDLOGA VOJAŠKE STRATEGIJE REPUBLIKE SLOVENIJE ANALYSIS OF THE PROCESS OF DEVISING A DRAFT MILITARY STRATEGY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA
Uroš Krek	PREDSEDNIK REPUBLIKE SLOVENIJE KOT VRHOVNI POVELJNIK OBRAMBNIH SIL PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA AS COMMANDER-IN-CHIEF OF THE DEFENCE FORCES
Stanislav Šantelj	ODNOS MED CILJI, NAČINI IN SREDSTVI – ŠTUDIJ PRIMERA VOJAŠKE STRATEGIJE REPUBLIKE SLOVENIJE RELATIONSHIP BETWEEN ENDS, WAYS AND MEANS - A CASE STUDY OF THE MILITARY STRATEGY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA
Bernard Polanec	VIZIJA RAZVOJA GORSKEGA BOJEVANJA V SLOVENSKI VOJSKI VISION OF MOUNTAIN WARFARE DEVELOPMENT IN THE SLOVENIAN ARMED FORCES

